

195 EKİM 2014

İKİTİSADİ KALKINMA VAKFI DERGİSİ
İKİV

AVRUPA KOMİSYONU 2014 YILI TÜRKİYE İLERLEME RAPORU YAYIMLANDI

İKV KURUCU VE MÜTEVELLİ KURUMLARI

1 İKV'DEN**İKV FAALİYETLERİ**

- 8** AP S&D GRUBU BAŞKANI PITTELLA, İKV'NİN DÜZENLEDİĞİ TOPLANTIDA İŞ DÜNYASI TEMSİLCİLERİYLE BULUŞTU
9 İKV BRÜKSEL'E SESLENDİ
10 İKV BAŞKANI VARDAN, CUMHURBAŞKANI'NIN LETONYA VE ESTONYA ZİYARETİNE KATILDI
11 IMF TÜRKİYE DİREKTÖRÜ, İKV'Yİ ZİYARET ETTİ
12 TOBB BAŞKANI HİSARCIKLIOĞLU, AVRUPA ŞİRKETLER MECLİSİ TOPLANTISINDA KONUŞTU
13 İKV'DEN YENİ YAYIN: "İLERLEMENİN MATEMATİĞİ: AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE İLERLEME RAPORLARINA FARKLI BİR BAKIŞ"

GÖRÜŞ ÖZEL

- 14** İKV BAŞKANI VARDAN, 2014 YILI İLERLEME RAPORU'NU DEĞERLENDİRDİ

AÇILAN BAŞLIKLARDA SON GELİŞMELER

- 18** ÇEVRE

DOSYA

- 24** TÜRK VATANDAŞLARI İÇİN VİZE SERBESTLİĞİNDE TAM GAZ İLERİ
28 AB VE ABD, TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞI MÜZAKERELERİNİN HANGİ AŞAMASINDA?

İNCELEME

- 32** 2014 YILI GENİŞLEME PAKETİ VE GENİŞLEMEDE HAHN DÖNEMİNE DOĞRU
40 2014 YILI İLERLEME RAPORU İŞİĞİNDE TÜRKİYE EKONOMİSİ

GÜNCEL

- 48** JUNCKER KOMİSYONU GÖREVE BAŞLAMAYA HAZIR
50 AB LİDERLER ZİRVESİ BRÜKSEL'DE GERÇEKLEŞTİRİLDİ
52 TÜRKİYE'DE ZORUNLU DİN DERSİ UYGULAMASI

AB VİZYONERLERİ

- 56** BİR AVRUPA VİZYONERİ OLARAK JACQUES DELORS: UNUTULMAYAN KOMİSYON BAŞKANI

GÜNDEMEN

- 58** NATO GENEL SEKRETERİ STOLTENBERG, TÜRKİYE'YE RESMİ ZİYARETTE BULUNDU
59 ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ, BRÜKSEL'DE ŞTEFAN FÜLE İLE BİR ARAYA GELDİ
59 DIŞİŞLERİ BAKANI MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU FRANSA'YA RESMİ ZİYARETTE BULUNDU
60 AB BAKANI BÜYÜKELÇİ VOLKAN BOZKIR'IN ALMANYA TEMASLARI
61 GKRY, KIBRIS BARIŞ GÖRÜŞMELERİNDEN ÇEKİLDİ
62 YENİ ABİS AÇIKLANDI
63 YENİ ORTA VADELİ EKONOMİK PROGRAM AÇIKLANDI
63 TÜRKİYE, DÜNYA BANKASI İCRA DİREKTÖRLERİ KURULU'NDA
64 TÜRKİYE, KOBİ'LERE YÖNELİK COSME PROGRAMI'NA KATILDI
65 BM GÜVENLİK KONSEYİ GEÇİCİ ÜYELERİ BELLİ OLDU
65 GKRY'DEN TÜRKİYE'YE KARŞI ÖNLEMLER PAKETİ
66 CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, LETONYA VE ESTONYA'YA RESMİ ZİYARETLERDE BULUNDU
68 AB'YE KATILIM İÇİN ULUSAL EYLEM PLANI'NIN İLK AŞAMASI AÇIKLANDI
69 UKRAYNA'DA SEÇİMLERİN GALİBİ AB YANLISI PARTİLER OLDU

AB AJANSLARI

- 70** EKONOMİK KRİZİN YARATTIĞI AJANS: AVRUPA BANKACILIK OTORİTESİ

AB VE ÜÇÜNCÜ ÜLKELER

- 72** YENİ STRATEJİK ORTAKLIĞA DOĞRU: JAPONYA

EKOLOJİ PENCERESİ

- 80** 2030 İKLİM VE ENERJİ PAKETİ'NİN AB VE TÜRKİYE'YE ETKİSİ

BRÜKSEL'DEN BAKINCA

- 84** "AB BİZE NE VERECEK?"

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI DERGİSİ IKW'den

Türkiye, AB ve ikili ilişkileri açısından son derece yoğun, önemli gelişmelerin yaşandığı bir Ekim ayını geride bıraktı. Aday ve potansiyel aday ülkeler için adeta bir karne ayı olan Ekim'de, Avrupa Komisyonu adet olduğu üzere İlerleme Raporları ile 2014-2015 Genişleme Stratejisi'nden oluşan 2014 Yılı Genişleme Paketi'ni yayımladı. Türkiye açısından bakıldığında 8 Ekim 2014 tarihli 17'nci İlerleme Raporu'nda, 22'nci faslın açılması, Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanması, 62'nci Hükümet'in yeni AB Stratejisi'ni açıklaması, çözüm sürecine yönelik atılan adımlar, Demokratikleşme Paketi'nin kabul edilmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ihlallerinin önlenmesine ilişkin Eylem Planı'nın oluşturulması olumlu gelişmeler olarak değerlendirilirken; Türkiye'de demokrasi, yargı bağımsızlığı ve temel haklar konusunda yaşanan sorunlar, Komisyon tarafından "endişe" kaynağı olarak nitelendirildi.

Türkiye'nin raporla ilgili resmi tepkisi, AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır'ın aynı gün düzenlediği basın toplantısında ortaya koyuldu. Raporun esas itibarıyla dengeli ve objektif olarak nitelendiren Bozkır, her yıl olduğu gibi bu yıl da Raporun içerisinden makul ve yapıcı eleştirilerin dikkatle not edileceğini belirterek, Raporun Türkiye'nin AB sürecinde gerçekleştireceği reform çalışmalarında yapıcı bir unsur olarak kullanılacağını dile getirdi.

2014 Genişleme Paketi'ni önemli kılan bir diğer unsur, İkinci Dönem Barroso Komisyonu tarafından kabul edilen son genişleme paketi olma özelliğini taşıması. Dolayısıyla 1 Kasım itibarıyla görevi devralacak olan ve görev süresi boyunca genişleme olmayacağını belirten Jean-Claude Juncker başkanlığındaki Komisyon için önemli bir referans niteliğindeki Genişleme Paketi'nde "önce temel konuların ele alınması" (*fundamentals first*) yaklaşımı teyit edilirken, bu kapsamda hukukun üstünlüğü, ekonomik yönetim ve kamu yönetimi reformu öne çıktı. Komisyon tarafından yapılan açıklamada, hukukun üstünlüğünün genişleme sürecinin merkezinde yer aldığı vurgulanırken, genişleme politikası kapsamındaki ülkelerin yargı reformu, yolsuzlukla ve örgütlü suçlarla mücadele konularını katılım sürecinin ilk safhalarında ele alarak, sürdürülebilir sonuçlar ortaya koyan temiz bir sicil oluşturmaları gerektiği belirtildi.

AB gündeminin Ekim ayı içerisindeki en önemli maddesi hiç kuşkusuz yeni Avrupa Komisyonu'nun, 22 Ekim 2014 tarihinde Avrupa Parlamentosu (AP) Genel Kurulu'nun onayına sunulmasıydı. Ancak oylama öncesi son dönemeçler Juncker için oldukça zorlayıcı oldu. Öncelikle Slovenya'nın ilk adayı Alenka Bratušek, AP komitesi tarafından reddedilince adaylığını geri çekti, yerine aday gösterilen Violeta Bulc'a ise Bratušek'ten farklı olarak ulaştırma dosyası verildi. Ulaştırma dosyasının daha önce verildiği Slovakyalı aday Maroš Šefčovič de Enerji Politikasından Sorumlu Başkan Yardımcılığına getirildi. Her iki adayın da ilgili AP komitelerindeki onay oturumlarında (*hearing*) değerlendirilmesinin ardından, 699 parlamenterin katıldığı AP Genel Kurul'da yapılan oylamada 423 parlamenter Juncker ve ekibi için "evet" derken, 209'u hayır oyu kullandı ve 67 parlamenter çekimser kaldı. Görüldüğü gibi AP'deki en büyük iki grup olan Avrupa Halk Partisi (EPP) ile Sosyalistler ve Demokratlar'ın (S&D) çoğunluğu sağlaması ve daha

EKİM 2014
SAYI: 195

İktisadi Kalkınma Vakfı adına Sahibi:
Ömer Cihad Vardan

Sorumlu Yayın Yönetmeni:
Melih Özsöz

Yazı İşleri Yönetmeni:
Çisel İleri
Yeliz Şahin
İlge Kıvılcım

Yönetim Yeri:
Esentepe Mahallesi , Harman Sokak
TOBB Plaza, No:10 Kat: 7-8 , Levent
34394 İstanbul
Tel: 0212-270 93 00
Faks: 0212-270 30 22
E-posta: ikv@ikv.org.tr

Brüksel Ofisi:
Avenue Franklin Roosevelt
148/A 1000 Buxelles
Tel: 00322-646 40 40
Faks: 00322-646 95 38
E-posta: ikvnet@skynet.be

Yayın Türü:
Yaygın süreli

Baskı Yeri ve Tarihi:
İstanbul, Kasım 2014

Yayına Hazırlık

Genel Yönetmen

Gürhan Demirbaş

Editör

Yağmur Bahar Polat

Sayfa Tasarım

Şahin Bingöl

Pazarlama

Tel: 0212 440 27 65

ajansd@dunya.com

İletişim

Dünya Yayıncılık A.Ş.

Globus Dünya Basınevi

100. Yıl Mah. 34204, Bağcılar – İSTANBUL

Tel: 0212 440 24 24

Baskı

Gezegen Basım Ltd. Şti.

www.gezegenbasim.com.tr

Tel: 0212 325 71 25

Dergideki yazılar, kaynak gösterilerek,
kısmen veya tamamen yayımlanabilir.

Dergiye www.ikv.org.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

önce Komisyon ile ilgili anlaşmaya varılmış olmasına rağmen, Juncker'in ekibi ve sunduğu program Parlamento'daki tüm grupları ikna edemedi.

Ekim ayında küresel gündem maddeleri haline gelen Irak Şam İslam Devleti'nin (İŞİD) ortaya koyduğu tehdit ve Ebola salgını AB liderlerinin ve üst düzey bürokratlarının da en fazla üzerinde durduğu konular arasında yer aldı. Nitekim 20 Ekim 2014 tarihinde, AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'ın başkanlığında gerçekleştirilen son AB Dışişleri Konseyi toplantısı için Lüksemburg'da bir araya gelen AB Dışişleri Bakanları, Ebola salgınına karşı koordineli bir politika izlenmesi gerektiği konusunda fikir birliğine vardı.

Bugüne kadar AB ve üye ülkeleri Ebola ile mücadeleye yönelik uluslararası çabalar kapsamında, acil sağlık desteği sağlamış ve salgının yan etkilerinin hafifletilmesini sağlamak amacıyla yarım milyar avroyu aşkın kaynak ayırmıştı. Bir sonraki adım olarak daha fazla sağlık personelinin sahada çalışmasını teşvik etmek üzere, gönüllü olan uluslararası sağlık çalışanlarının, hastalığa yakalanmaları durumunda gerekli tedavinin yapılacağı konusunda teminat veren AB, bu konudaki uluslararası çabanın daha etkin bir şekilde koordine edilmesi amacıyla bir AB koordinatörü atanması olasılığını değerlendirdi. AB Liderler Zirvesi'nde Juncker Komisyonu'nun İnsani yardım ve Kriz Yönetiminden Sorumlu Üyesi Hristos Stylianides, AB'nin Ebola ile Mücadele Koordinatörü olarak atandı.

AB Dışişleri Konseyi Toplantısı'nda aynı zamanda Suriye ve Irak'ta İŞİD başta olmak üzere diğer terör örgütlerinin ve Esad rejiminin sorumlu olduğu tüm infaz ve insan hakları ihlalleri kınandı, AB'nin terör örgütleriyle mücadele kapsamında yürütülen uluslararası çabalara katkı sağlamak konusunda kararlı olduğu ortaya koyuldu. Irak'ta hükümetin kapsayıcı olmayan politikalarının, Suriye'de ise Esad rejiminin kendi halkına karşı uyguladığı vahşetin yarattığı istikrarsızlığın İŞİD'in güçlenmesine yol açtığı kaydedildi. Esad rejiminin politikaları ve eylemleri nedeniyle İŞİD'e karşı mücadelede bir ortak olamayacağını vurgulayan AB Dışişleri Bakanları, Esad rejimine uygulanan yaptırımları sıkılaştırma kararı alarak, 16 kişi ve iki şirketi yaptırımlar kapsamına aldılar. Böylece, AB'nin Suriye rejimine karşı uyguladığı yaptırımlar listesindeki kişi sayısı 211'e, kurum sayısı ise 63'e ulaştı.

Ardından düzenlenen AB Liderler Zirvesi ise enerji, iklim değişikliği, ekonomi ve Kıbrıs gündemi ile 23-24 Ekim'de Brüksel'de gerçekleşti. AB Liderler Zirvesi'nde sera gazı emisyonlarının 2030'a kadar yüzde 40 oranında azaltılması ve enerji verimliliğinin yüzde 27 oranında artırılarak yenilenebilir kaynakların enerji üretimindeki payının en az yüzde 27'ye çıkarılması hedefi kabul edildi. Böylece AB'nin çevre, enerji ve iklim değişikliği konusundaki 20-20-20 hedeflerinin bir adım ötesine geçildi. Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren Zirve kararı ise, Doğu Akdeniz'de yaşanan gerilim nedeniyle Türkiye'ye GKRY'nin "karasuları ve münhasır ekonomik bölgesinde" olduğu iddia edilen bölgelerde "egemenlik haklarına saygı gösterme" çağrısında bulunulması yönünde oldu.

Ekim ayı içerisinde iki AB ülkesinin Filistin'in tanınması konusunda attığı adımlar dikkat çekiciydi. Önce İngiltere Parlamentosu'nda Avam Kamarası Filistin'i bir devlet olarak tanıma önergesini kabul etti. Kararın sembolik de olsa uluslararası sonuçlara neden olabileceği konuşuldu. Nitekim ardından Fransa

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI DERGİSİ

İK'W'den

Dışişleri Bakanlığı sözcüsü de *"Filistin'i tanımanın geleceğe yönelik olumlu bir adım olacağını"* ifade etti. Ekim ayının son günlerinde ise İsveç, Filistin'i bağımsız bir ülke olarak

tanıdığını açıkladı.

Ekim ayında Komisyon Başkanı olarak görev süresinin sona ermesine çok kısa bir süre kalan José Manuel Barroso ve ekibi önemli bir başarıya imza atarak, Ukrayna ve Rusya arasında kısa vadeli de olsa doğalgaz akışının yeniden başlaması konusunda uzlaşmaya varılmasını sağladılar. Tarafların 4,6 milyar dolarlık kış paketi üzerinde uzlaşmaya varmasıyla, önümüzdeki kış Ukrayna'ya ve dolayısıyla Avrupa'ya Rus doğalgazının güvenli bir biçimde iletilmesi garanti altına alındı.

Türkiye ve Türkiye-AB ilişkilerinde yaşanan gelişmelere baktığımızda yoğun mesainin yaşandığı, suların durulmadığı siyasi bir gündem görüyoruz. 2 Ekim 2014 tarihinde, Irak ve Suriye'ye asker gönderilmesine yetki veren tezkerenin TBMM'de kabulünün ardından Türkiye, Kurban Bayramı tatili sırasında ve sonrasında IŞİD ile mücadelede uluslararası koalisyon güçlerine sağlayacağı katkı tartışmalarına odaklandı. IŞİD ve Kürt gruplar arasında Suriye sınırındaki Kobani (*Ayn el-Arab*) kentinde süren çatışmaların Kurban Bayramı'nda şiddetlenmesinin ardından, yaklaşık bir hafta süren gösterilerde, maalesef can kayıpları yaşandı. Türkiye, IŞİD ile mücadele çerçevesinde sağlayacağı katkılar konusunda ABD ile sürdürdüğü müzakerelerde, 2 bin Suriyeli muhalife eğitim vermeyi kabul ettiğini açıkladı. Öte yandan, Kobani'de süren çatışmalarda ABD önderliğindeki koalisyon güçlerinin hava saldırılarında belli ölçüde ilerleme sağlamasına karşın, kent hala IŞİD güçlerinin kontrolünde bulunması AB'yi de harekete geçirdi. Avrupa Komisyonu 12 Ekim 2014 tarihinde, IŞİD saldırıları nedeniyle Kobani'den göç etmek zorunda kalanlar için, 3,9 milyon avro yardım yapılacağını duyurdu. Yurdun çeşitli kentlerinde Kobani'ye yönelik IŞİD saldırılarının protesto edildiği eylemler ise, çözüm sürecine dair endişeleri artırdı.

NATO'nun yeni Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, 9 Ekim 2014 tarihinde IŞİD ile mücadele stratejisi kapsamında, Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulundu. Başta Irak ve Suriye olmak üzere, Ukrayna'daki son durum ve NATO'nun olduğu kadar Türkiye'nin de söz konusu bölgelerde artan istikrarsızlık ortamına yönelik gündemin ele alındığı ziyarette Stoltenberg, Türkiye'nin savunulması konusunda NATO'nun taahhütlerinin devam ettiğini; ancak, Türkiye tarafından dile getirilen Suriye'de uçuşa yasak bölge ve güvenli bölge talebinin müttefiklerin gündeminde olmadığını söyledi.

Türkiye gündeminde Ekim ortalarından itibaren IŞİD'in yarattığı tehdide karşı, ülke içinde ve dışında alınacak önlemler tartışıldı. Bu çerçevede, Türkiye için bir milli güvenlik sorununa dönüşen IŞİD tehdidine karşı Türkiye'nin uluslararası koalisyona tam destek vermesi için talep ettiği şartlar netleşirken; çözüm sürecine ivme kazandırmak amacıyla yol haritasının şekillenmesi, Akil İnsanlar Heyeti'nin yeniden toplanması ve Kobani eylemlerinin ardından artan iç güvenlik tehdidine karşı alınan önlemler çerçevesinde hazırlanan ve TBMM'ye sunulan güvenlik önlem paketine ilişkin tartışmalar, iç siyasette öne çıkan başlıklar arasında yer aldı. Nitekim Ekim ayının son günlerinde Kuzey Irak Kürt Bölgesel Yönetimi tarafından Kobani'ye gitmek üzere belirlenen peşmergeler, Türkiye sınırından geçerek bölgeye intikal etmeye başladı.

Türkiye’de bir diğer önemli gündem maddesi olan ve Başbakan Prof. Dr. Ahmet Davutoğlu tarafından açıklanan yeni iç güvenlik reform paketinin; özellikle AB yasalarıyla uyumlu olup olmadığı konusu gündeme geldi. Başbakan Davutoğlu, paket dahilindeki reformların, özgürlüklerin korunması ve iç güvenliğin tahkim edilmesine yönelik olduğunu ifade ederken, özgürlük-güvenlik uyumunun sağlanacağını vurguladı. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün kurumsal yapısının değiştirilmesi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlıklarının atamaları ve yetkilerinin İçişleri Bakanlığı’na bağlanması, teknik takip gibi konularda denetimin artırılması, şiddete dönüştürülen gösteri ve eylemlere ilişkin ceza süreleri ve kolluk kuvvetlerinin yetkilerinin artırılması, savcılığa müracaat etme şartı ile polise 24 saat gözaltı yetkisi verilmesi, pasaport, nüfus, ikametgâh ve soyadı gibi bireysel haklara ilişkin konularda süreçleri kolaylaştıran düzenlemeleri içeren paketteki düzenlemelerin TBMM’deki AB Uyum Komisyonu’ndan geçtikten sonra Genel Kurul’a sevk edileceği açıklandı.

Bölgesindeki gelişmelere odaklanan Türkiye, 2015-2016 dönemi BM Güvenlik Konseyi (BMGK) Geçici Üyeliği seçimlerinden ne yazık ki istediğini alamadı. 16 Ekim 2014 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde Afrika grubundan Angola, Asya Pasifik grubundan Malezya, Latin Amerika ve Karayipler grubundan Venezuela, Batı Avrupa ve Diğerleri grubundan ise Yeni Zelanda ve İspanya 1 Ocak’ta göreve başlamak üzere BMGK Geçici Üyeliğine seçildi. Öte yandan Türkiye’nin Dünya Bankası nezdinde ilk kez İcra Direktörleri Kurulu’nda görev alacağı açıklandı.

29 Ekim’de Cumhuriyetin 91’inci yılını kutlamaya hazırlanan Türkiye’nin bağı, bir kez daha maden kazası haberiyle yandı. Karaman’ın Ermenek ilçesinde meydana gelen maden kazasında ocakta mahsur kalan 18 işçiyi arama-kurtarma çalışmaları sürdürülürken, madende mahsur kalan işçilerden birinin annesi olan Ayşe Gökçe’nin *“Oğlum yüzme de bilmezdi, suyun içinde ne yaptı?”* sözleri adeta acının simgesi oldu. Biz de İKV olarak halkımıza geçmiş olsun diyor, mahsur kalan tüm madencilerimizin sağ salim kurtarılmasını temenni ediyoruz. Bu elim kaza hepimize bir kez daha gelecekte başka acıların önüne geçebilmek için önlem, denetim ve iş güvenliği konusunda AB standartlarına uyum çalışmalarının hızlandırılması gerektiğini gösterdi.

Ekim ayı, Türkiye tarihinin en uzun süren Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısı ile sona erdi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında ilk kez toplanan ve toplam 10 saat 25 dakika süren MGK toplantısı sonrasında terörle çok boyutlu mücadele kapsamında sürdürülen çözüm sürecinin, Suriye’de dördüncü yılını tamamlamak üzere olan çatışma ortamının ülkemizin ve bölgemizin güvenlik ve istikrarına yönelik yansımalarının ele alındığı açıklandı. Deniz yetki alanları başta olmak üzere Ege ve Doğu Akdeniz’deki gelişmelerin gözden geçirildiği belirtilirken, *“Türkiye’nin kendi kıta sahanlığı içinde ve garantör ülke olarak KKTC’nin ruhsatlandığı sahalardaki hak ve menfaatlerinin korunması için, gereken her türlü tedbirin önümüzdeki dönemde de kararlılıkla alınacağı”* vurgusu AB Liderler Zirvesi’nde Kıbrıs ile ilgili alınan karar sonrasında da Türkiye’nin mevcut pozisyonunu koruduğunu gösterdi.

Türkiye-AB ilişkilerinin gündemine baktığımızda, İlerleme Raporu’nu bekleyen Türkiye için Ekim ayının başında yaşanan olumsuz gelişme, BM iyi niyet misyonu çerçevesinde, bu yılın Şubat ayından beri devam eden Kıbrıs barış görüşmelerindeki tıkanmaydı. GKRY, Ada çevresinde sürdürdüğü doğalgaz arama

İKTİSADI KALKINMA VAKFI DERGİSİ İKV'den

faaliyetlerine Türkiye tarafından müdahale edilerek, egemenlik haklarının çiğnendiğini iddia etti ve 7 Ekim 2014 tarihinde barış görüşmelerinden çekildiğini

açıkladı. GKRY'nin müzakerelere katılmama kararı, Avrupa Komisyonu'nun 2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu'nun açıklanmasından bir gün öncesine rastladı. GKRY tarafından daha sonra da Türkiye'nin AB ile katılım müzakerelerinde başlıkların açılmasını engelleyeceği yönünde sert bir açıklama yapıldı.

Ekim ayını Türkiye-AB ilişkileri açısından değerlendirdiğimizde, kısaca 'önemli belgeler' ayı diyebiliriz. Önce İlerleme Raporu ile AB tarafı her yıl olduğu gibi müzakerelerde geline noktanın fotoğrafını çekti. Biz de İKV olarak, her yıl olduğu gibi bu fotoğrafın kısa özetine ve değerlendirmemize ilişkin hazırladığımız belgeyi dergimizle birlikte sizlerle paylaşıyoruz. Ancak bu yıl biz de şimdiki kadar yayımlanan 17 raporun bir değerlendirmesini yapalım, ilerleme raporlarının amacına ne kadar hizmet ettiğini ölçelim ve önümüzdeki yıllarda daha etkili bir rapor ve yöntemin mümkün olup olmayacağını tartışalım istedik. Konuyla ilgili olarak *İKV Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü Melih Özsöz* tarafından hazırlanan "*İlerlemenin Matematiği: Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporlarına Farklı Bir Bakış*" isimli yayınıımız dergimizin bu sayısıyla birlikte elinize ulaşıyor.

İkili ilişkilerdeki bir diğer önemli belge AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır tarafından 16 Ekim 2014 tarihinde açıklanan AB İletişim Stratejisi (ABİS) oldu. Böylece Türkiye'nin AB üyelik sürecine ivme kazandırma çabalarına bir yenisini daha ekledi. Türkiye ve AB kamuoyuna yönelik olmak üzere iki ayaktan oluşan Strateji, her iki tarafta toplumun farklı kesimlerinin beklentilerinin analiz edilerek, bu yönde eylemlerin belirlenmesini ve uygulanmasını hedefliyor.

ABİS'ten kısa bir süre sonra bu sefer Avrupa Komisyonu, Türkiye ile vize serbestliğine ilişkin yol haritasının Birinci Değerlendirme Raporu'nu, 20 Ekim 2014 tarihinde kamuoyuna açıkladı. Türkiye ile AB arasında 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan Geri Kabul Anlaşması'nın ardından resmiyet kazanan Türk vatandaşları için vize serbestliği diyalogunda kritik ilk dönemeç bu sayede alınmış oldu. Rapor, Türk vatandaşlarına vize muafiyetinin en kısa sürede sağlanabilmesi yönündeki çalışmalarda ilerleme kaydedildiğine işaret ediyor. Avrupa Komisyonu'nun İçişlerinden Sorumlu Üyesi Cecilia Malmström, konuya ilişkin olarak yaptığı açıklamada, Türkiye'nin vize serbestisi yol haritasında belirlenen kriterleri karşılama konusunda etkili bir çaba gösterdiğinin altını çizdi. Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç ise, raporda yer alan hususların Türkiye tarafından dikkatle not edildiğini ve raporlama sürecinin önümüzdeki dönem devam edeceğini kaydetti. Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Bilgiç ayrıca, vatandaşlara en kısa sürede vize muafiyeti sağlanabilmesini temin etmek amacıyla İçişleri, AB, Adalet Bakanlıkları dahil olmak üzere ilgili tüm kurumların yakın işbirliği içinde çalışmalarını sürdürdüklerini belirtti ve Türkiye'nin AB'nin Vize Serbestisi Diyalogu sürecini adil ve sonuç odaklı bir yaklaşımla ele alması yönündeki beklentisini yineledi. *İKV Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü Melih Özsöz* tarafından raporun ayrıntılı analizine Vakfımızın web sitesinden ulaşabilirsiniz.

Ekim ayı sona ermeden AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır tarafından AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı'nın 1'inci Aşaması açıklandı. Türkiye'nin yeni AB Stratejisi kapsamında hazırlanan ve iki aşamadan oluşan

Eylem Planı'nın 1'inci Aşaması, müzakere başlıklarında Kasım 2014-Haziran 2015 döneminde uyumlaştırılması öngörülen birincil ve ikincil mevzuat ile kurumsal yapılanma ve diğer çalışmaları içeriyor. Ülkemizdeki siyasi reformların ve mevcut sosyo-ekonomik dönüşümün sürdürülmesi ve güçlendirilmesine yönelik öncelikleri ortaya koyan bir yol haritası niteliğindeki belgeyi, İKV olarak memnuniyetle karşılıyor, belgede belirtilen düzenlemelerin hayata geçirilmesinin AB üyelik hedefimize bizi daha da yaklaştıracığına inanıyoruz.

Ekim ayı aynı zamanda, AB ülkelerine üst düzey ziyaretlerin gerçekleştirilmesi, ziyaret edilen ülkelerde Türkiye-AB ilişkilerinin masaya yatırılması açısından da son derece önemliydi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, 22-24 Ekim 2014 tarihlerinde Letonya ve Estonya'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaretlere İKV Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Cihad Vardan da eşlik etti. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun 10 Ekim 2014 tarihinde Fransa'ya gerçekleştirdiği ziyarette Çavuşoğlu'nun, Fransa'nın müktesebatın bazı başlıklarını bloke etmeyeceği yönünde bir açıklama yapmasının AB için önemli bir mesaj olacağına işaret etmesi son derece önemliydi. Ekim ayı boyunca AB ülkelerindeki temaslarına ağırlık veren AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır Brüksel, Almanya, Fransa'ya resmi ziyaretler gerçekleştirirken, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Letonya ve Estonya temaslarında da eşlik etti.

Ekim ayı gündeminin yoğunluğu *İKV Dergisi*'nin sayfalarında da yansımaları buldu. Dergimizin bu sayısının *Görüş Özel* bölümünde *İKV Başkanı Ömer Cihad Vardan'ın Bloomberg Businessweek Türkiye Dergisi'ne verdiği 2014 İlerleme Raporu'nu değerlendiren röportajı* okuyacaksınız. Açılan başlıklardaki son gelişmelere yer verdiğimiz bölümümüzde bu ay *Çevre* başlığını ele alıyoruz. Müktesebata uyumun en zorlu ve maliyetli olduğu alanlardan birisi olarak öne çıkan çevre başlığında ne kadar yol aldık, eksiklerimiz neler sorularının cevabını *İKV Uzmanı İlge Kıvılcım* veriyor. *Dosya* bölümümüzde, *İKV Proje Müdürü Çiğdem İleri* ve *Kıdemli Uzmanı Selen Akse* iki bölümlük yazı dizisinin ilk bölümünde, AB ve ABD Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) müzakerelerinin hangi aşamaya geldiğini, yedinci tur müzakerelerin tamamlanmasının ardından üzerinde uzlaşmaya varılan konuları incelediler. Yeni Avrupa Komisyonu, Juncker ve ekibi, özellikle de Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu yeni Komisyon Üyesi Hahn'ın gündemi hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyenler için *İKV Uzmanı Yeliz Şahin* tarafından hazırlanan *İnceleme* dosyası ve *Güncel* değerlendirme ilgi çekici olacaktır diye düşünüyoruz. *Avrupa Vizyonları* yazı dizimizde bu ay, eski Komisyon Başkanlarından *Jacques Delors* yer alıyor. En çok hatırlanan Komisyon Başkanlarından olan Delors, girişimci ve çığır açıcı bir döneme imza atmıştı. Yeni Komisyon Başkanı'nın da AB'yi tekrar ekonomik büyüme rotasına döndürmek ve üretim ve rekabet gücünü artırmak açısından Delors'a benzer bir iz bırakmasını umuyoruz. Her ay yer verdiğimiz *AB Ajansları* köşemizde bu ay Ekonomik krizin doğurduğu *Avrupa Bankacılık Otoritesi*, *AB ve Üçüncü Ülkeler* dosyamızda ise AB ile yeni bir stratejik ortaklığa doğru ilerleyen *Japonya* ele alınıyor. Merakla okunan *Ekoloji Penceresi* köşemizde 2030 Enerji ve İklim Paketi'nin ülkemize olan etkileri değerlendirilirken, *Brüksel'den Bakınca* köşemizde *İKV Brüksel Temsilcisi M. Haluk Nuray* sıkça karşımıza çıkan "AB Bize Ne Verecek?" sorusuna yanıt arıyor.

Siz kıymetli okuyucularımızın Cumhuriyet Bayramı'nı kutlarken, şimdiden keyifli okumalar diliyoruz.

AP S&D GRUBU BAŞKANI PITTELLA, İKV'NİN DÜZENLEDİĞİ TOPLANTIDA İŞ DÜNYASI TEMSİLCİLERİYLE BULUŞTU

Avrupa Parlamentosu (AP) Sosyalist ve Demokratlar İlerici İttifakı (*Progressive Alliance of Socialists and Democrats - S&D*) Grubu Başkanı Gianni Pittella, 30 Ekim 2014 tarihinde, İKV'nin ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nun (DEİK) ev sahipliğinde düzenlenen "Türkiye-AB İlişkileri ve Bölgesel Gelişmeler" başlıklı yuvarlak masa toplantısında iş dünyası temsilcileri ile bir araya geldi.

İş dünyası temsilcilerinin katıldığı yuvarlak masa toplantısında, İKV Yönetim Kurulu Başkanı ve DEİK Başkanı Ömer Cihad Vardan'ın sunuşunun ardından açış konuşmasını gerçekleştiren S&D Grubu Başkanı Gianni Pittella, başlıca üç konuya dikkat çekti. Pittella, ilk olarak; Türkiye ile AB arasında siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi ve tam üyelik hedefi doğrultusunda hem AB'nin hem de Türkiye'nin çalışmalarına devam etmesi gerektiğini vurguladı. Genişleme ve komşuluk politikası kapsamında "Geniş Avrupa" fikrini savunan Pittella, bu kapsamda Türkiye ile müzakerelerde Yargı ve Temel Haklar ile Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarının (sırasıyla 23'üncü ve 24'üncü fasıllar) açılması gerektiğine inandıklarını ve bu doğrultuda gereken çabayı göstereceklerini belirtti. Pittella, bu konuda Türkiye'nin de daha fazla çaba göstermesi yönünde çağrıda bulundu.

İkinci olarak; Türkiye ve AB arasındaki ekonomik ilişkileri güçlendirmenin önemine değinen S&D Grubu Başkanı Gianni Pittella, bu noktada, Kasım ayında göreve gelmeye hazırlanan yeni Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker'in büyüme ve istihdam planlarına dikkat çekti. Türkiye ve AB arasındaki ekonomik işbirliğinin bu politikalar kapsamında sağlayacağı katkıya vurgu yapan Pittella, Türk iş dünyasının da bu alanda teklifler sunması gerektiğini ifade etti.

Konuşmasında son olarak vize serbestisi konusuna değinen Pittella, Türkiye ile AB arasındaki vize engelinin aşılması gerektiğini dile getirdi. Bu noktada serbest dolaşımın sadece ekonomik anlamda değil, kültürel anlamda da çok önemli olduğunu kaydeden Pittella, öğrenci değişim programı Erasmus'un bu alanda önemli bir araç olduğunu altını çizdi. Yeni Parlamento ve Komisyon kadroları ile Türkiye-AB ilişkilerinin yeni dönemde değişeceği yönündeki inancını dile getiren Gianni Pittella, ayrıca müzakere sürecinin vize diyalogu ile hızlanmasını beklediğini açıkladı.

Pittella'nın açış konuşmasının ardından söz alan iş dünyası temsilcileri, Pittella tarafından vurgulanan konular hakkında ve Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik görüş ve taleplerini dile getirdiler. Katılımcılar, AB tarafında AP seçimleri ve yeni Komisyon'un göreve başlama süreci ile Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile birlikte iki tarafın da yeni bir döneme girdiği ve bunun Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir başlangıç fırsatı olarak değerlendirilebileceğini belirttiler. Toplantıda, Türkiye ile AB arasında 1963 yılında imzalanan Ankara Anlaşması'nın üyelik öncesi anlaşma (*pre-accession agreement*) niteliğinde olduğu hatırlatıldı ve anlaşmanın son aşaması olan Gümrük Birliği'nin hayata geçiril-

mesinin üzerinden 18 yıl geçmesine rağmen Türkiye'nin halen AB'ye üye olmamasının yarattığı hayal kırıklığı dile getirildi.

Türk vatandaşlarının tâbi olduğu Schengen vizesi uygulamasının Türk iş dünyasının aleyhine adil olmayan bir rekabet ortamı yarattığı vurgulanırken, AB'nin üçüncü ülkelerle yürüttüğü STA müzakerelerine Türkiye'nin dahil edilmemesinin Türkiye-AB Gümrük Birliği'ni ihlal ettiği belirtildi.

Katılımcılar tarafından Türkiye'de azınlık hakları konusunda son 10 yılda önemli ilerlemeler kaydedildiğinin altı çizilirken, azınlıkların da Türkiye'yi AB üyesi olarak görmek istedikleri kaydedildi.

Katılımcıların gündeme getirdiği diğer konular ise kota sorunu, TIR şoförlerinin vize sorunu ve AB ile ABD arasında müzakereleri sürmekte olan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) oldu. Dünya ekonomisinin yüzde 40'ını elinde bulunduran AB ve ABD'nin sürdürdüğü müzakereler sonucu imzalanacak anlaşmanın, Türk endüstrisini büyük ölçüde etkileyeceği için Türkiye'nin de bu müzakerelerin bir parçası olması gerektiği vurgulandı.

Kapanış konuşmasında Türk iş dünyasından katılımcıların görüş ve taleplerini değerlendiren S&D Grubu Başkanı Pittella, vize serbestisi konusunda engellerin aşılması gerektiğinin ve Türkiye'nin TTYO müzakerelerine dahil edilmesinin önemi üzerinde durdu. Gianni Pittella, TTYO müzakere sürecinde Türkiye'nin AB ve ABD'nin yanında bir aktör olarak resmi müzakerelere katılması için, bir ara formül üretmeyi planladıklarını söyledi ve "çözüm bulmak için birlikte çalışalım" mesajını verdi.

Pittella, son olarak 2015 yılında Brüksel'de Türkiye'deki ekonomik, siyasi ve sosyal aktörler ile AP temsilcilerinin bir araya geleceği bir seminer düzenleyeceklerini belirterek, toplantıyı organize eden İKV'ye ve katılımcılara teşekkürlerini sundu.

İKV ve DEİK ev sahipliğinde düzenlenen toplantıya TOBB, İstanbul Sanayi Odası, İstanbul Ticaret Odası, TİM, UND, DEİK Çek İş Konseyi, DEİK Eğitim Ekonomisi İş Konseyi, DEİK Litvanya İş Konseyi, DEİK Estonya İş Konseyi ve DEİK Letonya İş Konseyi'nden üst düzey katılım gerçekleşti.

İKV BRÜKSEL'E SESLENDİ

İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü Melih Özsöz, *Europolitics*'e röportaj verdi.

İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve İKV Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü Melih Özsöz, 22 Ekim 2014 tarihinde, Brüksel merkezli günlük AB gazetesi *Europolitics*'te yayımlanan röportajda, Türkiye'nin AB üyelik süreci ve Avrupa Komisyonu'nun 2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu'na ilişkin değerlendirmelerde bulundular. Doç. Dr. Nas ve Özsöz yaptıkları açıklamalarda, Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan İlerleme Raporlarının Türkiye'de reformları teşvik etme gücünü yitirdiğine değindiler. Doç. Dr. Nas, Yargı ve Temel Haklar başlıklı 23'üncü faslın müzakereye açılmasının Türk kamuoyundaki AB algısının güçlendirilmesi açısından önemine vurgu yaparken hükümetin reform çabalarında olumlu bir ivme yaratacağına dikkat çekti. Özsöz ise, AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır'ın olumlu değerlendirmelerine

değinerik, bunun olumlu yönde bir ton değişikliğine işaret ettiğini belirtti.

İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas ve Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü Melih Özsöz'ün Marcus Bernath ile gerçekleştirdikleri ve *Europolitics*'te yayımlanan röportajına www.ikv.org.tr internet adresinden erişebilirsiniz

İKV BAŞKANI VARDAN, CUMHURBAŞKANI'NIN LETONYA VE ESTONYA ZİYARETİNE KATILDI

İKV Yönetim Kurulu Başkanı ve DEİK Başkanı Ömer Cihad Vardan, 22-24 Ekim 2014 tarihlerinde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Letonya ve Estonya ziyaretine katılan heyet içinde yer aldı.

Letonya'da yapılan Türkiye-Letonya İş Konseyi toplantısının açış konuşmasını yapan Vardan, Türkiye ve Letonya arasındaki ilişkilerin önemine değindi ve şunları söyledi:

"Baltık Denizi kıyısındaki Letonya, bizim için uzakta-ki yakın ülke olagelmıştır. 1925 yılında başlayan ve ikinci Dünya Savaşı sonrasında kesintiye uğrayan ikili ilişkilerimiz, günümüzde NATO müttefikliği ile güçlenmiş ve Letonya'nın AB üyeliği ile farklı bir boyut kazanmıştır. Letonya nispeten yeni bir AB üyesi olmasına rağmen, bulunduğu coğrafi konum ve tarihsel deneyimleri ışığında Avrupa projesinin önemini en iyi anlayan ve bu projenin geleceğine inanan ülkelerin başında gelmektedir. Bu anlamda Avrasya bölgesinde barış, istikrar ve işbirliğini destekleyen ülkeler olarak, Türkiye ve Letonya'nın zannedilenden çok daha fazla ortak noktası bulunmaktadır."

İKV ve DEİK Başkanı Vardan, 2015 yılının başında AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nı Letonya'nın devralacağını da hatırlattı ve Letonya'nın AB genişlemesine ve Türkiye'nin üyelik perspektifine olumlu bir şekilde yaklaştığını belirtti. Letonya'nın 2015 yılının ilk yarısında AB Dönem Başkanlığı'nı üstlenmesinin Türkiye için önemine değinen İKV ve DEİK Başkanı Vardan, Türkiye'nin AB ile 2005 yılından beri katılım müzakereleri yürüten bir ülke ve gümrük birliği ortağı olarak, Letonya'nın dönem başkanlığından önemli beklentiler içinde olduğunu vurguladı. Letonya'nın Türkiye'nin tam üyeliğinin, AB'nin güvenliğine, istikrarına, ekonomik dinamizmine katkı sağlayacağına inanan ve enerji arzına sağlayacağı katkılarının da en fazla farkında olan Üye Devletlerden birisi olduğunu kaydeden Vardan, *"Letonya'nın genelde AB'nin genişlemesine, özelde de Türkiye'nin üyelik perspektifine olumlu yaklaşımı, bu dönem başkanlığı sırasında, Türkiye'nin AB müzakere sürecinde aşama kat edileceğine dair bizlere ümit vermektedir"* şeklinde konuştu.

Vardan, Letonya dönem başkanlığında üzerinde durulması beklenen 3 önemli sorun alanına da değindi ve vize, serbest ticaret anlaşmaları ve Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı sürecine ilişkin sorunları sıraladı. İlk olarak Türk şirketlerinin Ortaklık Hukuku ve Gümrük Birliği felsefesine aykırı bir şekilde muhatap olduğu haksız vize ve taşıma kotaları sorunlarına nihai ve kalıcı çözüm bulunmasını talep ettiklerini kaydeden Vardan, vizelerin kalkması yönünde Geri Kabul Anlaşması'nın onaylanması

ile başlatılan vize muafiyetine yönelik diyalogun kısa zamanda sonuç vermesini umduklarını belirtti ve *"Vizelerin kalkması, kuşkusuz ki Türkiye ve AB arasında ticari ve ekonomik ilişkileri artıracak ve bunun yanında toplumsal ve kültürel kaynaşmayı da güçlendirecektir. Bunun karşılıklı ticari ilişkilerde haksız bir durum oluşturduğunu düşünüyor, bir an önce halledilmesini ümit ediyoruz"* ifadelerini kullandı.

"İkinci olarak Dünya Bankası tarafından hazırlanan raporda da dile getirildiği gibi, Gümrük Birliği'nden kaynaklanan sorunların kısa zamanda giderilmesini ve küresel ve AB ticaret politikalarındaki gelişmeler doğrultusunda gümrük birliğinin güncellenmesini talep ediyoruz" şeklinde konuşan İKV ve DEİK Başkanı Vardan, bu bağlamda, AB'nin son yıllarda imzaladığı yeni nesil STA'ların Türkiye'yi de etkilemesi

ancak gümrük birliği üyesi olmasına rağmen, Türkiye'nin bu anlaşmalara taraf olamamasından kaynaklanan sorunların hallini umduklarını belirtti.

Türkiye'nin AB ile ABD arasında devam eden Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı müzakerelerine dâhil edilmesi için destek talep eden Vardan, *"dünya ticaretinde tam anlamıyla bir 'game-changer' olacağı öngörülen bu anlaşmanın Türkiye gibi taraflardan biri ile yakın ticari entegrasyon içinde olan ülkeler üzerindeki etkilerinin dikkate alınması gerektiğini hatırlatmak istiyoruz"* dedi ve küresel ticaretin yeni kurallarını belirleyecek olan bu anlaşmaya Türkiye'nin taraf olmasının şüphesiz, Letonya ve Türkiye arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin daha ileri seviyelere çıkmasına imkân sağlayacağını kaydetti.

IMF TÜRKİYE DİREKTÖRÜ, İKV'Yİ ZİYARET ETTİ

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Türkiye Direktörü Srikant Seshadri, 28 Ekim 2014 tarihinde, İKV Yönetim Kurulu Başkanı ve DEİK Başkanı Ömer Cihad Vardan'ı makamında ziyaret etti.

İKV ve DEİK Başkanı Ömer Cihad Vardan'a, İKV Genel Sekreteri Doç. Dr. Çiğdem Nas'ın ve DEİK Strateji Bölümü'nden Mustafa Oğuz'un eşlik ettiği görüşmede, 8 Ağustos itibarıyla IMF Türkiye Direktörlüğü görevine getirilen Seshadri, IMF'nin faaliyetleri ve Türkiye ile ilişkileri hakkında bilgi verdi. Srikant Seshadri, İKV ve DEİK ile her türlü işbirliğine açık olduğunu bildirdi. IMF İcra Direktörlüğü görevini 1 Kasım 2014 itibarıyla Hazine Müsteşarı İbrahim Çanakçı'nın üstlenecek olmasını memnuniyetle karşıladığını belirten Seshadri, Türkiye'nin IMF içindeki artan rolü ve önemine de değindi.

İKV ve DEİK Başkanı Ömer Cihad Vardan, iki kurumun da kuruluş amacı ve faaliyetleri hakkında Seshadri'ye bilgi verdi. Vardan, İKV'nin Türkiye'nin AB konusunda çalışan en eski ihtisas kurumu olduğunu ve 1965 yılında İSO ve İTO tarafın-

dan kurulduğunu anlattı. Vakfın, bugün başta TOBB olmak üzere, iş dünyasının önde gelen kuruluşları tarafından desteklendiğini aktaran Vardan, Türkiye'nin AB sürecine destek sağlayan İKV'nin araştırma, yayın, seminer, konferans gibi farklı faaliyetler içinde bulunduğunu belirtti. DEİK hakkında da Seshadri'ye bilgi veren Vardan, DEİK'in 1986 yılında kurulduğunu, Türk iş dünyasının dış pazarlara açılmasında öncü rol oynadığını kaydetti. Vardan, 119 iş konseyini bünyesinde barındıran DEİK'in yeni yapılanması ile güçlü bir şekilde yoluna devam ettiğini ve dış ekonomik ilişkilerin koordinasyonunu yapmakta olduğunu ifade etti. Görüşmenin geri kalanında, Türkiye ekonomisindeki son gelişmeler, Türkiye-AB ilişkileri, yükselen piyasalar ve bölgesel gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunuldu.

TOBB BAŞKANI HİSARCİKLIOĞLU, AVRUPA ŞİRKETLER MECLİSİ TOPLANTISI'NDA KONUŞTU

14-17 Ekim 2014 tarihleri arasında Brüksel'i ziyaret ederek, temaslarda bulunan TOBB Başkanı ve EUROCHAMBRES Başkan Yardımcısı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, AP'de Avrupa Şirketler Meclisi Toplantısı'nın açılışında Avrupalılara hitap etti.

TOBB Başkanı ve EUROCHAMBRES Başkan Yardımcısı M. Rifat Hisarcıklıoğlu'na ziyaretinde; TOBB Yönetim Kurulu Üyesi Salih Zeki Murzioğlu, Bursa Ticaret Borsası Başkanı Özer Matlı, Adana Ticaret Borsası Başkanı Muammer Çalışkan, Çanakkale Ticaret Borsası Başkanı S. Kaya Üzen, Aydın Ticaret Odası Başkanı Hakan Ülken, Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Kemal Karaküçük, Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Şerafettin Aşut, Denizli Sanayi Odası Başkanı Müjdat Keçeci eşlik etti. Ziyarete ayrıca, TOBB AB Dairesi Başka Mustafa Bayburtlu ve TOBB Brüksel Temsilcisi Bülent Bilgiç hazır bulundu.

TOBB Başkanı ve EUROCHAMBRES Başkan Yardımcısı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, 15 Ekim 2014 tarihinde İKV Brüksel ofisini ziyaret ederek, İKV Brüksel Temsilcisi M. Haluk Nuray ile bir araya geldi. Görüşmede, AB ve ABD arasında müzakereleri süren Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı ve Türk iş dünyasının AB üyeliğine bakışı konuları ele alındı. İKV Brüksel Temsilcisi M. Haluk Nuray, TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu'na Brüksel'deki diğer temaslarda da eşlik etti.

TOBB Başkanı ve EUROCHAMBRES Başkan Yardımcısı Hisarcıklıoğlu, 15 Ekim 2014 tarihinde ayrıca, EUROCHAMBRES Avrupa Genişleme ve Komşuluk Politikası Komitesi'ne başkanlık etti. Toplantıda, Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu, Genişleme Stratejisi ile Vize Serbestisi ve Geri Kabul Anlaşması ele alındı.

Brüksel programı kapsamında, EUROCHAMBRES ve TOBB tarafından ortaklaşa düzenlenen "İş Dünyası AB'nin Genişleme Sürecine Nasıl Katkı Sağlar?" konulu konferansta bir konuşma gerçekleştiren TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu, derin ekonomik krizin ardından, kırılğan bir toparlanma sürecine giren

AB'nin ekonomisinin geleceğinde genişleme politikasının devamının çok önemli olduğuna dikkat çekti. AB'nin mevcut ekonomik, siyasi ve sosyal sorunlarına ancak genişleyerek çözüm üretebileceğini kaydeden Hisarcıklıoğlu, Kasım ayında Avrupa Komisyonu Başkanlığı görevini devralacak olan Jean-Claude Juncker'in önümüzdeki 5 yılda AB'ye yeni üye alınmayacağı yönündeki sözlerinin, genişleme sürecinin sona erdiği şeklinde yorumlanmaması gerektiğini ifade etti. AB'nin 2004 yılından bu yana 13 yeni ülkenin AB'ye dahil olmasının ekonomik faydalarını gördüğünü belirten M. Rifat Hisarcıklıoğlu, Avrupa iş dünyasının bunları topluma anlatması gerektiğini söyledi. Avrupa Komisyonu'nun, 2014-2015 Genişleme Stratejisi'nde ekonomi ve rekabet gücü konularına ağırlık verdiğini hatırlatan Hisarcıklıoğlu, ekonomik büyümenin ana aktörleri olarak genişlemeyi, başarı hikâyesi haline getirmek için katkı sağlamaya hazır oldukları mesajını verdi.

16 Ekim 2014 tarihinde, EUROCHAMBRES tarafından TOBB'un da katkılarıyla hazırlanan Global Ekonomik Rapor 2015'in ele alındığı EUROCHAMBRES Global Oda Platformu çalışma kahvaltısına katılan Hisarcıklıoğlu, dünya ekonomisi ve Türkiye ekonomisi hakkında görüşlerini aktardı ve katılımcıları B-20 Türkiye öncelikleri hakkında bilgilendirdi. AP'de gerçekleştirilen Toplantının açılış bölümünde, Avusturyalı Parlamenter Dr. Paul Rübig'in sorusu üzerine M. Rifat Hisarcıklıoğlu, Türkiye ile müzakerelerde enerji faslının açılmasını talep etti.

TOBB Başkanı Hisarcıklıoğlu ve beraberindeki heyet, EUROCHAMBRES tarafından bu yıl üçüncüsü düzenlenen Avrupa Şirketler Meclisi (*European Parliament of Enterprise-EPE*) Toplantısı'na katıldı. Avrupa'dan 800'ü aşkın işletmenin katılımıyla AP Genel Kurul salonunda gerçekleştirilen toplantıda, iş dünyasının AB kurumlarından ve yetkililerinden beklentileri aktarıldı. Toplantıda, gelecek B-20 Başkanı olarak delegelere hitap eden M. Rifat Hisarcıklıoğlu, konuşmasında, Türkiye'nin B-20 Dönem Başkanlığı çalışma ilkeleri ve çalışma programının esaslarına hakkında bilgi verdi. TOBB heyeti, Türkiye'nin TTYO'ya dahil edilmesi konusunun yanı sıra mesleki eğitim, finansmana erişim ve enerji ana başlıklarında görüşlerini dile getirdi.

TOBB Başkanı ve EUROCHAMBRES Başkan Yardımcısı M. Rifat Hisarcıklıoğlu başkanlığındaki heyet, Brüksel ziyaretinin son

gününde EUROCHAMBRES Genel Kurulu'na katıldı. Toplantıya ilişkin değerlendirmelerinde, B-20 Başkanlığı TOBB Başkanı olarak üstlenmesinin Avrupa odaları tarafından memnuniyetle karşılandığını ifade eden Hisarcıklıoğlu, genç işsizliği ve

gençlerin istihdamının Avrupa iş dünyasının gündemindeki öncelikli konular olduğunu belirtirken, KOBİ'lerin Türkiye'nin B-20 öncelikleri arasında yer almasına EPE Toplantısı'nda tam destek verildiğini kaydetti.

İKV'DEN YENİ YAYIN:

“İLERLEMENİN MATEMATİĞİ: AVRUPA KOMİSYONU TÜRKİYE İLERLEME RAPORLARINA FARKLI BİR BAKIŞ”

Avrupa Komisyonu, 2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu'nu 8 Ekim 2014 tarihinde yayımladı; böylece Komisyon bugüne kadar Türkiye'ye ilişkin 17 ilerleme raporu yayımlamış oldu.

Geçmişten bugüne Avrupa Komisyonu'nun Türkiye İlerleme Raporları tarihine baktığımızda; Avrupa Komisyonu Türkiye'ye ilişkin ilk raporunu, 1998 yılında yayımladı. 57 sayfalık bu ilk rapor, Türkiye'nin AB tarafından izlenme sürecini başlattı ve ardından gelen ikinci rapor, 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde onaylanarak, Türkiye'ye AB adaylık sürecinin kapısını açtı ve 2005 yılında Türkiye ile müzakerelere başlandı. Türkiye, müzakerelerde 10 yılı geride bırakmaya yaklaşırken, 14 fasıl müzakerelere açıldı; yalnızca bir tanesi geçici olarak kapatılabildi.

Hiç şüphesiz Avrupa perspektifi Türkiye için somut çıktılar üretebilen bir hedef; ancak Avrupa Komisyonu'nun ilerleme raporları için aynı şeyi söylemek zor. Türkiye'de ve Avrupa'da, Türkiye'nin AB katılım müzakereleri ve üyelik hedefine olan inandırıcılığın azalması ile birlikte, ilerleme raporlarının Türkiye'deki reform sürecini tetikleyen etkin birer araç olması da imkânsızlaşıyor. Bugüne kadar Komisyon, 17 raporluk bir külliyat ile Türkiye'deki ilerlemeyi değerlendirdi. Bu raporların toplam sayfa sayısı ise 1.786'yı buldu. Basit bir hesapla Avrupa Komisyonu, bugüne kadar 6,5 Lizbon Antlaşması büyüklüğünde Türkiye İlerleme Raporu hazırladı.

Zaman içerisinde ilerleme raporlarının çerçevesi daraldı, raporlar siyasallaştı. Siyasi kriterlere yapılan vurgu, teknik kriterlere verilen önemin ötesine geçti. Bu da raporun neden yazıldığı, kim için yazıldığı sorularının, hatta raporun amacının her iki tarafta da daha fazla sorgulanır hale gelmesine neden oldu.

İşte böyle geçmiş ışığında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Türkiye'ye ilişkin 17'nci ilerleme raporunu, neredeyse 10 yıldır Komisyon Başkanlığı görevini yürüten Barroso ve kabinesinin; aynı zamanda 2010 yılından bu yana Genişlemeden Sorumlu Komisyon Üyesi olan ve son 5 Türkiye İlerleme Raporu'nda imzası bulunan Ştefan Füle'nin son Türkiye İlerleme Raporu. Aynı zamanda bu rapor, yeni Komisyon Başkanı Juncker ile Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Üye olarak atadığı Avusturyalı Johannes Hahn için, önümüzdeki 5 yılda yol gösterici bir niteliğe sahip olacak.

1965 yılından bu yana Türkiye – AB ilişkilerinde yaşanan gelişmeleri günün gününe takip eden ve yorumlayan İKV,

Türkiye'nin AB ile yürüttüğü ilişkilerde, kalıpların ötesine geçen ve sürece katkı sağlayabilecek her türlü girişime ön ayak oldu. Türkiye'nin AB'ye entegrasyonu konusunda bugüne kadar büyük çaba harcayan İKV görüşleriyle, analizleriyle ve çalışmalarıyla ilgili tüm taraflara sürecin iyileştirilmesi ve hızlandırılması, bu kapsamda da nihai hedef olan üyelik ile noktalanması için destek verdi. Bugün ulaştığımız nokta ise bir hayli düşündürücü: 50 yılı aşkın bir süredir ortaklık ilişkisi yürüten Türkiye ve AB, neredeyse son 10 yıldır sürdürdükleri üyelik müzakerelerinde, siyasi gelişmelerin, fasılların, ilerleme raporlarının ve günlük siyasetin ötesine geçemeyen bir tavır sergiliyor. Hal böyle olunca da Türkiye'nin nihai hedefi olan AB üyelik sürecine katkıda bulunması gereken fasıllar, ilerleme raporları, kararlar ve tavsiyeler amaçlarına hizmet etmiyor, edemiyor. Bu tabloda da, Türkiye'nin AB entegrasyon süreci sekteye uğruyor; taraflar arzu edilen seviyeye ulaşamıyor. 1998 yılından bu yana yayımlanan 17 raporun, Türkiye'yi AB'ye beklenen düzeyde yakınlaştıramaması ve nihai hedef olan üyelikle taçlandırılmaması bunun en çarpıcı örneği.

Bu temel eksiklikten hareketle, İKV Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü Melih Özsöz tarafından Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan “İlerlemenin Matematiği: Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporlarına Farklı bir Bakış” başlığını taşıyan çalışma, Türkiye – AB ilişkilerine kalıplaşmış ilerleme raporlarının ötesinde bakabilmeyi amaçlıyor. Komisyon'un bir yıl boyunca büyük çabalar sarf ederek hazırladığı, Türkiye'de ise her yıl giderek azalan bir heyecanla beklenen ilerleme raporlarının, Türkiye'nin AB üyelik sürecine daha somut ve görünür katkılar yapabilmesi için rapora ilişkin bir öneride bulunuyor.

İKV Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü Melih Özsöz tarafından kaleme alınan “İlerlemenin Matematiği: Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporlarına Farklı Bir Bakış” başlıklı yayın, Ekim ayında İKV tarafından Türkçe ve İngilizce olarak yayımlandı.

İKV BAŞKANI VARDAN, 2014 YILI İLERLEME RAPORU'NU DEĞERLENDİRDİ

İKV Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Cihad Vardan, Türkiye-AB ilişkilerini *Bloomberg Businessweek Türkiye* için değerlendirdi. İKV Başkanı Vardan'ın dergiye verdiği röportajda satır başlarını, Avrupa Komisyonu'nun 2014 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, AB ile ABD arasında müzakereleri devam etmekte olan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı ve Türkiye'nin AB üyelik süreci oluşturdu.

İKV Başkanı Ömer Cihad Vardan'ın *Bloomberg Businessweek Türkiye* dergisinin 19-25 Ekim 2014 tarihli sayısında yayımlanan röportajından İlerleme Raporu ile ilgili öne çıkan bazı kısımları siz okurlarımız için yayımlıyoruz*.

“ İlerleme raporlarının amacına hizmet ettiğini söyleyemeyiz. ”

Soru: Avrupa Komisyonu 17'nci İlerleme Raporu'nu 8 Ekim'de açıkladı. AB gündeminin en sıcak konusu bu.

Cevap: Evet, rapor yeni açıklandı. Daha sıcak ama bu sıcaklığı kim hissetti? Pek fazla hisseden olmadı. Kısacası kamuoyunun gündeminde pek fazla yer bulamadı.

Soru: Haklısınız, geçmiş yıllara nazaran Türkiye'nin gündeminde fazla yer bulduğunu söyleyemeyiz. Oysa raporda ciddi eleştiriler bulunuyordu. Sizce bu rapor, amacına hizmet ediyor mu?

Cevap: Amacına hizmet ettiğini söyleyemeyiz. Çünkü ilerleme raporlarının Türkiye'nin AB'ye tam üyelik için yürüttüğü müzakere sürecindeki eksiklikleri, gelişmeleri içermesi ve sürecin en kısa sürede tamamlanabilmesine ilişkin de tavsiyelerde bulunması gerekiyor.

Hiçbir ülke daha önce böyle bir müzakere süreci yaşamadı ve hiçbir ülke için daha önce bu nitelikte ve bu kadar çok sayıda ilerleme raporu hazırlanmadı. Bugüne kadar Türkiye için toplam bin 786 sayfadan oluşan 17 rapor hazırlandı. Bunu neyle mukayese edelim. Avrupa Birliği'nin temel antlaşmalarından Lizbon Antlaşması'yla mukayese edelim. Türkiye için yazılan raporların uzunluğu Avrupa Birliği'nin temel antlaşmalarından biri olan Lizbon Antlaşması'nın 6,5 katı. Biz şunu arzu ediyoruz: Biz Türkiye olarak AB ile müzakere ediyoruz.

Müzakerelere başladysak bu, Türkiye bir gün AB'ye tam üye olacak demektir. Bu yüzden raporlar, eleştirel olmanın yanı sıra tam üyelik hedefine uygun bir biçimde yapıcı ve yol gösterici de olmalı.

Oysa bu raporda çokça eleştiri yapıyor ve bununla yetiniliyor. Eleştiriye neden olan durumları ortadan kaldırmak için "birlikte çalışalım" dediğinizde ise Güney Kıbrıs'tan kaynaklanan, Fransa'dan kaynaklanan ya da AB'nin mevzuatlarından kaynaklanan ya da bu şekilde gerekçelendirilen blokajlarla karşılaşıyorsunuz. Eleştirilerin odak noktasındaki konuları içeren çok sayıda müzakere başlığı, AB tarafından bloke edilmiş durumda.

Bizimle aynı dönemde müzakerelere başlayan Hırvatistan şu anda tam üye. Biz ise toplam 35 müzakere başlığından 14'ünü açabildik ve bunlardan bir tanesini "geçici olarak" kapatabildik. Halbuki bu başlıkların hepsinin açılmış ve tamamlanmış olması gerekiyordu.

Örneğin son İlerleme Raporu'nda, Türkiye'deki temel hak ve özgürlükler konusunda ciddi eleştiriler bulunuyor. Oysa bu konudaki müzakere başlıkları yine AB tarafından bloke edilmiş durumda.

Soru: 17'nci İlerleme Raporu'nda bir önceki raporlama dönemine göre Türkiye'de; 6 fasılda AB müktesebatında ilerlemenin arttığı, 11 fasılda AB müktesebatında ilerlemenin azaldığı, 16 fasılda AB müktesebatında ilerlemenin sabit kaldığı belirtiliyor. Neden bazı fasıllarda ilerlerken bazılarında yerimizde sayıyor, bazılarında da geriliyoruz? Elbette ki blokajlar var; ama Türkiye de üstüne düşeni yapmıyor gibi görünmüyor mu?

“AB'nin siyasi blokajları, elimizi kolumuzu bağlıyor. Blokajlar kalkmalı.”

Cevap: Şimdi, bu iki taraflı bir ilişki. Bu ilişkiyi yürütürken Türkiye tarafında bir yavaşlama, bir isteksizlik görünüyor olabilir; ama bu durumun oluşmasında karşı tarafın da payı var. Sebepleri iyice irdelememiz lazım. Türkiye müzakere sürecine çok hızlı başlamış ve çok sayıda reform gerçekleştirmişti. Peki, bu hızlı reform süreci neden yavaşladı? Bunun sebeplerine baktığımızda blokajları görüyoruz. AB tarafından, daha önce hiçbir aday ülkenin önüne getirilmeyen usullerin Türkiye'nin önüne getirildiğini görüyoruz.

Müzakereler tam üyelikle sonuçlanır. Müzakerelerin amacı budur. Bu nedenle müzakerelere başlayan ülkeye bir gün tam üye olacağı gerçeğine uygun şekilde davranılır. Oysa Türkiye'ye bu şekilde davranılmıyor. Sanki Türkiye'nin üye olması engellenmek istenircesine bazı teklifler masaya getiriliyor. "İmtiyazlı üyelik", "hazım kriterleri" gibi yeni kurallar öne sürülüyor. Türkiye müzakereler başladığında da 70 milyon üstünde bir ülkeydi. Hazım kabiliyeti nereden çıktı şimdi . . .

Soru: İlerleme Raporu'nda Türkiye'de yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve etkinliğine ilişkin endişelerin arttığına; başta HSYK düzenlenmesi, Anayasa Mahkemesi kararları, yeni internet yasası ve MİT Kanunu olmak üzere, yeterli danışma ve hazırlık süreçleri tamamlanmadan çıkartılan kritik

* İKV Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Cihad Vardan ile gerçekleştirilen röportaj, 19-25 Ekim 2014 tarihli Bloomberg Businessweek Türkiye dergisinde yayımlanmıştır. Röportaj: Tolgahan Özkan, fotoğraf: Gürkan Öztürk.

“Türkiye'nin eleştirildiği konulardaki müzakere başlıkları kapalı.”

öneme sahip yasal düzenlemelerin, yargının tarafsızlığını tehlikeye soktuğuna; bu bağlamda milletvekili dokunulmazlıklarına ilişkin yaşanan gelişmelerin de endişe verici olduğuna, yolsuzlukla mücadele konusunda yeterince adım atılmadığına dikkat çekiliyor. Eleştiriler yöneltiliyor. Bunlar sizce haksız eleştiriler mi?

Cevap: Şu anda AB tarafından açılmayan 23'üncü ve 24'üncü fasıllar, tam da bu alandaki eksikliklerin giderilmesine yönelik konuları içeriyor. Yani AB bu konularda eleştiri yöneltiyor ama yol göstermiyor, eksiklerin giderilmesine ilişkin bu müzakere başlıklarını açmaktan imtina ediyor. Hukuk sistemimizde, yargı sistemimizde ciddi anlamda defolar olduğunu biliyoruz. Adil yargılama konusunda eksiklikler var.

Türkiye, bu alanlarda çok sayıda reform gerçekleştirmişti; ama bir anda olağanüstü bir durumla karşılaştı. Hukuk sistemimizi, yargı sistemimizi deformasyona uğratan bir yapıyla karşılaştık ve bu yapıyla mücadele etmek için bazı kararlar alındı. Olağanüstü bir durum oluştu ve olağanüstü adımlar atılması gerekti.

Elbette ki ne olursa olsun bu alanlarda reformlar, iyileştirmeler yapmaktan vazgeçemeyiz. Ancak bu eksiklikler AB tarafının da katkısıyla hızla aşılabilir.

Soru: Türkiye bloke edilmiş; yani AB tarafından açılmamış bazı başlıkları kapsayan konularda kendi kendine reformlar yaptı ve AB müktesebatına uyumu sağladı. Yani blokaj, bazı alanlarda Türkiye'yi ilerleme kaydetmekten alıkoymadı. Öyle ki bu başlıklar müzakerelere açılır açılmaz kapatılabilecek durumda. Demek ki ilerleme sağlamak için blokajın kaldırılması gerekmiyor. Neden tüm başlıklarda bunu yapamıyoruz?

Cevap: Türkiye olarak bizim bazı konularda desteğe ihtiyacımız oluyor. Tarihsel ve kültürel nedenlerle bazı alanlarda reform yapmak için bir itici güce ihtiyaç duyabiliyoruz. Buna rağmen biz çevremizdeki ülkelere nazaran AB standartlarında bir topluma en yakın ülkeyiz. Bazen ortak paydada buluşmakta zorlanabiliyoruz. Örneğin yeni Anayasa çalışmaları uzun süredir Meclis'te devam ediyor ama bir türlü uzlaşma sağlanıp da demokratikleşmemize, ilerlememize çok katkı sağlayabilecek önemli bir adım atılmıyor.

Soru: Yani bazı konularda bir çıpa gerekiyor.

Cevap: Evet, bazı konularda hızlı ilerleme için, reform için maalesef bir çıpaya ihtiyaç var Türkiye'de. AB yapıcı bir yaklaşım benimserse bu görevi üstlenebilir.

Soru: Sizinle üç ay önce gerçekleştirdiğimiz röportajda İtalya'nın dönem başkanlığından umutluydunuz. Bu süreci değerlendirirken, içinde bulunduğumuz İtalya'nın dönem başkanlığı sürecinde yeni fasılların müzakereye açılması konusunda umudunuzu koruyor musunuz?

Cevap: Tabii ki bu konudaki ümidimizi koruyoruz. Biliyorsunuz yeni müzakere başlıkları genellikle, dönem başkanlıklarının sonuna doğru açılıyor. Yani önümüzdeki

birkaç ay içinde, İtalya'nın dönem başkanlığının bitmesine yakın bazı başlıklarda müzakereler başlayabilir.

Soru: Hangi başlıkların açılması muhtemel?

Cevap: Özellikle 19 no.lu başlığın açılmasını bekliyoruz. Az önce konuştuğumuz 23 ve 24 no.lu başlıkların da açılacağını düşünüyoruz. Buna ilaveten de 15 no.lu başlığın açılması gerektiğine inanıyoruz. Enerji konusundaki bu başlığın da açılması için Türkiye ciddi adımlar attı. Azerbaycan'dan Avrupa'ya Türkiye üzerinden doğalgaz taşınmasını amaçlayan TANAP Projesi, Türkiye'nin Avrupa'nın enerji tedarikinde nasıl bir rol oynayabileceğinin göstergesi. Bu projede ihale aşamasına geçildi. Boru ihaleleri yapıldı. Yani proje hızla ilerliyor. Avrupa'nın gaz tedarikinde önemli rol oynayan Ukrayna'nın içine girdiği sıkıntıları da göz önünde bulundurursanız, Türkiye ile müzakerelerde 15 no.lu başlığın açılması artık gerekli hale gelmiştir diyebiliriz.

“ Bazı konularda hızlı ilerleme için maalesef bir çıpaya ihtiyaç var. ”

İlge Kıvılcım, İKV Uzmanı

ÇEVRE

Kapsadığı konu başlıkları bakımından geniş bir yelpazeye yayılan ve mevcut süreçte diğer politika alanlarının önceliklerine entegre olmuş AB müktesebatının Çevre Başlığı, oldukça dinamik bir çalışma alanını içermektedir. Aday ülkelerin hatta üye ülkelerin, çoğu zaman yüksek maliyetli uygulamaları hayata geçirmelerinde zorlanmaları ve uzmanlık gerektiren konuları nedeniyle, uyum sorunlarının en fazla görüldüğü başlıklardan biridir. Aralık 2009 yılında müzakerelere açılan Çevre Başlığı ve beş senede pek çok alanda değişim geçiren Türkiye'nin Çevre Politikası kapsamında önemli mevzuat çalışmaları benimsenmiş; ancak önemli boyutlara ulaşan bazı sorunların da devam ettiği gözlemlenmektedir. Türkiye'nin söz konusu başlıktaki uyumunun istenilen seviyeye ulaşması için daha fazla çaba harcanması gerekmektedir. Gürültü mevzuatı dışında; özellikle idari kapasite, yatay mevzuat, emisyonların azaltılması ve doğa koruma alanında sıkıntılar güncelliğini koruyor.

Başlık Adı	Çevre
Başlık Numarası	27
Tarama Süreci	Tanıttıcı Tarama: 3-11 Nisan 2006 Ayrıntılı Tarama: 29 Mayıs-2 Haziran 2006
Açılış Kriteri	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde idari kapasitenin oluşturulmasına yönelik planlar ve ihtiyaç durulan finansman kaynaklar dahil olmak üzere, koordineli ve kademeli bir şekilde uyumlaştırmanın sağlanması ve yürürlüğe konmasına yönelik kapsamlı bir stratejinin aşamalı ve takvimde sunulmuş olması İlgili AT-Türkiye Ortaklık Konseyi kararlarına göre tâbi olunan çevre müktesebatının uygulanmasına ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmesi
Kapanış Kriteri	<ul style="list-style-type: none"> AB'nin sınır ötesi konularını da ilgilendiren yatay ve çerçeve mevzuatının uyumlaştırılması Su kalitesi konusunda, Su Çerçeve Yönergesi'ne uyum ve Nehir Havzaları Koruma Eylem Planlarının hazırlanması Endüstriyel kirliliğin kontrolü ve risk yönetiminde mevzuat uyumu Doğa koruma ve atık yönetimi de dâhil olmak üzere, geri kalan sektörlerde mevzuat uyumunun sürdürülmesi ve katılım tarihinde gerekli yükümlülüklerin tamamlanması Denetim mekanizmalarının ve idari yapılanmanın sağlanması
Başlık Açılma Tarihi	21 Aralık 2009
Başlık Geçici Kapanma Tarihi	-
Başlığın Açıldığı AB Dönem Başkanlığı	İsveç

BAŞLIĞIN KAPSAMI

200'den fazla mevzuatı içeren Çevre Başlığı; yatay mevzuat, su kalitesi, hava kalitesi, atık yönetimi, doğa koruma, endüstriyel kirliliğin kontrolü ve risk yönetimi, kimyasallar, gürültü ve iklim değişikliği başta olmak üzere pek çok alanla entegre olmuş dinamik bir politika alanıdır.

Yatay mevzuat, sektörel düzeyde çevre koruma kurlarlarını düzenleyen genel mevzuatı yansıtmaktadır. Bu mevzuat kapsamında; yönergeler, vatandaşların çevre korumayı etkileyecek alanlarda bilgilendirilmesi ve karar alma süreçlerine aktif katılımı ile sorumlulukların Komisyon'a iletilmesi gibi mevzuat ve uygulamaları düzenlemektedir. Buna göre, insan hakları-çevre ilkesini sunan Aarhus Konvansiyonu, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönergesi, bilgiye erişim yasaları, Raporlama Yönergesi ve Avrupa Çevre Ajansı'na (AÇA) uygunluk derecesinde gerekli yükümlülüklerin ve mevzuat uyumunun iç hukuka aktarılmasını öngörür.

AB'DE ÇEVRE

AB Çevre Politikası'nın amacı, şimdi ve gelecek kuşaklar için sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması temeline dayanmaktadır. "Kirlenen öder" prensibi, "kirliliğin kaynağında yok edilmesi", "ortak sorumluluk" ve AB'nin diğer politikalarıyla "entegre yönetim" anlayışı hakimdir. Topluluğun ilk yıllarında anlaşma önceliklerinde

tam anlamıyla görülmeleyen çevresel ilkeler, zamanla gelişen topluluk anlayışı çerçevesinde yaygınlaşmış; özellikle Avrupa bütünleşmesinin temel unsurlarından biri olarak kabul edilen serbest rekabetin ve dolaşımın sağlanması, çevre alanında da ortak kuralları ve politika alanını zorunlu kılmıştır. Üyeler arası farklı çevre koruma ilkelerinin belirgin olması, çevre kirliliğinin siyasi sınır tanımaması ve en önemlisi insan ve doğal yaşam koşullarının hayati öneme sahip olduğunun anlaşılması, söz konusu politika alanının oluşturulmasını hızlandırmıştır.

1972 yılında İsveç'in başkenti Stokholm'de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Çevresi Konferansı ve Paris'te Devlet Başkanlarının bir araya geldiği toplantı, bu alanda Birliğin harekete geçmesine vesile olmuştur. 1973 yılında ilki çıkarılan ve AB Çevre Politikası'nın entegre yönetim anlayışının öncüsü olan Çevre Eylem Programlarının öncelikleri, politika alanının çerçevesini çizmektedir. 1981 yılında Avrupa Komisyonu'nun Çevre Genel Müdürlüğü kurulmuş; 1987 yılında yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi ile söz konusu politika alanına yasal zemin hazırlanmış ve Topluluk kurumlarına yetki verilmiştir. Avrupa Tek Senedi'nin 25'inci Maddesi, Roma Antlaşması'na "Çevre" başlığını taşıyan bir VII. başlık eklenmesini öngörmektedir. Kurucu Antlaşma'ya eklenen bu başlık, 130R (temel madde), 130S ve 130T Maddeleri'ni içermektedir.

Mevcut süreçte, çevre politikasının AB'nin diğer politikalarıyla uyumlaştırılması öncelikler arasındadır. Bu noktada, kirliliğin önlenmesi için, doğal kaynakların en verimli şekilde kullanılması amacıyla ortak bir strateji benimsenmesi ve ÇED kurallarının hayata geçirilmesi 1985 yılında karara bağlanmıştır. Maastricht Antlaşması çerçevesinde de, söz konusu politika alanı güçlendirilmiş ve ilk kez açık bir şekilde Birlik hedefleri arasında yer almıştır. Temel hedeflerden biri olan sürdürülebilir kalkınma, 5'inci ÇEP ile gündeme gelmiş ve 2009 tarihli Lizbon Antlaşması'na dahil edilmiştir ve çevreye duyarlı ekonomik büyüme modeli benimsenmiştir.

İklim değişikliği ile mücadele alanında ise sürdürülebilir kalkınma ile birleşen AB'nin orta ve uzun vadeli döneme yayılmış hedefleri önemini sürdürmektedir. Buna göre,

2020 hedeflerinde; 1990 yılına göre sera gazı emisyonlarının yüzde 20 azaltımı, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını yüzde 20 ve enerji verimliliğini yüzde 20 arttırma hedefi bağlayıcılığını sürdürmektedir. 2050 hedeflerinde ise emisyonlarda yüzde 80-95 oranında azaltım öngörülmektedir. Son olarak Ekim 2014 tarihinde gerçekleştirilen AB Liderler Zirvesi'nde 28 üye ülkenin Hükümet ve Devlet Bakanlarının onayladığı 2030 İklim Enerji Paketi ise 2020 hedeflerinin üzerine çıkarılmış hedefleri içermektedir ve 2050 hedeflerine ulaşılması için "ara dönem" strateji paketi olarak gündemde olacaktır. 2030 Paketi'nde, emisyonlarda yüzde 40 azaltım ile yenilenebilir enerji kullanımının ve enerji verimliliğinin yüzde 27'ye çıkarılması hedeflenmektedir.

Öte yandan, AB Çevre Politikası'nda çevresel konularda halkın karar alma süreçlerine katılımı ve bilgilendirme

faaliyetleri de öncelikler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Bu konuda Birlik içinde oluşturulan ve uluslararası alandaki düzenleme ve protokoller çerçevesinde ortak ilkeler takip edilmektedir.

BAŞLIĞA İLİŞKİN TÜRKİYE'NİN UYUM ÇALIŞMALARI

Nisan ve Mayıs 2006 tarihlerinde gerçekleştirilen Tanıtıcı ve Ayrıntılı Tarama Toplantıları'nın sonuç belgelerinde¹ hemen hemen tüm alanlarda; idari kapasite yetersizliği ve uyum çalışmalarının Türkiye açısından yüksek maliyet getireceği gerçeği ortaya çıkarılmıştır ki bu sorunlar, o dönemde Türkiye tarafından da AB'ye sunulmuştur. AB tarafından çıkarılan tavsiyelerde ayrıca uzun vadeye yayılmış uyum takviminin gerekliliği üzerinde durulmuş ve söz konusu tarihlere mevcut duruma ilişkin olarak, bazı mevzuatların hazır olduğu ve yürütülen projeler üzerinden çalışmaların devam ettirildiği belirtilmiştir.

Türkiye'de 1956 yılına kadar giden çevresel mevzuat başlıklarının, 1980 ve 1990 yıllarında "temel" çevre mevzuatları ile (Çevre Kanunu gibi) şekillendiğini görmek mümkün. 2005 yılında müzakerelerin başlamasıyla, çıkarılan mevzuat sayısı, önceki yıllara göre "daha sık" tarih aralığında hazırlanmıştır. Çevre Başlığının müzakerelere açıldığı Aralık 2009 tarihinden itibaren ise Türkiye'de çevresel konulara verilen önem, farklı boyutlarda ele alınmaya başlanmış ve bu süreçte beraber önemli mevzuat çalışmalarına ve uygulamalarına hız verilmiştir.

Atıkların, Türkiye'nin söz konusu başlık çerçevesinde çıkardığı ve Resmi Gazete'de yayımlanan mevzuatlar arasında en fazla rastlanan alan olduğu söylenebilir. 2006 yılı toplantılarının sonuç belgesinde, Türkiye tarafından beyan edilen mevzuat çalışmalarının birçoğu belirtilen tarihte yürürlüğe girmiştir. Ancak atık yönetiminde; AB'nin Atık Çerçeve Yönergesi ve Maden Atıkları Yönergesi'ne uyum için gerekli yönetim planları ve yasal düzenlemeler henüz

kabul edilmemiştir. Katı atık sahalarının AB standartlarına getirilmesi çabaları ayırma, geri dönüşüm ve tıbbi atık değerlendirme kapasitesinin artırılması gibi çalışmalarla hızlandırılmıştır.

Son beş yılın İlerleme Raporlarında, en fazla gözlemlenen sıkıntının başında yer alan *yatay mevzuat* alanında; en dikkat çeken kısım, çevresel konularda halkın karar alma sürecine katılımını ve bilgi edinmeyi kolaylaştırıcı Aarhus Sözleşmesi'ne (Çevresel Konularda Bilgiye Erişim, Çevresel Karar Verme Sürecine Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru Sözleşmesi) Türkiye'nin henüz taraf olmamasıdır. Türkiye'de uygulanan bazı büyük projelere "ÇED'ten muaf" raporu verilmesi, ÇED Yönergesi'ne uygunluk derecesinde Avrupa Komisyonu tarafından Türkiye adına endişe verici uygulamalar olarak kayda geçmektedir². Aynı şekilde, yatay mevzuatın zorunluluk alanlarından bir diğeri olan sınır ötesi işişarelerin yapılmasına yönelik usuller uyumlu hale getirilmemiş ve Türkiye, ÇED çerçevesinde sınır ötesi işbirliğine yönelik genel ikili anlaşmalar taslağını henüz ilgili taraflara göndermemiştir.

AB'ye veri sunma konusunda, Türkiye 23 Ocak 2003 tarihinde AÇA'ya üye olmuş ve 2005 yılında AB Çevre Bilgi ve Gözlem Ağı EIONET'e ilk raporunu sunmuştur. Ayrıca Türkiye İstatistik Kurumu, çevresel konularda devlet kurumu olarak 1990 yılından beri bilgi aktarımı ve raporlama çalışmaları hazırlamaktadır.

Hava kalitesinde; Türkiye'nin, özellikle iklim değişikliği ile mücadelede kapsamında küresel ortamın getirileriyle beraber, sera gazı emisyonlarının azaltılması ve hava kalitesi konusunda çalışmalarına hız verdiği görülmektedir. 2005 yılında hava kalitesini bozan partiküler maddelerin miktarı, AB standartlarının üzerinde hesaplanmış olduğu ve bu süreçte 36 ilde hava kalitesi ölçüm istasyonların kurulduğu Türkiye tarafından açıklanmıştır. Bu sayı, 2014 yılı itibarıyla, toplam 175 sabit ve 4'ü mobil hava kalitesi izleme istasyonuna ulaşmıştır. Ancak Çevre başlığının mü-

¹ Avrupa Komisyonu, Screening Report Turkey, Chapter 27 Environment, 27 Haziran 2007, s.2, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/turkey/screening_reports/screening_report_27_tr_internet_en.pdf

² Avrupa Komisyonu, Turkey 2014 Progress Report, 8 Ekim 2014, s.69, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-turkey-progress-report_en.pdf

zakerelere açıldığı tarihten bu yana hava kalitesinde ulusal emisyon tavanları ve uçucu organik bileşimler konusunda gerekli mevzuat çalışmalarının hazırlanmamış olması dikkat çekmektedir.

Güncelleme çalışmaları süren AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi'ne göre, Türkiye yakın dönemde kentleşme ve nüfus artışına bağlı olarak su sıkıntısı çekecek bir ülke haline gelecektir. 1990 yılı verilerinde gözükten yüzde 51,2 olan kentleşme oranı, 2000 yılında yüzde 61,3 olurken 2015 yılında bu oranın AB ülkelerinin ortalamasına yaklaşacağı tahmin ediliyor. Hal böyle olunca kişi başı yıllık su kullanım miktarı 1500m³'ten 2030 yılında 1000m³'e kadar ineceği açıklanıyor³. Dolayısıyla uyum çalışmalarında su kalitesinin temini ile sürdürülebilir su yönetimi başta olmak üzere, yeraltı suları, şehir atık suları, havza yönetimi Türkiye'de önem kazanıyor. Mevcut 112 milyar m³ kullanılabilir su kaynağından yararlanma oranı yüzde 36 gibi düşük bir oranda kalmakta ve 32 milyar m³'ü sulamada, 7 milyar m³'ü içme ve kullanmada, 5 milyar m³'ü sanayide kullanılmaktadır. Sonuçta, Türkiye'nin su kaynaklarının yaklaşık yüzde 74'ü sulama, yüzde 11'i sanayi, yüzde 15'i

kentsel tüketim için kullanılmakta ve bu oran Dünyada yüzde 70, yüzde 22 ve yüzde 6 iken; AB'de yüzde 33, yüzde 51 ve yüzde 16'dır⁴.

Dolayısıyla *su kalitesi* alanında; nehir havzası koruma planlarının, yönetim planlarına dönüştürülmesi çalışmalarına devam edilmesi ve aynı zamanda yer üstü ve yeraltı sularının denetlenmesi konusunda Şubat 2014 tarihinde kabul edilen mevzuat, stratejik uygulamaların hayata geçirilmesinde önemli role sahip olacaktır. Aynı şekilde, 4 Temmuz 2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye'nin 2014-2023 dönemini kapsayan Ulusal Havza Yönetim Stratejisi de önemli hedefleri barındırmaktadır. Yeni Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Mart 2014 tarihinde kabul edilmesiyle şehirlerdeki atık su yönetiminde iyileşmelerin yaşanması beklenmektedir. Ancak Türkiye'de henüz sınır ötesi suların kontrolü ve korunması çalışmalarında aksaklıklar gözlenmektedir. Bu konu AB'nin bölgeler arası koordinasyon çalışmalarında dikkat edilen kısımda yer almaktadır. Ayrıca Türkiye'de gündemde olan Su Kanunu Tasarısı'na ilişkin ilgili kurumlardan görüş alınıp, son hali belirlenmiştir.

³ AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (2007-2023), 2006, s.2, <http://www.ab.gov.tr/files/SEP/cevrefasidokumanlar/uces.pdf>

⁴ Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2014-2023), 2014, http://suyonetimi.ormansu.gov.tr/anasayfa/resimlihaber/14-07-09/T%C3%BCrkiye_de_Havza_Y%C3%B6netiminde_Yeni_At%C4%B1%C4%B1m.aspx?sflang=tr

Doğa koruma alanı, Türkiye'nin müktesebat uyumunda en fazla sıkıntı yaşadığı alanlardan bir olmaya devam etmektedir. Türkiye'de yapılan mevzuat değişiklikleri ile Avrupa Komisyonu'nun dikkat çektiği kısımlarda yer almakta ve özellikle Tabiatı ve Biyoçeşitliliği Koruma Kanunu Taslağı'nın AB mevzuatı ve uygulamalarına uyumlu olmadığı açıklanmaktadır⁵. Aynı şekilde mevcut süreçte, Türkiye'nin Natura 2000 listesi ile ulusal biyoçeşitlilik stratejisine rastlanmamaktadır. Bu durum 2009 yılından beri en sıkıntılı çevresel yükümlülük alanını oluşturmaktadır. Ormanlar, bataklıklar ve doğal alanlar üzerinde inşaya izin verebilecek mevzuat yorumları endişe verici olarak kayda geçmektedir. Milli Parklar Kanunu'nun yürürlükten kaldırılması, uyum çalışmalarını aksatacaktır.

Endüstriyel kirliliğin kontrolü ve risk yönetimi alanında; AB'nin 2008/1/EU Sayılı IPPC Yönergesi kapsamında, entegre çevre izinlerinin uygulanmasını sağlayacak ilgili yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerektiği görülmektedir. Bu konuda, 22 Kasım 2011 tarihinde başlatılan IPPC Eşleştirme Projesi çerçevesinde ilgili işletmelerin çevre izinlerini düzenleyen Yönetmelik taslağı hazırlanmıştır.

Kimyasallar konusunda, Türkiye'nin AB'ye mevzuat uyumu zayıf kalmakta ve henüz AB'nin kilit mevzuatı olan REACH Tüzüğü'ne uygun bir mevzuat iç hukuka aktarılmamıştır.

Türkiye'de AB Sivil Koruma Mekanizması'na katılım için yapılan çalışmalar önemlidir. Aynı şekilde 2012 yılında Afet Riski Taşıyan Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Uygulama Yönetmeliği kabul edilmiştir.

İklim değişikliği alanında; en önemli sorunlardan biri, uzun vadeye yayılmış sera gazı emisyon hedefinin henüz belirlenmemiş olmasıdır. Uluslararası müzakere ortamlarında Türkiye'nin özel pozisyonu, BM Taraflar Konferanslarında kabul edilmektedir. Ancak BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BİDÇS) kapsamında Beşinci Ulusal Bildirim Belgesi'nin Aralık 2013 tarihinde sunulmasına rağmen, ulusal sera gazı projeksiyonlarının sunulmaması önemli bir detaydır. Bilindiği gibi, 23-24 Ekim 2014 tarihinde gerçekleştirilen AB Liderler Zirvesi'nde Avrupa Komisyonu'nun 22 Ocak 2014 tarihinde sunduğu "2030 İklim ve Enerji Paketi" üzerinde uzlaşmaya varıldı. Resmi olarak Mart 2015 tarihindeki Zirve'de kabul edilmesi beklenen AB'nin 2030 yılına ait hedeflerine uyumlu ulusal program çerçevesinin oluşturulması ve aynı zamanda 2015 yılında imzalanması öngörülen küresel bir iklim değişikliği anlaşmasına yönelik ulusal taahhütlerin AB stratejisinden kaymaması önemli bir beklentidir.

İklim değişikliği alanında kilit mevzuatlardan biri olan 29003 Sayılı "Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik" yenilenerek 17 Mayıs 2014 yürürlüğe girmiş ve emisyonların kontrolü ve takibi konusunda önemli çalışmaların başlangıcına geçilmiştir. İlgili işletmelerin mevcut durumlarının analizi için yönetmeliğin usul ve izlenecek yolların nasıl yapılacağı hakkında çıkarılan "Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Teb-

liğ" çerçevesinde işletmeler, gelinen noktada Ekim 2014 itibarıyla emisyon izleme raporlarını Bakanlığa iletmıştır. Yönetmelik dâhilinde ise, 2015 yılına ait ilk emisyonların Nisan 2016 yılında raporlanması öngörülmektedir. Karbon piyasalarına hazırlık çalışmalarının ise, Türkiye'nin Dünya Bankası ile imzaladığı "Karbon Piyasasına Hazırlık Ortaklığı (PMR)" hibe programı ile gündeme alınması beklenmektedir.

Genel olarak Türkiye'de iklim değişikliği ile ilgili farkındalığın yaratılması, STK'lar ve ilgili kurumlara arası işbirliği gerekli kılınmalıdır. İdari kapasitede; iklim değişikliğine özel bir birimin Bakanlık bünyesinde oluşturulması, söz konusu çalışmaları hızlandıracaktır.

Türkiye'nin çevre başlığındaki en iyi uygulamalarının **gürlü** alanında saptandığı ve uyum düzeyinin diğer alanlara göre ileri seviyede olduğu belirtilmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Çevre Başlığının müzakerelere açıldığı Aralık 2009 tarihinden bu yana önemli oranda mevzuat uyumu gerçekleştirilmiştir. Ancak ciddi sorunların yaşandığı alanlar güncelliğini korumaktadır. Nitekim en fazla sorunun yaşandığı doğa koruma, iklim değişikliği alanında emisyonların azaltılmasına yönelik uzun vadeli takvimin çıkarılmaması, yatay mevzuatta ÇED Yönergesi'ne uyumlu olmayan mevzuat ve uygulamalar, çevresel konularda bilgiye erişimi sağlayan Aarhus Sözleşmesi'ne taraf olunmaması ve halkın aktif katılımının sağlanamaması önemli derecede Avrupa Komisyonu'nun üzerinde durduğu alanları yansıtmaktadır. Çevre Başlığına uyum düzeyinin iyileştirilmesi, AB üyelik sürecinin önemli bir bölümünün tamamlanmasına yardımcı olacaktır.

⁵ Avrupa Komisyonu, Turkey 2014 Progress Report, s.70

Melih Özsöz, İKV Genel Sekreter Yardımcısı ve Araştırma Müdürü

TÜRK VATANDAŞLARI İÇİN VİZE SERBESTLİĞİNDE TAM GAZ İLERİ

Avrupa Komisyonu, Türkiye ile vize serbestliğine ilişkin yol haritasının Birinci Değerlenme Raporu'nu 20 Ekim 2014 tarihinde kamuoyuna açıkladı. Böylece 16 Aralık 2013 tarihinde Türkiye ile AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması sonrasında resmiyet kazanan Türk vatandaşları için vize serbestliği diyalogunda ilk kritik dönemeç alınmış oldu.

Komisyon'un Avrupa Parlamentosu (AP) ve AB Konseyi'ne tavsiye niteliği taşıyan ve 40 sayfadan oluşan Birinci Değerlendirme Raporu, 'Belge Güvenliği', 'Göç Yönetimi', 'Kamu Düzeni ve Güvenliği', 'Temel Haklar' ile 'Geri Kabul' başlıklarını içeren 5 ayrı bloktan oluşuyor. Söz konusu bloklarda yer verilen 72 ayrı kriterde, Aralık 2013 tarihinde başlatılan diyalog sürecinden bugüne, Türkiye tarafından söz konusu teknik kriterlerin karşılanması yönünde atılan adımlar değerlendirilirken, kriterlere uyumun artırılmasına yönelik, hedef odaklı politika önerilerinde bulunuluyor.

Birinci Değerlendirme Raporu'na göre Türkiye, 72 kriterden 62'sinde yol haritası kriterleri ile belli seviyelerde uyumu yakalamış durumda. Daha ilk değerlendirme raporunda Komisyon'un çıtayı yükseğe koymasının ise, Türkiye'yi cesaretlendirmesini beklemek ve bir sonraki rapor için Türkiye'yi teşvik edici olmasını düşünmek mantıklı olur.

ARKA PLAN: GERİ KABUL, YOL HARİTASI, DEĞERLENDİRME RAPORU

10 yıla yakın süren müzakerelerin ardından, Şubat 2011 tarihinde müzakereleri tamamlanan ve taraflarca paraflanan Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması, 16 Aralık 2013 tarihinde imzalandı. Anlaşma, Mart 2014 tarihinde AP, Haziran 2014 tarihinde ise TBMM tarafından onaylandı.

Anlaşmanın imzalanması ile birlikte Türk vatandaşlarına yönelik vize serbestliğine yönelik yol haritası resmiyet kazanırken, Avrupa Komisyonu Türkiye'nin yol haritasında belirtilen kriterlere uyum düzeyine ilişkin ilk değerlendirme raporunu, 20 Ekim 2014 tarihinde açıkladı.

Komisyon'un AP ve AB Konseyi'ne tavsiye niteliği taşıyan ve 40 sayfadan oluşan Birinci Değerlendirme Raporu, 'Belge Güvenliği', 'Göç Yönetimi', 'Kamu Düzeni ve Güvenliği', 'Temel Haklar' ile 'Geri Kabul' başlıklarını içeren 5 ayrı bloktan oluşuyor.

Söz konusu bloklarda yer verilen 72 kriterde, Aralık 2013 tarihinde başlatılan diyalog sürecinden bugüne, Türkiye tarafından söz konusu teknik kriterlerin karşılanması yönünde atılan adımlar değerlendirilirken, kriterlere uyumun artırılmasına yönelik, hedef odaklı politika önerilerinde bulunuluyor.

SOMUT DEĞERLENDİRME: 72 KRİTERDEN 62'SİNDE DURUM İYİ

Avrupa Komisyonu, Türkiye ile vize serbestliğine yönelik yol haritasının Birinci Değerlenme Raporu'nda, kriterlerin Türkiye tarafından karşılanma seviyesini somut bir şekilde ortaya koyuyor. Bu çerçevede her kriter aşağıda yer alan ifadelerden bir tanesi ile değerlendiriliyor.

Kriter karşılanmıştır	"Requirement fulfilled"	4
"Kriter neredeyse karşılanmıştır"	"Almost fulfilled"	3
"Kriterin bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir"	"Fulfilled partially, but with good prospects for further progress"	2
"Kriterin bir bölümü karşılanmıştır"	"Only partially fulfilled"	1
"Kriter karşılanmamıştır"	"Requirement not fulfilled"	0

Birinci Değerlendirme Raporu'na bu çerçeveden bakıldığında ve 5 blokta yer alan 72 kriter genel itibarıyla değerlendirildiğinde, Türkiye'nin 22 kriteri karşılamış veya karşılamaya yakın olduğu; 40 kriterin bir bölümünün karşılandığı; 10 kriterin ise karşılanmadığı görülmekte. Başka bir deyişle; 72 kriterden 62'sinde Türkiye yol haritası kriterleri ile belli seviyelerde uyumu yakalamış durumda.

KRİTER DEĞERLENDİRMESİ	KRİTER SAYISI
"Kriter karşılanmıştır"	13
"Kriter neredeyse karşılanmıştır"	9
"Kriterin bir bölümü karşılanmıştır; ancak sağlanan ilerleme ilerisi için ümit vaat etmektedir"	23
"Kriterin bir bölümü karşılanmıştır"	17
"Kriter karşılanmamıştır"	10

2 BLOKTA İYİ; 3 BLOKTA ORTA DÜZEY UYUM

Bloklar itibarıyla bakıldığında ise, Türkiye'nin yol haritasını oluşturan 'Belge Güvenliği' ve 'Temel Haklar' bloklarında ilgili kriterleri "neredeyse karşıladığı"; 'Göç Yönetimi' ile 'Kamu Düzeni ve Güvenliği' bloklarında ilgili kriterlerin "bir bölümünün karşılandığı; ancak sağlanan ilerlemenin ilerisi için ümit vaat ettiği" görülmekte. Birinci Değerlendirme Raporu'nda Türkiye'nin en düşük notu aldığı blok ise, 'Geri Kabul' başlığını taşıyan 5'inci Blok. Bu çerçeveden bakıldığında, Türkiye'de mevcut uyum 2 blokta iyi düzeyde; 3 blokta ise orta düzeyde.

BLOKLAR	KRİTER SAYISI	0	1	2	3	4
BLOK 1: BELGE GÜVENLİĞİ	7	-	1	1	2	3
BLOK 2: GÖÇ YÖNETİMİ	28	2	5	16	3	2
BLOK 3: KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİĞİ	21	3	7	6	3	2
BLOK 4: TEMEL HAKLAR	9	-	3	-	1	5
BLOK 5: GERİ KABUL	7	5	1	-	-	1
TOPLAM	72	10	17	23	9	13

6 NOKTADA ÖNE ÇIKAN KONULAR

Oldukça teknik konuları içeren Avrupa Komisyonu Birinci Değerlendirme Raporu'nda sınır güvenliğinden geri kabule, seyahat belgelerinden Türkiye'nin AB üye ülke vatandaşlarına uyguladığı vizeye kadar pek çok alanda değerlendirmelerde bulunuyor. Söz konusu raporda öne çıkan konular ise şöyle:

(1) "MEVCUT PASAPORTLAR AB STANDARTLARI İLE UYUMLU DEĞİL"

Yol haritasının 'Belge Güvenliği' başlıklı 1'inci Bloğunda, en dikkat çekici olan değerlendirme, Türk vatandaşları tarafından kullanılan pasaportların AB standartları ile uyumlu olmadığı yönünde. Komisyon, değerlendirmesinde Türkiye'ye "2252/2004 sayılı Konsey Tüzüğü ile uyumlu; parmak izi ve dijital fotoğraf gibi biyometrik verileri içeren ve yüksek güvenlik düzeyine sahip pasaportların kullanılması" tavsiyesinde bulunuyor.

(2) "AB ÜYE ÜLKE VATANDAŞLARINA VİZE UYGULAMALARINDA AYRIMCILIĞA SON VERİLMELİ"

Yol haritasının 'Göç Yönetimi' başlıklı 2'nci Bloğunda ise, 3 değerlendirme özellikle dikkat çekiyor. Bu kapsamda Komisyon, sayısı 1,5 milyona yaklaşan Suriyeli ve Iraklı sığınmacıya, Türkiye tarafından uluslararası korumanın sağlandığının altını çizerken, bu uluslararası göçün nedenleri arasında, 'terk edilen ülkelerdeki olumsuz koşullardan kaçan mültecilerin ülkelerine geri dönmelerini' ifade eden itici faktörlerin (*push-back factors*) bulunmadığını ifade ediyor. Söz konusu blok kapsamında dikkat çeken bir diğer konu ise 'yeşil sınırlar'. Komisyon, sınır kapıları hariç diğer sınır çizgilerini ifade eden yeşil sınırların korunması ve yönetiminin, kademeli olarak profesyonel sınır güvenlik birimlerine aktarılmasını tavsiye ediyor.

Türkiye tarafından AB üye ülkelere yönelik uygulanan vize ise, hiç şüphesiz değerlendirme raporunun en ilginç başlığı. Raporda Komisyon, Türkiye'den AB üye ülke vatandaşlarına yönelik vize uygulamasına son verilmesini; bu çerçevede başta GKRY olmak üzere, kimi AB üye ülke vatandaşlarına yönelik ayrımcı uygulamaların kaldırılmasını talep ediyor. Bu çerçevede Komisyon, E-vize

kapsamında resmi internet sitesinde 'GKRY' olarak kullanılan ifadenin 'Kıbrıs Cumhuriyeti' olarak değiştirilmesini talep ediyor.

Benzer şekilde Komisyon, yargıyı ilgilendiren konularda tüm AB üye ülke birimleri ile adli işbirliğinin sağlanması kapsamında 'Kıbrıs Cumhuriyeti' yetkilileri ile de işbirliğinin sağlanmasını (Kriter 47); ikili ve çok taraflı operasyonel işbirliği anlaşmalarının etkin uygulanması kapsamında 'Kıbrıs Cumhuriyeti' yetkilileri ile de işbirliğinin sağlanmasını (Kriter 49) tavsiye ederek, raporda GKRY vurgusunu kuvvetlendiriyor.

(3) "KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA ÖNEMLİK VERİLMELİ"

Yol haritasının 'Kamu Düzeni ve Güvenliği' başlıklı 3'üncü Bloğunda, Komisyon, özellikle Türkiye'nin kişisel verilerin korunması alanındaki kriterleri karşılamakta yetersiz kaldığına dikkat çekiyor. Bu çerçevede Komisyon, Türkiye'nin, 1981 tarihli Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunmasına İlişkin 108 sayılı Sözleşme ve 181 Numaralı Ek Protokol'ü onaylaması ve uygulaması tavsiyesinde bulunurken; Türkiye'de kişisel verilerin korunması alanındaki ulusal mevzuatın AB müktesebatını karşılayacak şekilde kabul edilerek, uygulanması önerisinde bulunuyor.

(4) "ROMAN KÖKENLİ VATANDAŞLARIN DURUMU DÜZELTİLMELİ; AİHS'İNİN 4'ÜNCÜ VE 7'NCİ PROTOKOLLERİ ONAYLANMALI"

Yol haritasının 'Temel Haklar' başlıklı 4'üncü Bloğunda en dikkat çekici değerlendirme ise, Türkiye'de bulunan Roman kökenli vatandaşlara yönelik değerlendirme. Komisyon raporda, Türkiye'de bulunan Roman kökenli vatandaşların durumunun iyileştirilmesine yönelik bir strateji ve ulusal eylem planının kabul edilmesi ve uygulanması tavsiyesinde bulunurken; her türlü ayrımcılıkla mücadele edilmesine ilişkin yasal düzenlemelerin, AB müktesebatını karşılayacak şekilde kabul edilerek, uygulanması önerisini içeriyor. Komisyon aynı blokta ayrıca, AİHS'nin 4 ve 7 Numaralı Protokollerinin onaylanması ve uygulanmasını da talep ediyor.

(5) "SÖZLEŞMELER VE PROTOKOLLER ONAYLANMALI VE UYGULANMALI"

Birinci Değerlendirme Raporu kapsamında Komisyon, farklı bloklar ve kriterler altında bazı uluslararası anlaşma ve sözleşmeler ile ilgili protokollerinin, Türkiye tarafından onaylanmasını ve uygulamaya alınması tavsiyesinde bulunuyor. Bu çerçevede Komisyon:

- Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konması ve Müsaderesi ile Terörün Finansmanı Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi,
- Sanal Suçlara ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi,
- Suçluların İadesine ilişkin Avrupa Sözleşmesi,
- Hükümlülerin Nakline ilişkin Avrupa Sözleşmesi,
- Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardıma ilişkin Avrupa Sözleşmesi,
- 1996 ve 2007 tarihli Lahey Sözleşmeleri ve
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 ve 7 Numaralı Protokollerini işaret ediyor.

Ayrıca Komisyon, Türkiye'ye BM Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi sınırlamaları da kaldırma tavsiyesinde bulunuyor.

(6) İSTATİSTİKLER, OLUMLU BİR TABLO ÇİZİYOR

Vize yol haritasında belirtilen kriterlere ek olarak Avrupa Komisyonu, göç ve vizeye ilişkin yayımladığı güncel istatistiklerle, Türkiye'deki mevcut durumu ortaya koyuyor. Bu çerçevede neredeyse tüm temel istatistiksel göstergelerde Türkiye'nin olumlu bir tablo çizdiği ortaya çıkıyor.

Bu çerçevede olumlu eğilimin görüldüğü göstergeler:

- Türkiye'den yapılan Schengen vize başvurularında ret oranı;
- Schengen Alanı'na girişlerine izin verilmeyen Türk vatandaşlarının sayısı;
- AB üye ülkelerine yasadışı yollarla giriş yapan Türk vatandaşlarının sayısı;
- AB üye ülkelerinde yasadışı yollarla ikamet eden Türk vatandaşlarının sayısı;
- Türkiye'den AB üye ülkelere yapılan sığınma başvuruları sayısı;
- Üye ülkeler tarafından, geri kabul kapsamında Türkiye'ye iade edilen sığınmacı sayısı;
- Yunanistan tarafından, geri kabul kapsamında Türkiye'ye iade talebinde bulunulan yasadışı göçmen sayısı;
- Türkiye üzerinden AB üye ülkelere giriş yapan yasadışı göçmen sayısı;

- Türkiye üzerinden AB üye ülkelere giriş yaparken sahte seyahat belgeleri ile yakalanan yasadışı göçmen sayısı.

Söz konusu istatistiksel veriler kapsamında, geri kabule bağlı olarak Yunanistan tarafından Türkiye'ye iade edilmesi talep edilen yasadışı göçmenlerin Türkiye tarafından ret oranının halen yüksek seviyelerde olduğu ifade ediliyor.

OLUMLU, YAPICI VE TEŞVİK EDİCİ BİR RAPOR

Komisyon tarafından kamuoyuna açıklanan Birinci Değerlendirme Raporu'nu, içeriği ve formatı açısından olumlu, yapıcı ve teşvik edici olarak karşılamak mümkün. Açık bir şekilde görüldüğü üzere Avrupa Komisyonu, vize serbestliğine yönelik Birinci Değerlendirme Raporu'nda, bugüne kadar hazırladığı ve Ekim 2014 tarihinde yayımlanan son ilerleme raporuyla beraber toplam sayfa sayısı 1.786'ya çıkan Türkiye İlerleme Raporlarından farklı bir format ile Türkiye'de vize serbestliğine ilişkin gelişmeleri değerlendiriyor. Söz konusu değerlendirmede Komisyon, yol haritasında yer alan 72 ayrı teknik kriterde Türkiye'de atılan adımları sistematik, somut, gözle görünür ve kıyaslamaya uygun bir şekilde ele alırken; uyum düzeyinin erken olduğu veya bulunmadığı alanlarda, kriterlerin karşılanması yönünde somut politika önerilerinde bulunuyor. Hiç şüphesiz format itibarıyla Komisyon'un göstermiş olduğu bu tavır, önümüzdeki süreçte Türkiye'nin atması gereken adımları daha iyi belirlemesi açısından büyük kolaylık sağlayacak.

Aynı şekilde Komisyon, oldukça teknik olan söz konusu kriterlerdeki değerlendirmelerinde, sürecin objektif, net ve tam bir fotoğrafını çekerek Türkiye'ye sunmakta. Bu çerçevede teknik kriterlerin açık şekilde ortaya koyulduğu ve değerlendirildiği yol haritası, Türkiye'ye vize serbestliği sürecinde daha olumlu ve yapıcı bir ortamda seyir imkânı sağlayacak.

KOMİSYON ÇITAYI YÜKSELTİ

Bu noktada Türkiye tarafından yapılması gereken, söz konusu değerlendirme raporunda dile getirilen ve politika önerileri ile desteklenen eksikliklerin giderilmesi yönünde hızla hareket ederek, yol haritasındaki tüm bloklardaki kriterleri eksiksiz yerine getirmekten başka bir şey olamaz. Daha ilk değerlendirme raporunda Komisyon'un çitayı yükseğe koymasının, Türkiye'yi cesaretlendirmesi ve bir sonraki rapor için Türkiye'yi teşvik edici olmasını beklemek mantıklı olur. Hiç şüphesiz, kendi içerisinde kıyaslama yapmanın imkânsız olduğu bu ilk rapor, önümüzdeki yıl yayımlanacak ikinci rapor için de önemli bir referans kaynağı oluşturacak. Dolayısıyla Türkiye'nin göstermiş olduğu performansı sürdürmesi, AB kurumları nezdinde olduğu kadar, AB kamuoyları için de bir o kadar önemli.

Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan, Türkiye ile vize serbestliğine ilişkin yol haritasının Birinci Değerlendirme Raporu'nun ayrıntılı analizine www.ikv.org.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Çisel İleri, İKV Proje Müdürü
Selen Akses, İKV Kıdemli Uzmanı

AB VE ABD, TRANSATLANTİK TİCARET VE YATIRIM ORTAKLIĞI MÜZAKERELERİNİN HANGİ AŞAMASINDA?

Ekim ayı Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) müzakereleri açısından oldukça hareketli geçti. Bir yandan müzakerelerin 7'nci turu tamamlanırken öte yandan Avrupa Komisyonu'na müzakere yetkisi veren 17 Haziran 2013 tarihli belge kamuoyuna açıklandı. Biz de dergimizin Ekim ve Kasım sayılarında açıklanan belge ile TTYO müzakerelerinin AB açısından esaslarının ve kırmızı hatlarının neler olduğunu, son müzakere turuyla birlikte hangi aşamaya geçildiğini inceledik.

2008 yılında meydana gelen küresel ekonomik krizle sarsılan AB ve ABD, ekonomik büyümelerini canlandırmak ve yeni istihdam imkânları yaratmak için kapsamlı bir serbest ticaret anlaşması (STA) oluşturarak aralarındaki ekonomik işbirliğini daha ileriye taşıma yönünde karar verdiler. Birlikte dünya GSYİH'sinin yarısını ve uluslararası ticaretin üçte birini kapsayacak ortak bir pazar oluşturacak dünyadaki en kapsamlı ve en büyük ikili ticaret ve yatırım anlaşmasının müzakereleri Temmuz 2013'te başladı. TTYO müzakerelerinin sonucunda ortaya çıkacak anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, Avrupa ekonomisinin yılda 119 milyar avro, ABD ekonomisinin ise yılda 95 milyar avro kazanç sağlaması bekleniyor.

AB ve ABD arasında müzakereleri devam eden TTYO süreci ile ticaret ve yatırıma ilişkin ve başta gıda güvenliği, sağlık, çevre ve bilgi gizliği gibi birçok alana yeni standartların, kuralların ve düzenlemelerin getirilecek olması, şirketler ve sivil toplum örgütleri için olduğu kadar tüketiciler için de bir takım endişelere yol açtı. Her ne kadar Avrupalı ve Amerikalı yetkililer, TTYO müzakere sürecinde tüm ilgili paydaşlarla daha yakın bir diyalog ve görüş alışverişi içinde olmak için çeşitli danışma platformları oluşturmaya özen gösterse de, yürütülen müzakere sürecinde şeffaflığın yeterince sağlanamadığı yönünde eleştiriler bulunuyor.

Sürecin şeffaflığına ilişkin yöneltilen eleştirilere karşın, AB Konseyi, 9 Ekim 2014 tarihinde TTYO müzakerelerine ilişkin Avrupa Komisyonu'na verilen yetki belgesini kamuoyu ile paylaşarak, şeffaflık açısından önemli bir adım attı. Avrupa Komisyonu'nun Ticareten Sorumlu Üyesi Karel De Gucht belgenin yayımlanmasını; TTYO ile çevrenin, sağlığın, güvenliğin, tüketicilerin ve bilgi gizliliğinin korunarak, ekonomik büyüme sağlanması ve istihdam yaratılmasının amaçlandığını daha iyi anlaşılacağını belirtti. Nitekim belge incelendiğinde, müzakerelerin hangi başlıklar altında yürütüleceği, müzakereler neticesinde imzalanacak anlaşmanın hedefleri, AB'nin müzakere sürecindeki kırmızı çizgileri ve hassasiyetleri açık bir biçimde görülüyor.

AB VE ABD ARASINDAKİ TTYO MÜZAKERELERİ İÇİN YÖNERGELER

AB adına ABD ile TTYO müzakerelerini yürüten Avrupa Komisyonu için müzakerelerin esaslarını ve temellerini oluşturan belgede, ilk dikkati çeken husus müzakereler tamamlandıktan sonra imzalanacak anlaşmanın üç temel başlığının (a) pazara erişim, (b) düzenleyici konular ve tarife dışı engeller ile (c) kurallar olarak belirlenmesi. Metnin 'gerekçe ve temel ilkeler' kısmında insan hakları, temel özgürlükler,

demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi paylaşılan değerlere, sürdürülebilir kalkınmaya, tarafların Dünya Ticaret Örgütü kapsamındaki hak ve yükümlülüklerine, sağlığın, iş gücü güvenliğinin, iş gücünün, tüketicilerin, çevrenin ve kültürel çeşitliliğin korunmasına, KOBİ'lerin karşılaştıkları zorluklara ve tüm paydaşlarla iletişime yer veriliyor.

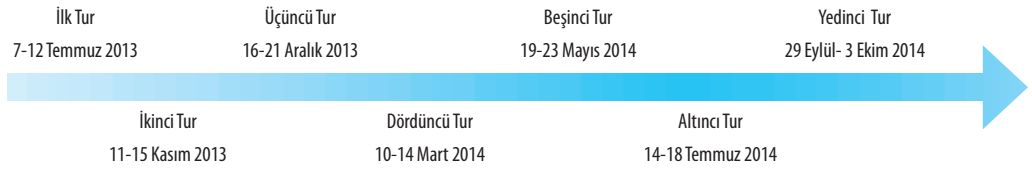
Müzakereler sonunda taraflar arasında imzalanacak anlaşmanın AB tarafından belirlenen üç hedefi belgede şu şekilde sıralanıyor:

- Gerçek bir Transatlantik piyasasının henüz kullanılmayan potansiyelini de değerlendirerek, artan piyasa erişimi, düzenlemelerdeki uyumlaştırma ve küresel standartlara giden yolu açmak suretiyle istihdam ve büyüme yaratmak için yeni ekonomik fırsatlar sunarak, AB ve ABD arasındaki ticaret ve yatırımlar artırılacaktır.
- Tarafların uzun vadeli hedefi sürdürülebilir kalkınma olarak kabul edilirken, AB müktesebatına ve Üye Devletlerin düzenlemelerine uygun olarak çevrenin, iş gücünün ve tüketicinin en yüksek seviyede korunmasını desteklerken, çevre ve işgücü alanlarında uluslararası anlaşmalara ve standartlara uyulması sağlanacaktır.
- Anlaşma, Birliğin ve Üye Devletlerin kültürel ve dil çeşitliliğine hâle getirebilecek maddeler içermeyecektir. Kültür sektörüne, AB'de ve Üye Devletlerde verilen özel statü dikkate alınarak, bu sektörü desteklemek için hâlihazırda uygulanan politika ve önlemler sürdürülecektir. Anlaşma özellikle dijital alan da dâhil olmak üzere sektördeki gelişmeleri dikkate alarak, Birlik ve Üye Devletlerin politika ve önlemleri uygulama kapasitesini etkilemeyecektir.

Belgede, müzakereler sonucunda taraflar arasında akdedilecek Anlaşma ile mal ve hizmet ticaretinin, karşılıklı yatırımların serbestleştirilmesinin, bu çerçevede ikili ticaretteki vergilerin, tarife dışı engellerin ve çeşitli koruma önlemleri-

TTYO Müzakere Takvimi

nin kaldırılmasının, düzenlemeler alanında yakınlaşmanın ve uyumun sağlanmasının amaçlandığı açık ve net biçimde ortaya koyuluyor.

Ancak TTYO müzakereleri öncesinde başlayarak sıkça dile getirilen bazı kaygıların da kırmızı çizgiler olarak bu belgede yer bulduğunu görüyoruz. Örneğin; fikri mülkiyet hakları konusunda tarafların bu konuya verdiği yüksek önem dikkate alınarak hareket edileceği belirtilirken; özellikle Fransa'nın üzerinde ısrarla durduğu görsel-ışitsel politika müzakere kapsamı dışında kalıyor. AB'nin yüksek standarttaki kamu hizmetlerinden ödün verilmeyeceğinden söz

edilirken, sağlık ve bitki sağlığına ilişkin önlemler, teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirme koşulları, düzenleyici uygunluk, sektörel uygunluk başlıkları altında AB'nin anlaşmadan beklentileri ve müzakereler için durduğu nokta ortaya koyuluyor. Anlaşmada yer bulacak diğer konular ise kamu alımları, rekabet politikası, KOBİ'ler, enerji ürünleri ve ham maddelerin ticareti, cari ödemeler ve para hareketleri vs. olarak sıralanabilir.

Dikkat çeken bir diğer nokta ise, Anlaşma müzakereleri sürerken, bunlara sivil toplumun da dahil edileceğinin ve bu anlaşmanın ekonomik, sosyal ve çevre alanındaki etkilerini değerlendiren bağımsız bir Sürdürülebilirlik Etki Analizi hazırlanacağını ifade edilmesi.

TTYO MÜZAKERELERİNİN DÜNÜ, BUGÜNÜ

AB ve ABD arasında öngörülen anlaşmanın kapsamını görüşmek üzere, AB Müzakere Heyeti Başkanı Ignacio Garcia-Bercero ile ABD Müzakere Heyeti Başkanı Dan Mullaney'in yönetimleri altında şu ana kadar toplam yedi müzakere turu gerçekleştirildi. Bugüne kadar neler konuşulduğu ve hangi aşamaya geldiğine ilişkin bilgileri AB müzakere yetki belgesinde belirtilen üç başlık altında derledik:

a) Pazara erişim

Pazara erişim kapsamında, taraflar, özellikle ithal ürünlere uygulanan vergi tarifelerinin düşürülmesine yönelik görüşmeleri sürdürüyorlar. Bugüne kadar gerçekleştirilen müzakere turlarında, hizmet, yatırım ve kamu alımları önemli gündem maddelerini oluşturdu.

Müzakerelerde, taraflar hizmet pazarına erişiminin kolaylaştırılması ve karşılıklı olarak iki tarafa da açılmasının yollarını değerlendiriyorlar. Görüşmelerde esasında, söz ko-

nusu anlaşma ile Amerikalı ve Avrupalı şirketlerin sadece AB ve ABD'de değil; dünya çapında hizmet sunma imkânlarının artırılması amaçlanıyor. Hizmet sektörüne ilişkin görüşmelerde, öncelikli olarak sınır ötesi hizmetler, finansal hizmetler, telekomünikasyon ve e-ticaret gibi konular ele alındı. AB ve ABD arasında gerçekleştirilen yedinci turun sonunda, hizmete ilişkin önerilerin yarısına yakınının görüşüldüğü belirtildi. Hizmetler alanında, yedinci turda kaydedilen bir diğer önemli gelişme de kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi hususunun müzakerelerin kapsamının dışında tutulacağına açıklanmasıydı. Amerikalı ve Avrupalı yetkililerin paydaşlar ile yaptıkları görüş alışverişlerinde, su, eğitim ve sağlık sigortası gibi alanlarda sunulan kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi konusunda dile getirilen endişeler sonucunda, bu sektörlerin müzakerelerin dışında tutulması kararı verildi.

Müzakerelerde, taraflar yatırım ve kamu alımlarına ilişkin hususları da görüşmeye başladılar. Taraflar, yatırımların serbestleştirilmesi, karşılıklı olarak yatırım ortamının iyileştirilmesi ve kamu alımlarının iki tarafın şirketleri için açılmasına yönelik önerileri değerlendiriyorlar. Yatırımların korunması konusunda ise anlaşmaya "Yatırımcı-Devlet Tahkimi"ne ("*Investor-State Dispute Settlement*") ilişkin bir hükmün eklenerek yatırımcıların devletlere karşı dava açma hakkının tanınması konusu gündeme getirildi. Komisyon, AB'de bu konuya ilişkin bir kamu istişare süreci başlattı ve bu konuyla ilgili müzakereleri, söz konusu istişarenin sonuçlarının belirlenmesine kadar askıya aldı.

b) Düzenleyici konular ve tarife dışı engeller

Yasal düzenlemelerle ilgili görüşmelerde bir yandan tarafların düzenleme sistemlerdeki uyum düzeyi, ticaretin önündeki teknik engeller ve sağlık ve bitki sağlığına ilişkin önlemler gibi konular gözden geçirilirken, diğer yandan da birçok sektöre dayalı yasal düzenlemeler inceleniyor. Bu çalışmalar kapsamında, tarafların bu alanlarda uyguladıkları yasal düzenlemeler ve prosedürler hakkında bilgi alışverişinde bulunularak, AB ve ABD arasındaki uyum düzeyinin incelenip bu konuda nasıl bir işbirliği imkânı sağlanabileceği değerlendiriliyor. Yasal düzenlemelerin uyumlaştırılma sürecinde, şeffaflık ve hesap verebilirlik konularına büyük önem veriliyor.

Günümüze kadar yapılan TTYO müzakere turlarında, birçok sektöre ilişkin düzenlemeler kapsamlı bir şekilde incelendi. Bu güne kadar yapılan görüşmeler dokuz sektör üzerine yoğunlaşmış bulunuyor. Bunlar sırasıyla; tekstil, kimyasallar, ilaç, kozmetik, tıbbi cihazlar, motorlu taşıtlar, bilgi ve iletişim teknolojileri, mühendislik ve böcek ilaçlarıdır. Bu sektörlerde görüşülen konulardan birkaç örnek vermek gerekirse, örneğin; tekstil sektörü alanında, bugüne kadar, ürünlerin etiketlenmesine ilişkin hükümler, tüketici güvenliği ve tekstil standartları konuları ağırlıklı olarak ele alındı. İlaç sektörüne ilişkin çalışma gruplarında, İyi Üretim Uygulamaları (*Good Manufacturing Practices*), pediatrik ve jenerik ilaçlar tartışıldı. Kozmetik sektörüne ilişkin görüşmeler; kozmetik içerikleri, etiketlemeye ilişkin hükümler,

kozmetik ürünlerine uygun standartlar, hayvan deneyleri ve alternatif yöntemleri üzerine yoğunlaştı. Bilgi ve iletişim teknolojilere ilişkin görüşmelerde ise, bugüne kadar, e-sağlık, şifreleme ve e-etiketleme gibi hususlar üzerinde kapsamlı görüş alışverişi yapıldı. Bu sektörlerle yönelik yapılan yasal düzenlemeleri ve prosedürleri uyumlaştırma çalışmalarıyla Avrupa ve Amerikan ürünlerinin (örneğin tıbbi bir cihazın veya kozmetik ürününün) denetimlerinin ve kontrollerinin karşılıklı olarak kabul edilmesinin sağlanması amaçlanıyor.

c) Kurallar

TTYO müzakereleri sürecinde, AB ve ABD'nin yanı sıra, tüm dünyayı yakından ilgilendirilecek ticarete ilişkin ve hatta üretim süreçlerini de yakından etkileyebilecek yeni birtakım kurallar ve ilkelerin belirlendiği bir gerçek.

Görüşmelerde, Amerikalı ve Avrupalı müzakereciler, rekabet, enerji ile ham maddeye erişim, sürdürülebilir kalkınma, fikri mülkiyet hakları ile coğrafi işaretler, ticari çözümler, gümrük işlemleri ve ticaretin kolaylaştırılmasına ilişkin uygulanacak kurallar üzerinde görüş alışverişinde bulundular. AB ile ABD arasındaki müzakere sürecinde, Rusya ve Ukrayna arasındaki gerginliğin, enerji ve ham madde konularına da büyük önem verilmesi gerekliliğini ortaya çıkardığı bir gerçek. Sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin yapılan görüşmelerin odak noktalarını ise işgücü (çalışanların güvenliği) ve çevre konularının yanı sıra rekabet kapsamında, şirketlerin birleşmesi ve haksız rekabete ilişkin hükümler oluşturdu. Ayrıca taraflar arasında menşe kurallarının ve uyumsuzlukları çözümüne ilişkin hükümlerinin belirlenmesi konularında çalışmalar sürüyor.

TTYO ile KOBİ'lerin ülke dışına daha fazla ihracatta bulunabilmeleri ve yatırım yapmaları, aynı zamanda küresel tedarik zincirinde yer almalarının kolaylaştırılması amaçlanıyor. Görüşmelerde KOBİ'lerin ihracatta ve yatırımlarda karşılaştıkları sorunlara çözüm getirilmesi için büyük çaba gösterildi. Nitekim bugüne kadar yapılan müzakere turları sonucunda, taraflar, anlaşmada yer alacak KOBİ'lere ilişkin bölümün ana hatları üzerinde anlaşmaya vardılar. Bu bölümün KOBİ konularında işbirliği, bilgi paylaşımı ve KOBİ Komitesi'nden oluşan üç alt başlıktan oluşacağı açıklandı.

Yeliz Şahin, İKV Uzmanı

2014 YILI GENİŞLEME PAKETİ VE GENİŞLEMEDE HAHN DÖNEMİNE DOĞRU

Brüksel bir "İlerleme Raporu" mevsimini daha geride bıraktı. Avrupa Komisyonu, her yıl Genişleme Paketi kapsamında açıkladığı Genişleme Stratejisi ve İlerleme Raporları aracılığıyla AB'ye üye olmayı bekleyen aday ve potansiyel aday ülkelerin AB ile bütünleşme yolunda son bir yılda sergilediği performansı değerlendiriyor ve söz konusu ülkelere politika önerileri sunmakla kalmayıp, genişleme politikasının gelecekte izleyeceği yörüngeye ilişkin ipuçları da veriyor. "2014 Yılı Genişleme Paketi" (*Enlargement Package 2014*), 8 Ekim 2014 tarihinde kamuoyuna açıklandı. İkinci Dönem Barroso Komisyonu tarafından hazırlanan son Genişleme Paketi olma özelliği taşıyan 2014 Yılı Genişleme Paketi, aynı zamanda Kasım 2014'te göreve gelecek Jean-Claude Juncker başkanlığındaki yeni Komisyon için bir referans noktası olarak görüldüğü için ayrı bir öneme sahip.

2014-2019 yılları arasında yeni bir genişleme dalgası olmayacağı düşüncesinden hareketle, Komisyon'un yeni organizasyon şemasında yaptığı değişikliklerle genişlemenin geri plana atıldığı izlenimi uyandıran Juncker'in Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu kurmayı Avusturyalı Johannes Hahn için de yol gösterici nitelikteki 2014 Yılı Genişleme Paketi, aynı zamanda İkinci Dönem Barroso kabinesinin görev süresi boyunca genişleme politikasında yaşanan gelişmelere ışık tutuyor. 2014-2015 Genişleme Stratejisi'ni ve İlerleme Raporları ışığında aday ve potansiyel aday ülkelerdeki durumu yazımızda inceleyecek ve Füle'den bayrağı devralacak Hahn'ın öncülüğündeki genişleme politikasının önceliklerine değineceğiz.

GENİŞLEME POLİTİKASININ 3 SÜTUNU TAMAMLANIYOR

2014-2015 Genişleme Stratejisi'nin mottosunu "güvenirlilik temellerinin tamamlanması" (*completing the foundations for credibility*) olarak belirleyen Avrupa Komisyonu, bu yıl genişleme politikasının üzerinde yükseldiği sütunlardan üçüncüsünü açıklayarak, AB genişleme politikasının temellerini tamamlamış oldu.

Hatırlanacağı üzere, 2012 yılında hukukun üstünlüğüne öncelik veren "yeni yaklaşım" ile bu konuları kapsayan "Yargı ve Temel Haklar" ile "Adalet, Özgürlük ve Güvenlik" başlıklı 23'üncü ve 24'üncü fasılların katılım müzakerelerinde öncelikli olarak ele alınması, bu alandaki gelişmelerin süreç boyunca izlenmesi ve bu fasılların katılım müzakerelerinde en son kapatılan fasıllar olması yaklaşımını benimseyen Avrupa Komisyonu, böylece ilk sütunun temellerini atmıştı. Komisyon, 2013 yılında ikinci sütun olarak buna ekonomik yönetim boyutunu da ekledi. Bu kapsamda, aday ve potansiyel aday ülkelerin AB'nin oldukça zorlu bir ekonomik sınamadan geçtiği bir dönemde ekonomik yönetimin güçlendirilmesi hedefi doğrultusunda attığı adımların gerisinde kalmamaları amacıyla, bu ülkelerde ekonomik yönetimin güçlendirilmesi amaçlanmaktaydı.

Bu yıl, bu iki sütuna kamu yönetimi reformu (*public administration reform*-PAR) ve demokratik kurumların sağlanması eklendi. Bu kapsamda, Genişleme Stratejisi'nde kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verebilirlik ve etkinliğin artırılması amacıyla yeni bazı önerilerde bulunuldu.

2014-2015 Genişleme Stratejisi, Komisyon'un geçtiğimiz yıl kabul ettiği 2013-2014 Genişleme Stratejisi'nde yer alan "önce temel konuların ele alınması (*fundamentals first*)" yaklaşımını teyit ederken, bu kapsamda hukukun üstünlüğü, ekonomik yönetim ve kamu yönetimi reformunu öne çıkarıyor. Komisyon tarafından yapılan açıklamada, hukukun üstünlüğünün genişleme sürecinin kalbinde yer almayı sürdürdüğü belirtilirken, genişleme politikası kapsamındaki ülkelerin yargı reformu, yolsuzlukla ve örgütlü suçlarla mücadele konularını katılım sürecinin ilk safhalarında ele alarak, sürdürülebilir sonuçlar ortaya koyan temiz bir sicil oluşturmaları gerektiği ifade edildi. Avrupa Komisyonu'nun genişleme politikası kapsamındaki ülkelerde ekonomik yönetimi güçlendirmek üzere yapısal

reformlar ve mali istikrar konularına önem veren Ekonomik Reform Programları aracılığıyla işbirliği mekanizmaları geliştirdiği; kısıtlı idari kapasite ve şeffaflık olmayan kurumlarla özdeşleştirilen bu ülkelerde kamu yönetimi reformu ve demokratik kurumların güçlendirilmesine özel önem verileceği belirtildi.

Ekonomik yönetim sütunu kapsamında, bu yıl itibarıyla kırılğan ekonomilere sahip Batı Balkan ülkeleri için, AB'de uygulanmakta olan "Avrupa Sömestri"ne benzer bir uygulamaya başlanacak. Genişleme politikası kapsamındaki ekonomiler arasında işleyen bir piyasa ekonomisine sahip tek ülke olan Türkiye ile ise ekonomi alanında diyalog hayata geçirilecek. Kamu yönetimi reformu sütunu kapsamında ise, genişleme politikası kapsamındaki ülkelerle "PAR özel grupları" oluşturulması öngörülmüyor.

Bu yılki Genişleme Stratejisi'nde öne çıkan önemli bir yenilik Komisyon'un, "Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası" başlıklı 31'inci fasılın katılım müzakerelerinin ilk safhalarında açılması gerektiğini söylemesi oldu. Avrupa'ya komşu coğrafyalarda yaşanan bazı olayların genişleme politikası kapsamındaki ülkelerde daha güçlü bir dış politika diyalogu geliştirilmesini gerektirdiğini kaydeden Komisyon, aday ülkelerin AB'nin dış politika pozisyonlarında kademeli olarak uyum sağlamanın önemine dikkat çekti. 31'inci fasıl genişleme politikasının gündeminde üst sıralara taşıyan en önemli etken ise, Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı ve Ukrayna'da yaşanan durum karşısında Rusya'nın önemli ortakları arasında bulunan AB aday ülkesi Sırbistan'ın, AB'nin Rusya'ya yönelik pozisyonunu benimsemeyerek, Rusya'yı hedef alan yaptırımlarına katılmayı reddetmesiydi.

ADAY VE POTANSİYEL ADAY ÜLKELERDEKİ DURUM

Avrupa Komisyonu, Genişleme Paketi kapsamında, Türkiye'ye ve Batı Balkan ülkelerine ilişkin İlerleme Raporlarını açıkladı. Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Ştefan Füle tarafından Batı Balkanlar bağlamında dikkat çekilen iki önemli husus, muhalefetin parlamentoyu boykot etme eğilimi ve medya kuruluşlarına uygulanan baskılar olarak öne çıktı¹. Bunun yanında, bazı ülkelerde reform yorgunluğu (*reform fatigue*) yaşandığına dikkat çeken Füle'nin, bunun en az genişleme yorgunluğu kadar tehlikeli bir olgu olduğu uyarısında bulunması dikkat çekiciydi.

¹ Andrew Rettman, "EU enlargement heading into chilly period", *EU Observer*, 8 Ekim 2014, <http://euobserver.com/enlargement/125961>, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2014.

Stefan Füle

Jean-Claude Juncker

Johannes Hahn

Avrupa Komisyonu bu yıl 2009 yılından beri her yıl olduğu gibi Makedonya ile katılım müzakerelerine başlanması yönünde bir tavsiye kabul etti. Genişleme Stratejisi'nden, Makedonya dışında herhangi bir ülke ile ilgili katılım sürecinde bir sonraki safhaya geçilmesi yönünde bir tavsiye kararı çıkmadı. Bunun altında yatan nedenler arasında, genişleme kapsamındaki ülkelerin hazırlık düzeyinin elverişli olmaması kadar, Kasım ayında göreve gelmeye hazırlanan Juncker Komisyonu'nun genişlemenin temposunu yavaşlatmak istemesinin de etkili olduğu söylenebilir.

Komisyon, bu yıl katılım müzakerelerini Mayıs 2013 itibarıyla askıya alan İzlanda için İlerleme Raporu yayımlamadı. Genişleme Stratejisi'nde birkaç cümle ile değinilen İzlanda'nın Avrupa Ekonomik Alanı ile Schengen Alanı üyeliği kapsamında ve özellikle Arktik bölgesine ilişkin konularda, AB'nin önemli ortaklarından biri olmayı sürdürdüğü belirtildi.

TÜRKİYE

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye için 1998 yılından bu yana hazırladığı İlerleme Raporlarının 17'ncisi olan 2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda son bir yıl içerisindeki gelişmeler arasında olumlu değerlendirmelere konu olanlar; Demokratikleşme Paketi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı'nın kabul edilmesi, Geri Kabul Anlaşması'nın imzalanması ile eşzamanlı olarak vize serbestisine yönelik diyalogun başlatılması, çözüm süreci ve Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara karşı tutumu oldu.

Komisyon, Türkiye'nin AB üyeliği hedefine yönelik kararlılığını birçok kez teyit ettiğine dikkat çekerek, dönemin Başbakanı ve mevcut Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Ocak 2014'te 2014 yılını "AB yılı" ilan etmesi, aynı ay içerisinde Brüksel'i ziyaret ederek AB kurumlarının başkanlarıyla görüşmesi ve 18 Eylül 2014 tarihinde AB Stratejisi'nin açıklanmasını bu yönde atılmış önemli adımlar olarak nitelendirdi.

Buna karşılık, yargının bağımsızlığı, kuvvetler ayrılığı ve temel hakların korunması konularında endişelere yer veren Avrupa Komisyonu, bu kapsamda Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu'nda yapılan ancak daha sonra geri alınan değişikliklerle birçok hâkim ve savcının görev yerinin değiştirilmesinin; yargının bağımsızlığı, etkinliği ve tarafsızlığı; hukukun üstünlüğü ve kuvvetler ayrılığına ilişkin ciddi endişelere yol açtığını belirtti.

Komisyon'un eleştirilerinin yoğunlaştığı alanlardan biri de internet yasası oldu. Bunun, ifade özgürlüğünün etkin bir şekilde kullanımını kısıtladığını kaydeden Komisyon, *YouTube ve Twitter*'in yasaklanmasına yönelik alınan ve daha sonra Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen kararların endişelere neden olduğunu kaydetti.

Türkiye'deki siyasi ortamda kutuplaşmanın etkili olduğu tespitine yer veren Komisyon, hassasiyet gerektiren internet ve yargı başta olmak üzere bazı kanunlarda yapılan değişikliklerin, TBMM'de yeterince tartışılmadan, paydaşlar ve sivil toplum ile yeterli istişareler gerçekleştirilmeksizin kabul edilmesini eleştirdi. AB liderlerine seslenen

Avrupa Komisyonu, 23'üncü ve 24'üncü fasılların açılması amacıyla bu fasılların açılış kriterlerinin kabul edilerek, bir an önce Türkiye'ye bildirilmesinin Türkiye'nin olduğu kadar, AB'nin de yararına olduğunu vurguladı.

Kıbrıs meselesi konusunda, Komisyon, Türkiye'nin Ada'daki iki toplumun liderleri arasında BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet misonu çerçevesinde çözüme yönelik görüşmelerin yeniden başlatılmasını desteklediğini belirtti. Buna karşılık, Türkiye'nin GKRY'nin sözde münhasır ekonomik bölgesinde hidrokarbon arama faaliyetlerine karşı söylemini sürdürmesini eleştirerek, GKRY'nin BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nden kaynaklanan haklarına vurgu yapan ve Türkiye'nin Ankara Anlaşması'nın Ek Protokolü kapsamındaki yükümlülüklerini hâlen tam olarak yerine getirmediği şeklindeki söylemini sürdürdü. Komisyon'un Genişleme Stratejisi'ni açıklamasından bir gün önce, GKRY'nin çözüm müzakerelerinden çekildiğini açıklaması ise, gözlerin tekrar Ada'ya çevrilmesine yol açtı.

Avrupa Komisyonu, inandırıcı ve etkin bir katılım sürecinin, Türkiye-AB ilişkilerinin tüm potansiyelinin açığa çıkarılması için en elverişli çerçeveyi oluşturduğuna dikkat çekti. Bu kapsamda, hukukun üstünlüğü ve temel haklar konularını kapsayan 23'üncü ve 24'üncü fasılların açılmasının bu alanlardaki reform çabaları için bir yol haritası oluşturacağını vurguladı.

2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu'na Ankara'nın ilk tepkisi olumlu oldu. AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır, bu yıl önceki yıllara kıyasla daha teknik bir dil kullanılarak ve üsluba dikkat edilerek kaleme alınan İlerleme Raporu'nu "esas itibarıyla dengeli ve objektif" olarak nitelendirirken, raporda yer alan haklı ve makul eleştirilerin dikkate alınacağı mesajını verdi².

KARADAĞ

Avrupa Komisyonu, Karadağ'ın Haziran 2012'de katılım müzakerelerine başlamasından bu yana yayımladığı üçüncü İlerleme Raporu'nda, Karadağ'ın siyasi kriterleri yerine getirmeyi sürdürdüğünü ve işleyen bir piyasa ekonomisi olma yolunda atımlar attığını teyit etti.

Komisyon, katılım müzakereleri hukukun üstünlüğüne öncelik veren "yeni yaklaşım" kapsamında yürütülen ilk aday ülke olma özelliğini taşıyan Karadağ'ın son bir yıl içerisinde 10 faslı daha müzakereye açarak, katılım müzakerelerinde yol almaya devam ettiğini belirtti³. Ancak, Aralık 2013'te yeni yaklaşım kapsamında öncelik kazanan en zorlu fasıllar olan Yargı ve Temel Haklar ile Adalet, Özgürlük ve Güvenlik fasıllarını müzakereye açan Karadağ için ilerlemelere olduğu kadar, hukukun üstünlüğü alanındaki reformların uygulanması konusundaki eksikliklere de dikkat çekti.

Batı Balkan siyasi coğrafyasında AB ile bütünleşmenin "poster çocuğu" olarak nitelendirilen Karadağ'a ilişkin İlerleme Raporu'ndaki ton farkı dikkat çekiciydi⁴. Avrupa Komisyonu, Podgorica'nın hukukun üstünlüğü alanındaki reform çabalarında ciddi olması gerektiği mesajını katılım müzakerelerinin genel hızını, hukukun üstünlüğü alanındaki reformların ürettiği somut çıktılarını belirleyeceği vurgusuyla ilettili. Öyle ki, Füle'nin aynı gün Karadağ için kaleme aldığı makalede yer alan "elle tutulur bir gelişme olmadı takdirde, müzakere çerçeve belgesinde belirtildiği şekilde, müzakereler yavaşlamak zorunda kalacaktır"⁵ şeklindeki ifadeleri durumun ciddiyetini teyit eder nitelikteydi. Karadağ'da, Devlet Başsavcısının bir yıllık bir gecikmenin ardından, İlerleme Raporu'nun açıklanmasından bir gün önce atanması da Podgorica'nın reformlara yaklaşımının göstermelik olduğu izlenimini doğrular nitelikteydi.

² T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci Volkan Bozkır'ın 2014 Yılı Türkiye İlerleme Raporuna İlişkin Basın Toplantısı Konuşması, 8 Ekim 2014, http://ab.gov.tr/files/000etkinlikler/basin_

³ Karadağ, hâlihazırda 12 faslı müzakereye açmış, 2 faslı ise geçici olarak kapatmış durumdadır. Açılan fasıllar; Sermayenin Serbest Dolaşımı, Kamu Alımları, Şirketler Hukuku, Fikri Mülkiyet Hukuku, Bilgi Toplumu ve Medya, İşletme ve Sanayi Politikası, Yargı ve Temel Haklar, Adalet, Özgürlük ve Güvenlik, Dış Güvenlik ve Savunma Politikası ile Mali Kontrol'dür. Bilim ve Araştırma ile Eğitim ve Kültür fasılları ise açılarak, geçici olarak kapatılmıştır.

⁴ Matthias Menke, "Montenegro is not the EU poster child it claims to be", *EurActiv*, 9 Ekim 2014, <http://www.euractiv.com/sections/enlargement/montenegro-not-eu-poster-child-it-claims-be-309068>, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2014.

⁵ Ştefan Füle, "A decisive period in Montenegro's modern history", Avrupa Komisyonu Resmi İnternet Sitesi, 8 Ekim 2014, http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/fule/docs/articles/2014/20141008-montenegro.pdf, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2014.

Yolsuzluk ve örgütlü suçlarla mücadele alanındaki eksiklikler ile yargı reformu yolundaki adımların gerektiğinden yavaş atılması eleştirilen noktalar arasında yer aldı. Karadağ'a medya bağımsızlığının garanti altına alınması ve gazetecilere yönelik şiddet olaylarının acil olarak soruşturulması çağrısında bulunan Avrupa Komisyonu, siyasi partilerin finansmanına ilişkin gerekli yasal çerçeveyi hayata geçirilmesi ve seçim yasasının etkili bir şekilde uygulanmasının sağlanması gerektiğini de vurguladı.

SİRBİSTAN

AB arabuluculuğundaki Belgrad-Priştine diyalogu kapsamında Kosova ile ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik varılan tarihi anlaşmanın ardından 21 Ocak 2014 tarihinde katılım müzakerelerine resmen başlayan Sırbistan için yayımlanan İlerleme Raporu'nda, katılım müzakerelerine başlanması, Sırbistan'ın AB ile bütünleşme sürecinde bir dönüm noktası olarak nitelendirildi. Komisyon, katılım müzakerelerine Ocak 2014'te başlayan Sırbistan için müktesebatın analitik inceleme sürecinin (*screening*) devam ettiğini ve Sırbistan'ın 23'üncü ve 24'üncü fasllara ilişkin eylem planı sunmaya davet edildiğini belirtti.

Komisyon, Sırbistan İlerleme Raporu'nda müzakere yürüten aday ülke konumunun Belgrad'a sunduğu fırsatlara

olduğu kadar, yüklediği yeni sorumluluklara da dikkat çekti. Siyasi kriterleri yeterli düzeyde yerine getirmeyi sürdüren Sırbistan'ın, hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü, kamu yönetimi reformu ve ekonomik yönetim alanlarında yapması gerekenlere dikkat çeken Avrupa Komisyonu, Sırbistan'ın bölgesel işbirliği ve özellikle Kosova ile ilişkilerin normalleştirilmesi sürecine bağlılığını sürdürmesi gerektiğini vurguladı. Sırbistan İlerleme Raporu'nda yargının bağımsız ve etkili bir şekilde işleyişinin garanti altına alınması; yolsuzlukla ve örgütlü suçlarla mücadele alanında somut çıktılara dayalı bir sicil oluşturulması; temel hakların teminat altına alınması ve kamu yönetimindeki eksikliklerin giderilmesi gerektiğine dikkat çekti.

Sırbistan İlerleme Raporu'nda, Belgrad ve Priştine'nin AB arabuluculuğundaki diyaloga katılımı sürdürmelerine karşın, Sırbistan'da Mart 2014'te gerçekleşen seçimlerden sonra sürecin yavaşladığı tespitine yer verildi. Sırbistan'ın katılım müzakerelerinin genel hızının hukukun üstünlüğü alanındaki reformların hayata geçirilmesi ve Kosova ile ilişkilerin normalleştirilmesi sürecinde kaydedilen ilerlemeye bağlı olacağını hatırlatan Komisyon, Belgrad-Priştine diyalogunda çözüme kavuşmamış meselelerin ele alınması ve normalleşme sürecinde yeni bir aşamaya geçilmesi için sürece ivme kazandırılması gerektiğinin de altını çizdi.

MAKEDONYA

2009 yılından bu yana katılım müzakerelerine başlamayı bekleyen Makedonya için 2014 yılı İlerleme Raporu'nda verilen mesaj bu yıl da değişmedi. Avrupa Komisyonu, Üsküp ile katılım müzakerelerine başlanmasını bu yıl 6'ncı kez tavsiye etti. Buna karşılık, AB'nin bekleme odasında bir yılı daha geride bırakan Makedonya'ya ilişkin İlerleme Raporu'nun oldukça eleştirel bir tonda kaleme alınması dikkat çekiciydi.

Avrupa Komisyonu, Makedonya'nın siyasi kriterleri yeterli düzeyde yerine getirdiğini belirterek, katılım müzakerelerine başlanması yönündeki tavsiyesini yinelerken, reformlar alanındaki geriye gidiş sürdüğü takdirde önümüzdeki yıl bu yönde bir tavsiye getirmesinin oldukça zor olacağına işaret etti. Uyarı niteliğindeki bu mesajın temel nedeni ise, medya bağımsızlığı, yargı bağımsızlığı ve ifade özgürlüğü gibi kilit alanlardaki gerileme olarak gösterildi. Komisyon, Üsküp'e yargıda siyasileşme, yargının bağımsızlığı ve ifade özgürlüğüne ilişkin endişelerin üstesinden gelinmesi için acilen harekete geçmesi çağrısında bulunurken, parti çıkarlarının ülkenin ulusal çıkarlarından üstün geldiği izlenimine sahip olduğunu da iletti.

Makedonya'da 27 Nisan 2014 tarihinde gerçekleşen genel seçimlerde usulsüzlük yapıldığı gerekçesiyle muhalefetin parlamentoyu boykot etmesi de Makedonya İlerleme Raporu'nda eleştirilen konular arasında yer buldu. Komisyon, ülkedeki siyasi diyalog eksikliğinden endişeyle söz ederken, siyasi tartışmaların parlamentoda gerçekleşmesi gerektiğinin altını çizdi.

AB üyesi komşusu Yunanistan'ın isim sorununu bahane ederek katılım müzakerelerine engel olması nedeniyle AB ile bütünleşme sürecinde bölge ülkelerinin gerisinde kalma riskiyle karşı karşıya olan Makedonya'nın AB üyelik sürecinin çıkmaza girdiğinin Komisyon tarafından açıkça ifade edilmesi de Makedonya İlerleme Raporu'ndaki çarpıcı noktalar arasında yer aldı. İsim sorununun çözümüne yönelik BM arabuluculuğunda 19'uncu yılını geride bırakan görüşmelerde çözümün henüz görünürde olmadığını belirten Komisyon, isim sorununun çözümü için gerekli adımların bir an önce atılması gerektiğini vurguladı. İsim sorununa çözüme kavuşturulamamasının Makedonya'nın AB ile bütünleşme süreci üzerindeki olumsuz etkilerine değinen Avrupa Komisyonu, AB liderlerini göreve çağırdı. Komisyon bir önceki yıl yaptığı tavsiyeyi hatırlatarak, tarama sürecinin başlatılması ve müzakere çerçeve belgesinin Konsey'de görüşülmesinin, isim sorununa müzakerelere fiilen başlanana kadar müzakere edilmiş ve taraflarca kabul edilebilir bir çözüm bulunması için gerekli ivmeyi yaratabileceğine dikkat çekti.

ARNAVUTLUK

Haziran 2014 tarihinde aday ülke statüsü elde eden Arnavutluk için yayımlanan İlerleme Raporu'nda, Tiran'ın aday ülke statüsü kazanmasını sağlayan gelişmelere olduğu kadar, katılım müzakerelerine başlanması için yapılması gerekenlere de yer verildi. Aday ülke statüsünün Arnavutluk'un

reform çabalarının ve hükümetin AB ile bütünleşme sürecine bağlılığının bir göstergesi olduğunu belirten Avrupa Komisyonu, aday ülke statüsünün Tiran'a daha fazla sorumluluk yüklediğini ve reformların daha somut sonuçlar vermesi için fırsat niteliğinde olduğunun altını çizdi.

Tiran'ın başta uyuşturucu kaçakçılığı şebekelerinin faaliyetlerine yönelik olmak üzere örgütlü suçlarla mücadele alanında kat ettiği ilerlemeden övgüyle bahseden Avrupa Komisyonu, Arnavutluk'un siyasi kriterler, hukukun üstünlüğü, yargının bağımsızlığı ve şeffaflığının artırılması alanlarında ilerleme kaydettiğini doğruladı. Buna karşılık, Arnavutluk'ta kamu yönetiminde siyasileşmenin önlenmesi, yargının bağımsızlığının sağlanması, yolsuzlukla ve örgütlü suçlarla mücadele ve temel hakların korunması alanlarında daha fazla çabaya gerek duyulduğuna dikkat çekti. Tüm bu konulardaki reform adımlarının şeffaf ve siyasi olarak kapsayıcı şekilde atılması gerektiği ise Komisyon tarafından önemle vurgulandı.

Komisyon'un eleştirilerinin en fazla yoğunlaştığı alanlardan biri ise şüphesiz, iktidar ile muhalefet arasındaki çatışmacı ortamın parlamentodaki uzlaşma ortamı üzerinde yarattığı yıkıcı etki ve muhalefetin Temmuz 2014'ten bu yana parlamento oturumlarına katılmayı reddederek sürdürdüğü boykottu. Komisyon, muhalefetin parlamentoyu boykot etmesinin ve ülkedeki çatışmacı siyasi ortamın endişe verici olduğunu dile getirirken, iktidar partisinin muhalefetin parlamentodaki demokratik kontrol görevini yerine getirmesine izin vermesi gerektiğini belirtti.

BOSNA-HERSEK

Bölge ülkeleri arasında AB ile bütünleşme yolunda "en zayıf halka" olarak nitelendirilen Bosna-Hersek için Genişleme Strateji Belgesi'nin ilgili bölümü bu yıl da olumlu yönde değişmedi: son birkaç yıldır olduğu gibi Bosna-Hersek, AB ile bütünleşme sürecinde "oldukça sınırlı ilerleme" kaydettiği bir yılı daha geride bıraktı. Bu durumun en önemli sebebinin ülkenin siyasi yönetiminin ortak bir siyasi iradeden yoksun olması olduğunu belirten Avrupa Komisyonu, Bosna-Hersek'te tüm düzeylerde yönetimin etkinliğinin ve işleyişinin iyileştirilmesi gerektiğini vurguladı.

Avrupa Komisyonu, 2014 Bosna-Hersek İlerleme Raporu'na göre, siyasi ve ekonomik kriterleri yerine getirmede oldukça sınırlı ilerleme kaydeden Bosna-Hersek'in, AB ile ilgili konularda gerekli koordinasyon mekanizmasını kurmamış olması ve AB üyelik başvurusu için önkoşul kabul edilen İstikrar ve Ortaklık Anlaşması'nın (SAA) yürürlüğe girmesi için gerekli koşul olan AİHM'nin 2009 tarihli *Sejdić-Finci* Kararı'nı uygulamaması başlıca eksiklikler olarak öne çıktı.

Yargı sistemi reformu, yolsuzlukla mücadele, üst düzey kamu çalışanlarını ilgilendiren yolsuzluk soruşturmaları ve örgütlü suçlarla mücadele alanları sınırlı ilerleme kaydedilen diğer alanlar olurken, Komisyon, medya mensuplarına yönelik saldırıların endişe uyandırdığını belirtti.

Komisyon, ülkede 12 Ekim'de gerçekleştirilecek seçimlerin ardından tüm düzeylerde hükümetin ivedilikle kurularak,

⁶"Füle: Solidarity – a cornerstone of European integration", AB Bosna-Hersek Delegasyonu ve AB Bosna-Hersek Özel Temsilciliği Resmi İnternet Sayfası, 8 Ekim 2014, <http://europa.ba/News.aspx?newsid=7358&lang=EN>, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2014.

gerekli alanlarda somut reform adımlarının bir an önce atılması gerektiğine ve Bosna-Hersek siyasi yönetiminin sosyo-ekonomik reformları ve ülkenin Avrupa gündemini bir an önce ele alması gerektiğine dikkat çekti. Avrupa Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Füle'nin aynı gün Bosna-Hersek için kaleme aldığı makalede, seçimlerin ardından Bosna-Hersek'in "Dayton sonrası süreçten AB'ye katılım sürecine geçişi için kararlı adımlar atılması gerekiyor" şeklindeki ifadeleriyle ülkedeki siyasetçileri Bosna-Hersek halkına daha iyi bir gelecek sağlamak için harekete geçmeye çağırdı⁶.

KOSOVA

Sırbistan ile ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik yürütülen Belgrad-Priştine diyalogunda Nisan 2013 tarihinde tarihi bir anlaşmaya varılmasının ardından AB ile ilişkilerinde yeni bir etaba geçen Kosova'nın 2014 yılı İlerleme Raporu'nda, müzakereleri tamamlanan SAA'nın Temmuz 2014'te parafedilmesi, Kosova-AB ilişkilerinde bir dönüm noktası olarak nitelendirildi. Kosova ile AB arasındaki ilk kapsamlı anlaşma olma özelliği taşıyan SAA, ticaret, yasal uyum, eğitim ve mesleki eğitim gibi konularda çerçeveyi belirliyor.

Priştine'nin vize serbestisine yönelik diyalogda belirtilen koşulları yerine getirmede ilerleme sağlanması, savaş suçlarının görülmesi için özel bir mahkeme kurması ve Kosova'da görev yapan AB Hukukun Üstünlüğü Misyonu-EULEX'ten bazı yetkileri üstlenmesi Avrupa Komisyonu'nun övgüyle söz ettiği gelişmeler arasında yer aldı.

Kosova İlerleme Raporu'nda eleştirilerin merkezinde yer alan konuların başında, 8 Haziran 2014 tarihli genel seçim-

lerden bu yana dört ay geçmesine karşın parlamentonun bir türlü toplanamaması ve hükümetin kurulamaması nedeniyle ülkede siyasi yaşamın felce uğraması geldi. Yargının bağımsızlığı, kamu yönetiminin ve bağımsız kurumların siyasileşmesi Kosova'da gerilemelerin yaşandığı başlıca alanlar olarak öne çıktı. Haziran 2014 seçimlerini takiben hükümetin kurulamaması nedeniyle yaşanan siyasi açmazı ve bu durumun reform sürecini yavaşlatmasını eleştiren Avrupa Komisyonu, Kosova'nın gerekli reformların hayata geçirilmesinde kaybedecek zamanı olmadığını vurgulayarak, hükümetin bir an önce kurulması ve parlamentonun görevine başlaması çağrısında bulundu.

Komisyon, yeni hükümetin ele alması gereken öncelikleri ise kapsamlı kamu yönetimi reformu, seçim sistemi reformu ve ekonomik yeniden yapılandırma reformu olarak sıraladı. Örgütlü suçlar ve yolsuzlukla mücadelede hız verilmesi gerektiğini belirten Komisyon, medyanın ve yargının bağımsızlığının yanı sıra, insan haklarının ve temel hakların korunmasının güçlendirilmesi gerektiğine de dikkat çekti.

Ekonomik kriterler de Kosova'nın Avrupa Komisyonu'ndan geçer not alamadığı bir alan olurken, Komisyon bu bağlamda özellikle serbest piyasa ekonomisine yönelik reformlardaki yavaşlamayı eleştirdi ve yeni hükümetin yapısal reformlar ve istihdam yaratmaya öncelik vermesi gerektiğinin altını çizdi.

AB arabuluculuğunda yürütülen Belgrad-Priştine diyalogunda, son dönemde yaşanan yavaşlamaya değinen Avrupa Komisyonu, Kosova'da göreve gelecek yeni hükümetin diyalog kapsamında varılan anlaşmaları uygulaması gerektiğini vurguladı.

FÜLE'NİN 5 YILI

Genişleme politikası kapsamındaki ülkelerde durumu ele aldıktan sonra, genişlemede Füle döneminin sonuna geldiğimiz şu günlerde, Füle'nin görev süresi içerisindeki çalışmalarını değerlendirelim.

Füle'nin görevde bulunduğu beş yıllık dönemdeki en önemli başarısı şüphesiz Hırvatistan'ın AB üyeliği oldu. AB'ye üyelik perspektifinin dönüştürücü gücünün en son örneği olan Hırvatistan'ın 1 Temmuz 2013 tarihinde AB

üyeleri olması tarihi bir başarı. Bunun yanında, Çek Komisyon Üyesi Füle'nin AB'de genişleme yorgunluğunun ve AB'nin ekonomik başarı öyküsünün büyük ölçüde tehlikeye atan ekonomik krizin etkili olduğu bir dönemde genişleme politikasının dümeninde olmasının getirdiği zorlukların da altını çizmek gerekiyor. Bu zor dönemde genişleme dosyasını üstlenen Füle'nin, diğer önemli başarıları arasında ise, kısa süre öncesine kadar Batı Balkanların "parya devleti" olarak anılan Sırbistan'ın bugün AB ile katılım müzakereleri yürüten bir aday ülke olarak AB yolunda emin adımlarla ilerlemesi; Kosova'nın AB üyelik başvurusunun ön adımı olarak nitelendirilen SAA'yı imzalama yolunda aşama kaydetmesi; katılım müzakerelerine başlayan Karadağ'ın müzakerelerde yol almayı sürdürmesi ve Arnavutluk'un yolsuzluk ve örgütlü suçlar alanındaki zorlukların üzerinden gelerek aday ülke statüsü elde etmesi yer alıyor.

Buna karşın, Füle liderliğindeki genişleme politikası; siyasetçilerin AB perspektifini kısa vadeli siyasi ve etnik çıkarlarına feda ettiği Bosna-Hersek'te gerekli dönüşümün sağlanması; Makedonya'nın isim sorununun çözülmesi için gerekli ivmenin yaratılması ve Türkiye'nin katılım müzakerelerine hız kazandırılması konusunda aynı başarıyı gösterememiş benziyor. Tabii, burada Füle'nin ve Komisyon'un genişleme alanındaki tek yetkili isim olmadığını da belirtmek gerekiyor. Geçtiğimiz dönemde, Üye Devletlerin genişleme politikasındaki ağırlığını artırdığı ve genişleme politikasına ilişkin kararların Brüksel yerine Berlin, Londra ve Paris'te alındığı gözlemlenmek mümkün. Dolayısıyla, Komisyon'un bu konudaki çabalarına ve tavsiyelerine rağmen, bazı aday ve potansiyel aday ülkelerin, reformlar konusunda istenilen çabayı göstermemesi veya Üye Devletlerin çekinceleri ve siyasi irade eksikliği nedeniyle ilerleme kaydedemedikleri söylenebilir.

Füle öncülüğünde, Komisyon'un aday ve potansiyel aday ülkelerin durumunu göz önünde bulundurarak, her ülkenin içerisinde bulunduğu en önemli zorlukların üstesinden gelmesine destek olmak üzere birçok farklılaştırılmış ve özel (*tailor-made*) girişim başlattığını da unutmamak gerekiyor. Türkiye ile katılım müzakerelerine ivme kazandırılması amacıyla başlatılan "Pozitif Gündem", Makedonya ile "Yüksek Düzey Katılım Diyaloğu", Bosna-Hersek ile "Yargı Alanında Yapısal Diyaloğu" ve "Katılım Sürecine İlişkin Yüksek Düzey Diyaloğu" bunlardan yalnızca birkaçı.

GENİŞLEMEDEN HAHN DÖNEMİNE DOĞRU

Füle'den sonra genişlemenin ve AB'nin aday ve potansiyel ülkelerle ilişkilerinin rotasını belirleyecek isim Hahn olacak, tabii öncelikle Komisyon Başkanı Juncker'in kendisine bıraktığı manevra alanı ölçüsünde ve tabii ki Üye Devletlerin çıkarlarını temsil eden AB Konseyi'nin izin vereceği ölçüde.

1 Kasım 2014 tarihinde Füle'den bayrağı devralmaya hazırlanan Avusturyalı Johannes Hahn'ın görev süresi boyunca yeni bir genişlemeye tanıklık etmesi zor görünüyor. Hahn'ın genişlemenin geri plana atıldığı izlenimi veren yeni görev tanımı genişlemeye şüpheci yaklaşan bir ülkeden ve

siyasi geçmişten gelmesi de bu konuda Türkiye başta olmak üzere genişleme politikası kapsamındaki diğer ülkelerdeki kamuoylarının endişelerini artırıyor.

Juncker'in Hahn'a hitaben kaleme aldığı yetkilendirme mektubunda, Hahn'ın genişleme politikası kapsamındaki görev tanımını yaparken yer verdiği şu ifadeler, önemli ipuçları içeriyor: "AB'nin geçen on yıl içerisinde yaşadığı kapsamlı genişlemenin ardından, önümüzdeki beş yıl, görev süreniz boyunca yeni bir genişlemenin yaşanmadığı bir [mevcudu] sağlama dönemi olacak. Özellikle Batı Balkanlarla sürmekte olan genişleme müzakerelerini sürdürmekle sorumlu olacaksınız." Genişleme konusundaki yaklaşımını önceden de dile getiren Juncker'in bu ifadeleri, sürpriz niteliğinde olmamakla birlikte, yetkilendirme mektubunda, AB ile ilişkileri daha uzun geçmişe dayanan ve bu ülkeler arasında (İzlanda hariç) katılım müzakerelerinde en ilerideki ülke olan Türkiye'nin müzakerelerine vurgu yapılmaması oldukça düşündürücü.

Bunun yanında, AB üyeliği perspektifine sahip ülkelerde demokratik ve ekonomik reformların uygulanması, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlılık, ekonomik yönetimin ve rekabet gücünün ilerletilmesi, kamu yönetiminin işleyişi için gerekli kurumsal kapasitenin geliştirilmesi doğrultusunda desteklenmesi de Hahn'ın görev tanımında yer alan önemli hususlar olarak öne çıkıyor.

Juncker'in yeni bir genişlemeye kapıyı kapatan söylemine karşın Hahn, 30 Eylül 2014 tarihinde Avrupa Parlamentosu Dış İlişkiler Komitesi'ndeki (AFET) onay oturumunda, görev süresince genişlemede bir duraklama yaşanmayacağı mesajını verdi. Bunun yanında, Hahn, görev süresi boyunca çalışmalarının AB üyesi olmaya hazırlanan ülkelerin üyelik koşullarını tam olarak yerine getirmeleri ve bu doğrultuda gerekli hazırlıkları yapmalarında onlara yardımcı olmak olacağını belirtti⁷. Yaklaşımını "hızdan önce nitelik (*quality over speed*)" sloganı ile özetleyen Hahn'ın öncelikli olarak ele alacağı üç konuyu ise aday ve potansiyel aday ülkelerde gerekli kurumsal kapasitenin oluşturulmasının yanı sıra, temel hakların garanti altına alınması, ekonomi ve demokrasinin düzgün işleyişi oluşturuyor.

Yeni Komisyon'da "Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri" başlıklı dosyadan sorumlu olacak Hahn'ın beş yıllık görev süresi boyunca, halefi Füle kadar başarılı bir sicil oluşturmasını ve genişleme politikasının başarı öyküsünü sürdürmesini diliyoruz.

⁷ Avrupa Komisyonu, "Mission Letter, Commissioner for European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations", 10 Eylül 2014, Brüksel. http://ec.europa.eu/about/juncker-commission/docs/hahn_en.pdf, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2014.

⁸ Avrupa Komisyonu, "Commissioner-Designate for European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations Opening statement Hearing European Parliament", 30 Eylül 2014, http://ec.europa.eu/about/juncker-commission/docs/2014-ep-hearings-statement-hahn_en.pdf, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2014.

Sema Gençay Çapanoğlu, İKV Uzmanı

2014 YILI İLERLEME RAPORU IŞIĞINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'ye yönelik İlerleme Raporu, 8 Ekim'de yayımlandı. Üç bölümden oluşan raporun, Siyasi Kriterler bölümünden sonra Ekonomik Kriterler bölümü yer alıyor. Bilindiği üzere, AB'ye üye olmak için karşılanması gereken üç kriter (siyasi, ekonomik ve uyum kriterleri) Kopenhag Kriterleri olarak adlandırılmaktadır. Kopenhag Ekonomik Kriterleri açısından aday ülke ekonomileri, işleyen bir serbest piyasa ekonomisi olup olmadığı ve AB içinde rekabet baskısına dayanabilme gücüne sahip olma açısından değerlendirilmektedir.

Yazımızda, İlerleme Raporu'nun Ekonomik Kriterler başlığını taşıyan bölümünde, Ekim 2013 – Eylül 2014 tarihlerini kapsayan dönemde Türkiye'nin AB ekonomik kriterlerine uyumu, *İşleyen piyasa ekonomisinin varlığı ve Birlik içinde rekabet baskısı ve piyasa güçleri ile baş edebilme kapasitesi* alt başlıklarında yaptığı değerlendirmeleri mercek altına alarak geçen yılki raporla karşılaştırarak bazı saptamalarda bulduk.

Raporun bu yıl 6 sayfadan oluşan Ekonomik Kriterler bölümünde, geçmiş yıllarda da olduğu gibi, rapor döneminde meydana gelen ekonomik gelişmeler ele alınarak yukarıda belirtilen başlıklar itibarıyla sistematik bir şekilde değerlendiriliyor. Siyasi Kriterlere göre çok daha kısa olan Ekonomik Kriterler bölümündeki değerlendirmelerde, geçmiş yıllarda olduğu gibi bu yıl da dengeli bir dil kullanılmış. Türkiye ekonomisinde kaydedildiği gözlemlenen olumlu gelişmelerin peşi sıra eksik ya da geliştirilmesi gereken alanlara yönelik birtakım noktalara dikkat çekiliyor ve bu yönde tavsiyelerde bulunuluyor.

Raporun Ekonomik Kriterler bölümü, Siyasi Kriterlere göre daha açık ve yıldan yıla fazla değişiklik göstermiyor. Her yıl ekonomide meydana gelen gelişmeler ele alınırken, makroekonomik veriler ve ekonomi ve maliye politikaları değerlendirilerek birtakım tespit ve tavsiyelerde bulunuluyor. Tespit edilen yapısal sorunlar genellikle geçmiş dönemlerin brikimi ve çözülmesi de kısa vadede hızla gerçekleşecek yapıda bulunmuyor. Bu nedenle de dile getirilen sorunlar ve bunlara ilişkin tavsiyelerin birçoğu da, bir yıldan diğerine aktararak tekrarlanıyor.

İŞLEYEN BİR PİYASA EKONOMİSİNİN VARLIĞI

Öncelikle, Türkiye'nin 2001 yılından bu yana göstermiş olduğu büyüme performansına dikkat çekilerek, bunun, ekonominin temellerini güçlendirdiği ve şoklara karşı dayanıklılığını artırdığını gösterdiğine işaret ediliyor. Bununla birlikte ekonomi, cari işlemler açığı ve enflasyon açısından değerlendirildiğinde önemli dengesizliklerin bulunduğu belirtilerek bunların azaltılması ve uzun dönemli büyüme sağlanması için gerekli adımların atılması tavsiye ediliyor.

Ekonomik Politikanın Temel Unsurları

Ekonomik politikanın temel unsurları değerlendirilken Türkiye'nin Avrupa Komisyonu'na sunduğu 2014-2016 dönemi Katılım Öncesi Ekonomik Program (KEP) temel alınıyor. Genelde her ilerleme raporunda Türkiye'nin o dönem Avrupa Komisyonu'na sunduğu KEP referans alınıyor. Geçen yıl da 2013-2015 dönemi KEP ele alınmıştı. Raporla KEP'teki birtakım makroekonomik tahminler üzerinde durularak, azalan enflasyon, azalan bütçe açığı ve cari işlemler açığı varsayımlarıyla oluşturulan olumlu senaryoya göre ılımlı büyüme seyrine rağmen dış açığın yüksek seviyede olduğuna işaret ediliyor. Gelişmekte olan piyasa varlıklarına ilişkin olarak artmakta olan küresel risk algısı ve artan ülke riski algısı nedeniyle, Türkiye'yi yabancı sermaye akışının tersine dönmesine karşı kırılgan hale getirdiği uyarısında bulunuluyor.

Benzer değerlendirmeler geçen yıl yayımlanan İlerleme Raporu'nun Ekonomik Kriterler bölümünde de yer almıştı. Diğer bir eleştiri de devlet kurumlarının sorumluluklarındaki parçalı yapının, bütçeleme ve orta vadeli ekonomi politikalarının oluşturulmasında koordinasyonu karmaşık hale getirdiği şeklindedir. Bu eleştiri geçen yılki raporda da yer alıyordu. Bu yılki raporda geçen yıldan farklı olarak, ekonomi politikasının temel unsurlarına ilişkin mutabakatın zayıfladığı, ekonomi politikaları oluşum süreçlerinin ülkedeki siyasi gerilimden etkilendiği uyarısında bulunuluyor.

Makroekonomik İstikrar

Öncelikle, Türkiye ekonomisinin büyümesi ele alınarak, 2012'deki yavaşlamanın ardından 2013 yılında yeniden hız kazandığı ve geçen yıl 4 yüzde oranında büyüdüğü ortaya koyuluyor. Ancak bu oranın 2001'den bu yana gerçekleşen uzun vadeli büyüme eğiliminin altında kaldığına dikkat çekiliyor. Büyümenin bileşenleri ele alındığında tüketim harcamalarının büyümedeki artışın temel unsuru olduğu belirtilirken, özel yatırım harcamaları sınırlı kaldığına işaret ediliyor. Başta kamu yatırımları olmak üzere kamu harcamalarının, büyümedeki artışa önemli katkı yaptığı belirtiliyor. Dış ticaretin büyüme üzerindeki etkisi değerlendirilerek, ihracatın durağan seyretmesi ve ithalattaki artışın 2013 yılında büyüme sınırlandırdığına işaret ediliyor.

2014 yılının ilk yarısında büyüme eğilimine etki eden faktörler değerlendirilerek, ilk yarıda GSYİH artışının yüzde 3,3'e gerilemesinde, mali koşulların sıkılaşması, hane halkı borçlanmasını azaltmaya yönelik makro-ihiyati tedbirler ve bazı dolaylı vergi oranlarında yapılan artışlara bağlı olarak zayıflayan iç talebin etkili olduğu ifade ediliyor. Döviz kurundaki artış ve ihracat pazarlarında yaşanan toparlanmaya bağlı olarak ihracattaki artışın yavaşlayan iç talebi telafi ettiği, ithalatın da sınırlı düzeyde azaldığı belirtiliyor. Raporla Türkiye'nin kişi başına düşen GSYİH'yi, satın alma gücü paritesine göre, 2013 yılında AB ortalamasının yüzde 55'i düzeyinde olduğu bildiriliyor. Geçen yılki raporda 2011 yılına ilişkin kişi başına GSYİH yüzde 56 olarak kaydedilmişti.

Raporla cari işlemler açığının GSYİH'ye oranı ve son yıllarda meydana gelen değişimler de ele alınıyor. Cari açığın 2013 yılında yükselmiş olmasına karşın, bu artışın Türkiye'nin altın ticaretindeki değişimden kaynaklandığı, 2014 yılının ilk yarısında bu oranın gerilediği ifade ediliyor. Cari açığın finansman yapısı ortaya koyulduğunda bunun sınırlı bir bölümünün net doğrudan yabancı yatırımlarla finanse edildiği, net portföy yatırımlarının neredeyse iki kat daha fazla finansman sağlarken, cari açığın kalan kısmının bankaların dış borçlanması vasıtasıyla finanse edildiği belirtilerek yüksek cari işlemler açığının Türk Lirası'nı yatırımcı güvenindeki ani bir düşüşe karşı kırılgan hale getirdiğine dikkat çekiliyor. Buna da bir örnek verilerek, Mayıs 2013 ve Ocak 2014 arasındaki dönemde sermaye çıkışı yaşanmasının Türk lirasının avro karşısında kaybetmesine neden olduğu ortaya koyuluyor. Yüksek seyreden dış açığın kısa vadeli fonlarla finanse edilmesinin ülkeyi küresel yatırımcı

duyarlılığındaki değişimlere karşı kırılğan hale getirdiğine dikkat çekiliyor.

İşgücü piyasasının 2013 yılındaki durumuna bakıldığında ise 20-64 yaş arasındaki nüfusta işsizlik oranı işgücünün istihdam imkânlarından fazla artması nedeniyle, 0,6 puan yükselerek yüzde 8,8 düzeyine geldiği belirtiliyor. İşgücüne katılım oranının 1 puan artışla yüzde 58,4 seviyesine geldiği, yıllık istihdam oranının da sınırlı bir şekilde artarak yüzde 53,4'e yükseldiği, ortalama işsizlik oranı yıllık bazda 0,5 puan arttığı ifade ediliyor. 2013 yılında kadınların işgücüne katılım oranının ise geçen yıla kıyasla 1,1 puan artmış olmakla birlikte, yüzde 31,8 gibi düşük seviyede kalmaya devam ettiğine dikkat çekiliyor. İstihdam edilen kadınların yaklaşık üçte birinin tarım sektöründe ücretsiz çalışan aile bireyleri olması da aynı sorun olarak kaydediliyor. Kadın nüfus içinde aktif olarak iş arayanların oranının oldukça düşük olmasına rağmen, kadın işsizlik oranının erkek işsizlik oranının üzerinde olması da bir başka çarpıcı nokta olarak gözler önüne seriliyor.

Raporda dikkat çekilen diğer bir konu da genç nüfus işsizliğidir. Gençlerin ne eğitimde, ne de istihdamda yer alamadığı ve genç nüfus işsizliği oranının yüzde 25,5 gibi yüksek bir düzeyde olmasının endişe kaynağı olduğu ifade ediliyor. İşgücü piyasasının etkin bir şekilde işleminin, iş sözleşmeleri gibi konulardaki esneklik eksikliği ve kayıt dışı istihdamın yaygınlığı nedeniyle sekteye uğradığı belirtiliyor. Bu durumun, işgücü piyasasına yönelik reformların derinleştirilmesi ve genişletilmesi ihtiyacını ortaya koyduğuna dikkat çekiliyor. Bu tespitlerden yola çıkılarak, istihdamdaki artışın büyümeye paralel olmakla birlikte, işgücündeki artışın tam olarak karşılayamadığı ve kadınların işgücüne katılım oranının artmakla birlikte oldukça düşük kalmaya devam ettiği sonucuna varılıyor. İşgücüne ilişkin bütün bu değerlendirmeler ve tespitler geçen yılki raporda da yer alıyordu.

Para politikasına ilişkin değerlendirmelerin yer aldığı bölümde, Merkez Bankası'nın politikası ve uygulamaları ele alınıyor. Merkez Bankası'nın geleneksel olmayan para politikasını uygulamaya devam ettiği, bu kapsamda fiyat

istikrarının temel hedef olmakla birlikte, makro-finansal istikrarın da gözetildiği kaydediliyor. Kredi büyümesinin, tüketici borçlanmasını sınırlandırmaya yönelik olarak Ekim 2013'de uygulamaya konan makro-ihtiyati tedbirlerin yardımıyla yıllık bazda yüzde 20'nin altına indiği ifade ediliyor. Enflasyonun belirgin şekilde arttığı ve Merkez Bankası'nın hedefinden ciddi biçimde saptığına dikkat çekiliyor. Merkez Bankası'nın geleneksel olmayan karmaşık bir para politikası izlemesi çerçevesinde çoklu hedef gözetmeyi sürdürdüğü, bu durumun para politikasının saydamlığını ve tahmin edilebilirliğini engellediği ifade ediliyor. Bu saptama geçen yılki raporda da yer alıyor. Ayrıca, Merkez Bankası'nın enflasyon hedefini tutturabilmesi için temel amaç olan fiyat istikrarına daha fazla odaklanması gerektiği uyarısında bulunuluyor.

Raporda kamu maliyesi alanında, 2013 ve 2014 yıllarına ilişkin genel bütçe açığı ve harcama verileri ve GSYİH'ye oranları ortaya koyuluyor ve kamu borcu/GSYİH oranındaki azalış eğiliminin durma noktasına geldiğine işaret ediliyor. Bilindiği gibi Maastricht kriterlerinden biri olan kamu borcu/GSYİH oranında Türkiye, son yıllarda birçok AB üyesi ülkeden daha iyi durumdaydı. Diğer yandan raporda, genel kamu bütçesi mali dengelerine ilişkin verilerin uluslararası standartlara uygun olarak zamanında elde edilmemesinin şeffaflığı zedelediğine işaret ediliyor. Aynı saptama, geçen yılki raporda da yer alıyor. Kamu maliyesinin performansının gelirlerdeki geçici artış nedeniyle olumlu olmasına karşın, harcamaların, hedefin üzerinde gerçekleştiği kaydediliyor. Kamu borcunun sürdürülebilirliğinin korunduğu belirtilirken, mali çerçevede şeffaflığın artırılmasına ilişkin bir ilerleme kaydedilmediğine işaret ediliyor. Geçen yıl da tavsiye edildiği üzere, mali kuralın uygulamaya konulmasının güçlü bir mali çıpa oluşturacağı, ekonomiye olan güveni artıracacağı ve yapısal açıktaki hedeflenen düşüşü destekleyeceği ifade ediliyor.

Yine, geçen yıl da belirtildiği gibi, sermaye akımlarına sürekli bağımlı bir yapının Türkiye'yi konjonktürel dalgalanmalara yatkın hale getiren makroekonomik bir kırılganlık olduğuna işaret ediliyor. 2014 yılı başında sıkılaştırılan para politikasının, ilk çeyrekte döviz kuru ve kredi büyümesinin azaltılmasında olumlu etkileri ifade edilerek bunun sürdürülmesi gerektiği belirtiliyor. Maliye politikasının, yurtiçi tasarruf oranlarının artırılmasına yardımcı olması amacıyla sıkılaştırılması tavsiye ediliyor. Türkiye ekonomisinin finansal belirsizlikler ve küresel risk algısındaki değişikliklere karşı kırılgan kalmaya devam etmesi nedeniyle makroekonomik dengesizliklerin azaltılması için para ve maliye politikasının uyumlaştırılması gerektiği ortaya koyuluyor.

Piyasa Güçlerinin Etkileşimi

Bu bölümde yönetilen fiyatlar incelenerek, paylarının TÜFE sepetinde yüzde 5'in altında kalmaya devam ettiği belirtiliyor. Buna karşılık sepetin yüzde 25'inden fazlasını oluşturan gıda ve alkollü ürün fiyatlarının politika ve idari kararlara duyarlılığının yüksek olduğuna dikkat çekiliyor.

Ayrıca enerji piyasasındaki uygulamalara da dikkat çekilerek hükümetin doğalgaz ve elektrik sektöründe otomatik fiyat endeksleme mekanizmaları uyguladığını ancak bunu askıya alarak kullanıcı fiyatlarını belirlemeyi sürdürdüğü dile getiriliyor. Özelleştirme faaliyetlerinin hızlanmakla birlikte Hükümetin ana sektörlerdeki fiyat belirleme mekanizmalarına müdahalesinin sürdürüldüğüne işaret ediliyor; söz konusu saptama geçen sene de yapılmıştı. Bu tespitlerden yola çıkılarak üretim ve hizmet piyasalarında serbestleşmesinin sürdürülmesinin rekabetin artmasını sağlayacağı tavsiyesinde bulunuluyor.

Pazara Giriş ve Çıkış

Pazara giriş çıkışın değerlendirildiği bölümde iş kurma imkân ve şartlarına değinilerek, yeni kurulan işletmelerin sayısının bir önceki yıla göre yüzde 1,6 oranında düştüğüne işaret ediliyor. Geçen yıl söz konusu düşüşün yüzde 6,7 oranında kaydedilmesi, bu yıl nispi bir iyileşme olduğunu gösteriyor. Ancak bunun yanında iş kurmanın hâlen altı ayrı prosedür gerektirdiği ve ortalama altı gün sürdüğü ifade ediliyor. Geçen yılki raporda da aynı ifadelerin yer alması şartların değişmediğini gösteriyor. İş kurma maliyetlerinde de artış olduğuna işaret edilerek, geçen yıl iş kurma maliyetinin kişi başına milli gelirin yüzde 10,5'ine denk gelirken bu yıl yüzde 12,7'ye yükseldiği açıklanıyor. İş kurmanın yanı sıra işin tasfiyesinin de piyasalara giriş çıkışın serbest olması açısından önem taşıması itibarıyla raporda bu kriter de ince-

leniyor. Ayrıca kapanan veya tasfiye edilen işletme sayısının 2012'ye göre yüzde 20,6 oranında azaldığı belirtiliyor. Pazardan çıkışın hâlâ masraflı ve uzun, tasfiye işlemlerinin ağır ve verimsiz olduğu sonucuna varılıyor.

Hukuk Sistemi

Mülkiyet hakları alanında oldukça iyi işleyen bir hukuk sisteminin yıllardır mevcut olduğu olumlu bir durum olarak belirtildikten sonra, Türk hukuk sisteminde gözlemlenen aksaklıklar da ortaya koyuluyor. Bu çerçevede, ticaret mahkemesi hâkimlerinin yeterince uzmanlaşmamış oldukları ve bu nedenle ticari sözleşmelerin yaptırımının hâlen uzun zaman aldığı ifade ediliyor. Bilirkişi sisteminin paralel bir adli sistem işlevini sürdürdüğü, ancak genel kaliteyi iyileştiremediğine işaret ediliyor. Uyuşmazlıkların mahkeme dışı yollarla halli mekanizmasının, sigorta sektörü, vergi ve gümrükler alanları dışında, nadiren kullanıldığı uyarısında bulunuluyor. Adli sistem ve idari kapasitenin daha fazla iyileştirilebileceği tavsiyesinde bulunuluyor. Tekrarlayan vergi afları ve yeniden yapılandırma mekanizmalarının ise düzenli vergi ödeyenlere karşı ayrımcılık yarattığı ve uzun vadede vergi ve sosyal güvenlik idarelerinin gelir toplama kapasitesine zarar verdiğine dair de uyarıda bulunuluyor. Bu tespitlerden yola çıkılarak Türk, hukuk sisteminde genel olarak bir ilerleme görülmediği sonucuna varılıyor.

Mali Sektör Gelişimi

Bankacılık ve sigortacılık sektörünün paylarına ilişkin değerlendirmelerde bulunulan raporda bankacılık sektörünün, yüzde 87,4 ile mali sektör içinde ağırlıklı payını koruduğu belirtiliyor. Görece küçük olan sigortacılık sektörünün payının ise değişmeyerek, yüzde 4,6 da kaldığı belirtiliyor. Yabancı bankaların sektördeki payının 2012'de yüzde 12,7 iken, 2013 yılında yüzde 13,9'a yükseldiği ifade ediliyor. Bankacılık sektörünün mali yapısının da kısaca ele alındığı bölümde, bankaların döviz kuruna göre düzeltilmiş kredi portföylerinin arttığı, uygulamaya koyulan makro-ihiyati tedbirler ve sıkı para politikası ile 2014 yılında kredi genişlemesini kademeli olarak yavaşladığı belirtilirken, bankaların kredi-mevduat oranının arttığı ifade ediliyor.

Bankacılık sektöründe karlılık performansının, yeterli düzeyde olduğu belirtilmekle birlikte, 2014 yılının ilk yedi ayında geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 12,4 düştüğü kaydediliyor. Bankacılık sektöründe sermaye yeterlilik oranının yükselerek düzenleyici hedef olan yüzde 12'nin oldukça üzerinde gerçekleşmesi de olumlu bir gelişme olarak kaydediliyor. Sermaye yeterlilikleri hesaplamalarında AB mevzuatına uyum ve uluslararası mali sektör düzenlemeleri açısından önem taşıyan Basel III standartlarının uygulamaya konulması için gerekli mevzuatın tamamlanmak üzere olması da olumlu bir gelişme olarak kaydediliyor. Bankacılık sektöründe geri dönmeyen kredilerin toplam kredilere oranının istikrarını koruyarak yüzde 3'ün altında olduğu da tespit olarak belirtiliyor. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, mali sektörün iyi bir performans gösterdiği ifade ediliyor.

BİRLİK İÇİNDEKİ REKABET BASKISI VE PİYASA GÜÇLERİ İLE BAŞ EDEBİLME KAPASİTESİ

Beşeri ve Fiziki Sermaye

Raporun bu bölümünde OECD'nin düzenli olarak yaptığı 15 yaşındaki öğrencilerin eğitim performansı değerlendirildiği sonuçlarına göre, Türkiye'nin hâlen OECD ortalamasının 48 puan altında olduğuna işaret ediliyor. 2011-2012 ve 2012-2013 eğitim dönemleri arasında okula gitme oranının tüm eğitim kademelerinde arttığı kaydediliyor. Buna karşın, kızların okula gitme oranlarında, özellikle ortaöğretimde

önemli farkların devam ettiğine işaret ediliyor. 30-34 yaş aralığındaki nüfusta yükseköğretim diploması olanların toplam nüfusa oranının artmakla birlikte yükseköğretime katılımın uluslararası standartlara göre düşük seyrettiği belirtiliyor. Sonuç olarak, reformlar ve eğitim harcamalarının artırılması şimdiye kadar eğitime erişim ve okullaşma oranlarını olumlu yönde etkilediği, buna karşın, cinsiyet eşitliğine ve eğitimin kalitesine yönelik önemli sorunların devam ettiği uyarısında bulunuluyor. İşgücü piyasasına yönelik reformların derinleştirilmesi ve genişletilmesinin, Türkiye'nin beşeri sermayesini geliştirmesi ve daha etkin kullanabilmesini sağlayacağı ifade ediliyor.

Yatırımların değerlendirildiği bölümde 2012 ve 2013 yılları arasında toplam yatırımların GSYİH'yi oranının değişmediği, ancak yatırımların özel sektörden kamu sektörüne kaydığına işaret ediliyor. Son bir yıl içerisinde Türkiye'ye gelen brüt doğrudan yabancı yatırımların GSYİH'yi oranının ve doğrudan yabancı yatırım stokunun GSYİH'yi oranının gerilediği kaydediliyor.

Sektör ve İşletme Yapısı

Sektör ve işletme yapısına ilişkin olarak, 2013 yılında, yüzde 2,8 oranında istihdam artışı sağlandığı işgücü verimliliğinin yükseldiği ifade ediliyor. İstihdam artışının sektörel dağılımı da incelenerek, hizmetler sektörünün payındaki artışın sürdüğü kaydediliyor.

Şebeke sanayindeki serbestleştirme faaliyetlerinin de değerlendirildiği raporda bu alanda ilerlemenin sürdüğü ifade ediliyor. Yeni Elektrik Piyasası Kanunu'nun geçen yıl yürürlüğe girmesinin ardından, elektrik piyasasının 2015 yılında tamamen rekabete açılacağı kaydediliyor. Dağıtım varlıklarının özel şirketlere devredilmesi tamamlandığı, ancak elektrik üretim varlıklarının özelleştirilmesi konusundaki ilerlemenin, sınırlı kaldığı kaydediliyor. Doğalgaz piyasasının serbestleştirilmesinde daha fazla ilerleme sağlanması ve bu amaçla Kamu İşletmesi BOTAŞ'ın tekel nitelikli piyasa payının düşürülmesi gerektiği tavsiyesinde bulunuluyor.

Doğalgaz Piyasası Kanunu'nda değişiklik öngören taslak kanun henüz Meclis tarafından kabul edilmemiştir. Doğalgaz ve elektrik piyasalarında şeffaf ve maliyet-bazlı fiyatlama sistemi hâlâ gerektiği gibi yürütülmektedir. Elektrik piyasasının serbestleşmesinde ciddi ilerlemeler sağlanmakla birlikte diğer şebeke sanayilerinde ilerleme az olduğu sonucuna varılıyor.

Devletin, Rekabet Edebilirlik Üzerindeki Etkisi

Devlet desteklerine ilişkin öngörülen düzenlemelerdeki gelişmelerin ve bu konudaki eksikliklerin değerlendirildiği bölümde, yürürlüğe girmesi planlanan, Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun'a ilişkin uygulama yönetmeliğinin 2014 yılının sonuna ertelendiği kaydediliyor. Devlet Desteklerini İzleme ve Denetleme Kurulu'nun, hâlen kapsamlı bir devlet destekleri envanteri oluşturmadığı, tüm devlet yardımı mekanizmalarının AB müktesebatına uyumuna yönelik bir eylem planı hazırla-

madığına işaret ediliyor. Kamu alımlarının yasal çerçevesine yönelik değişikliklerin AB müktesebatına uyumsuzluğunun arttığına da dikkat çekiliyor. Sonuç olarak, devlet yardımlarında şeffaflığın artırılmasına yönelik bir ilerleme sağlanmamış, kamu alımlarında ise uyumda geriye gidildiği ifade ediliyor. Aynı tespit, geçen yılki raporda da yer alıyor.

AB ile Ekonomik Bütünleşme

Bu bölümde 2012 yılında yüzde 37,8 olan AB'ye ait, Türkiye'nin toplam ticaretindeki payının, 2013 yılında yüzde 38,5'e çıkması ve 2013 yılında AB'nin, Türkiye'nin toplam ihracatındaki payının yüzde 39'dan yüzde 41,5'e yükselmesi, olumlu bir gelişme olarak ilk sırada yer alıyor. AB'nin, Türkiye'nin toplam ithalatındaki payının ise sınırlı bir düşüş ile yüzde 37,1'den yüzde 36,7'ye gerilediği kaydediliyor. AB'nin doğrudan yabancı yatırımlar içindeki payının bu yıl düşmesiyle Türkiye'nin, AB için doğrudan yabancı sermaye kaynağı olmayı sürdürdüğü ifade ediliyor. Sonuç itibarıyla, AB ile ticari ve ekonomik bütünleşmenin ileri düzeyde seyretmeye devam ettiği ve para birimindeki değer kaybı nedeniyle Türkiye'nin uluslararası fiyat rekabet gücünün arttığı ifade ediliyor.

Bu değerlendirmeler manzumesinden sonra bu yıl yayımlanan Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu'nun Ekonomik Kriterler bölümünde yer alan değerlendirmeleri bazı sınıflandırmalara tabi tutarak daha net ve anlaşılır hale getirdiğimizde ise karşımıza şu tablo çıkıyor.

İLERLEME RAPORUNDA YER ALAN OLUMLU YÖNLER

- Türkiye'nin işleyen bir piyasa ekonomisine sahip olması;
- 2001-2012 döneminde yüksek büyüme performansı;
- 2013'te büyümede artış kaydedilmesi;
- Büyümede, iyileşen net ihracatın etkili olması;
- AB'nin, Türkiye'nin toplam ticareti içindeki payının artması;
- Kamu borcunun sürdürülebilirliğinin korunması;
- Para politikasının sıkılaştırılması;
- Makroekonomik dengesizliklerin azaltılması için para ve maliye politikasının uyumlaştırılması;
- Mülkiyet hakları alanında oldukça iyi işleyen bir hukuk sisteminin mevcut olması;
- Bankacılık sektöründe sermaye yeterlilik oranının Mayıs 2014 itibarıyla yüzde 16,3'e yükselmesi ve düzenleyici hedef olan yüzde 12'nin fazlasıyla üzerine çıkması;
- Basel III standartlarının uygulamaya konulması için gerekli mevzuatın tamamlanmak üzere olması;
- Mali sektörün iyi bir performans ve dayanıklılık göstermesi;
- Reformların ve eğitim harcamalarının artırılmasının şimdiye kadar eğitime erişim ve okullaşma oranlarını olumlu yönde etkilemesi;
- İstihdam artışı sağlanması işgücü verimliliğinin yükselmesi;

- Mülkiyet hakları alanında oldukça iyi işleyen bir hukuk sisteminin bulunması;
- Elektrik piyasası serbestleşmesinde ilerleme sağlanması;
- Yeni Elektrik Piyasası Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ve elektrik piyasasının 2015 yılında tamamen rekabete açılmasının hedeflenmesi;
- Şebeke sanayinde dağıtım varlıklarının özel şirketlere devredilmesinin tamamlanmış olması;
- AB'nin, Türkiye'nin toplam ticareti içindeki payının 2013 yılında artması;
- AB'nin, Türkiye'nin en önemli doğrudan yabancı sermaye kaynağı olmayı sürdürmesi;
- Mali sektörün iyi bir performans göstermesi ve dayanıklılığını sürdürmesi;
- AB ile ticari ve ekonomik bütünleşmenin ileri düzeyde seyretmeye devam etmesi;

EKSİKLER VE TESPİTLER

- Devlet kurumlarının sorumluluklarındaki parçalı yapının bütçeleme ve orta vadeli ekonomi politikalarının oluşturulmasında koordinasyonu karmaşık hale getirmesi;
- Uzun vadeli büyümenin ortalamasının altında olması;
- İstihdamdaki artışın, büyümedeki artışı tam sağlayamaması;
- Merkez Bankası'nın geleneksel olmayan karmaşık bir para politikası izleyerek çoklu hedef gözetmesinin, para politikasının saydamlığını ve tahmin edilebilirliğini engellemesi;
- Cari işlemler açığının yüksek seyretmesi;
- Kamu maliyesinde, genel devlet bütçesi mali dengelemesine ilişkin verilerin, uluslararası standartlara uygun olarak zamanında elde edilmemesi;
- Sermaye akımlarına sürekli bağımlı bir yapının, kon-

- jonktürel dalgalanmalara açık makroekonomik bir kırılma yaratması;
- Gıda ve alkollü ürün fiyatlarının, politika ve idari kararlara duyarlılığının yüksek olması;
 - 2013 yılında yeni kurulan işletme sayısının, bir önceki yıla göre yüzde 1,6 oranında düşmüş olması;
 - Türkiye’de bir iş kurmanın, hâlen altı ayrı prosedür gerektirmesi;
 - İş kurmanın göreceli masraflı hale gelmesi;
 - Pazardan çıkışın hâlâ masraflı ve uzun olup, tasfiye işlemleri ağır ve verimsiz olması
 - Kapsamlı bir devlet destekleri envanteri oluşturulmaması;
 - Tüm devlet yardımı mekanizmalarının, AB müktesebatına uyumuna yönelik bir eylem planı hazırlanmamış olması;
 - Kamu alımlarının yasal çerçevesine yönelik değişikliklerin, AB müktesebatına uyumsuzluğu artırması;
 - Devlet yardımlarında şeffaflığın artırılmasına yönelik bir ilerleme kaydedilmemesi;
 - Kamu alımlarında ise uyumda geriye gidilmesi;
 - Ticaret mahkemesi hâkimlerinin yeterince uzmanlaşmamış olması;
 - Ticari sözleşme yaptırımının hâlen uzun zaman alması;
 - Bilirkişi sisteminin genel kaliteyi iyileştirmemesi;
 - Uyuşmazlıkların mahkeme dışı yollarla halli mekanizmasının, sigorta sektörü, vergi ve gümrük alanları dışında, nadiren kullanılması;
 - Cinsiyet eşitliğine ve eğitimin kalitesine yönelik önemli sorunların devam etmesi;
 - Yatırımların özel sektörden kamu sektörüne kayması;
 - Türkiye’ye gelen brüt doğrudan yabancı yatırımların GSYİH’i oranının gerilemesi
 - Doğrudan yabancı yatırım stokunun GSYİH’i oranının gerilemesi;
 - Fiziki sermayesindeki gelişmelerin sınırlı kalması;
 - Doğalgaz Piyasası Kanunu’nda değişiklik öngören taslak kanunun kabul edilmemiş olması;
 - Doğalgaz ve elektrik piyasalarında şeffaf ve maliyet-bazlı fiyatlandırma sisteminin sağlanmaması;
 - Doğalgaz piyasasının serbestleştirilmesinde daha fazla ilerleme sağlanması ve bu amaçla BOTAŞ’ın tekel nitelikli piyasa payının düşürülmesi

2013-2014 BENZER TESPİTLER VE SORUNLAR:

- Cari işlemler açığının yüksek seviyede seyretmesi;
- Cari işlemler açığının yüksek bir seviyede seyretmesi nedeniyle gelişmekte olan piyasa varlıklarına ilişkin küresel risk algısı ve artan ülke riski algısının, Türkiye’yi sermaye akımlarının tersine dönmesine karşı kırılma hale getirmesi;
- Devlet kurumlarının sorumluluklarındaki parçalı yapının, bütçeleme ve orta vadeli ekonomi politikalarının oluşturulmasında koordinasyonu karmaşık hale getirmesi;

- Yüksek cari işlemler açığının, Türk Lirası’nı yatırımcı güvenindeki ani bir düşüşe karşı kırılma hale getirmesi;
- Dış açığın yüksek seyretmesi ve kısa vadeli fonlarla finansmanının, ülkeyi küresel yatırımcı duyarlılığındaki değişimlere karşı kırılma hale getirmesi;
- Kadın nüfusu içinde aktif olarak iş arayanların oranının oldukça düşük olmasına rağmen, kadın işsizlik oranının, erkek işsizlik oranının üzerinde olması;
- İşgücü piyasasının etkin bir şekilde işleminin esneklik eksikliği ve kayıt dışı istihdamın yaygınlığı nedeniyle sektöre uğraması;
- Merkez Bankası’nın geleneksel olmayan karmaşık bir para politikası izleyerek çoklu hedef gözetmesinin, para politikasının saydamlığını ve tahmin edilebilirliğini engellemesi;
- Sermaye akımlarına süregelen bağımlılığın, Türkiye’yi konjonktürel dalgalanmalara yatkın hale getiren bir makroekonomik kırılma yaratması;
- Hükümetin ana sektörlerdeki fiyat belirleme mekanizmalarına müdahalesinin sürmesi;
- İş kurmanın görece masraflı hale gelmesi;
- Pazardan çıkışın hâlen masraflı ve uzun olup, tasfiye işlemleri ağır ve verimsiz olması;
- Devlet yardımlarında şeffaflığın artırılmasına yönelik bir ilerleme sağlanmamış olması.

TAVSİYELER

- Merkez Bankası’nın enflasyon hedefini tutturabilmesi için temel amaç olan fiyat istikrarına daha fazla odaklanması;
- Yapısal açıktaki hedeflenen düşüşü desteklemesi amacıyla mali çözümler oluşturulması;
- Para politikasındaki sıkı duruşun sürdürülmesi;
- Yurtiçi tasarruf oranlarının artırılması amacıyla maliye politikasının nispeten sıkılaştırılması;
- Üretim ve hizmet piyasalarında serbestleşmesinin sürdürülmesi ve bu şekilde rekabetin artmasının desteklenmesi;
- Adli sistem ve idari kapasite daha fazla iyileştirilmesi;
- Doğalgaz piyasasının serbestleştirilmesinde daha fazla ilerleme sağlanması ve bu amaçla BOTAŞ’ın tekel nitelikli piyasa payının düşürülmesi.

Yukarıdaki tabloya baktığımızda, Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporu’nun Ekonomik Kriterler bölümünde yer alan bulgular ve tavsiyeler OECD Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kurumların raporlarında yer alan değerlendirmelerle büyük ölçüde örtüşüyor ve paralellik gösteriyor. Türkiye’nin Ekonomik Kriterler itibarıyla AB’ye uyumu, söz konusu kriterlerde yer alan eksiklerin tamamlanması ile sağlanacaktır. Bunun yanı sıra, AB ile müzakere sürecinde müktesebat başlıklarında kaydedilecek ilerleme ve gelişmeler de, Ekonomik Kriterlerde Türkiye’nin kaydedeceği gelişmeyi etkileyerek destekleyecektir. Bu açıdan, Ekonomik ve Parasal Politika, Bölgesel Politika, İşletme ve Sanayi Politikası, Çevre ve İklim Değişikliği, Tarım ve Kırsal Kalkınma gibi hemen hemen bütün müzakere başlıkları Ekonomik Kriterlerle bağlantılıdır.

Yeliz Şahin, İKV Uzmanı

JUNCKER KOMİSYONU GÖREVE BAŞLAMAYA HAZIR

Avrupa Komisyonu Başkanı seçilen Lüksemburg eski Başbakanı ve Avro Grubu eski Başkanı Jean-Claude Juncker liderliğindeki yeni Avrupa Komisyonu, Ekim ayında oldukça zorlu bir onay sürecini tamamlayarak, öngörüldüğü şekilde 1 Kasım 2014 tarihinde göreve gelmeye hak kazandı. Komisyon Üyeleri Heyeti (*College of Commissioners*) 22 Ekim 2014 tarihinde AP Genel Kurulu'nda, 23 Ekim 2014 tarihinde ise AB Liderler Zirvesi'nde onaylandı. Yazımızda, AP'deki onay oturumlarını ve Juncker'in gerçekleştirdiği son dakika değişikliklerini kısaca gözden geçireceğiz.

AP'DEKİ ONAY OTURUMLARI

Juncker'in 27 üyeli kabinesi, AP'deki onay oturumları ile Ekim ayına hızlı bir başlangıç yaptı. Avrupa Komisyonu'nun müstakbel üyeleri, 29 Eylül-7 Ekim 2014 tarihlerinde, sorumlu olacakları dosyalarla ilgili çalışmalar yürüten AP komitelerinde düzenlenen onay oturumlarında, AP üyelerini önümüzdeki beş yıl boyunca sorumlu olacakları dosyalarla ilgili yeterli birikime ve donanımına sahip olduklarına ikna etmenin yanında, kendilerine getirilen eleştirilere de cevap verdiler. Bu kapsamda en fazla ter döken isimler şüphesiz, iki petrol

şirketindeki hisseleri ve cinsiyet ayrımcılığı içeren yorumlarda bulunduğu gerekçesiyle eleştirilere hedef olan İspanya'nın Tarım eski Bakanı ve yeni Komisyon'da enerji ve iklim eylemi dosyalarının sahibi Miguel Arias Cañete; sorumluluğuna verilen mali hizmetler dosyasına ilişkin yeterli birikime sahip olup olmadığı konusunda soru işaretleri bulunan İngiltere Lordlar Kamarası eski lideri Lord Jonathan Hill; Malta'nın sorumluluğuna çevre, denizcilik ve balıkçılık dosyaları verilen Turizm eski Bakanı Karmenu Vella; eğitim, kültür, gençlik ve vatandaşlık dosyalarından sorumlu olması öngörülen

ancak AP tarafından temel hakları kısıtladığı gerekçesiyle eleştirilen Macaristan Başbakanı Victor Orbán'ın kurmaylarından Macaristan'ın Adalet eski Bakanı Tibor Navracsics ve Slovenya'da hükümetin desteğini almadan Komisyon Üyelğine aday olan ve kendisi için öngörülen Enerji Birliğinden Sorumlu Komisyon Başkan Yardımcılığı görevi için yeterli deneyime sahip olup olmadığı konusunda soru işaretleri bulunan Slovenya eski Başbakanı Alenka Bratušek oldu.

Bu beş isimden dördü AP komitelerinden geçen not alınırken, Enerji Birliğinden Sorumlu Komisyon Başkan Yardımcısı olarak görevlendirilen Slovenya'nın adayı Alenka Bratušek, özellikle atandığı dosya hakkında yöneltilen sorulara tatmin edici cevaplar veremediği gerekçesiyle sınıfta kaldı. 8 Ekim tarihinde, 126 AP üyesinden 112'sinin aleyhinde oy kullandığı oylamada Komisyon üyeliği reddedilen Bratušek'in bunun üzerine Komisyon üyeliğinden çekildiğini açıklaması ise, yeni Komisyon'un onay takvimini zora sokan bir gelişme oldu.

SON DAKİKA DEĞİŞİKLİKLERİ

Bu gelişmenin ardından, Slovenya Komisyon üyesi olarak Kalkınma eski Bakanı Violeta Bulc'un önerirken, Jean-Claude Juncker de Komisyon'un görev şemasında bazı değişikliklere gitmek zorunda kaldı. Juncker, Bratušek'ten boşalan Enerjiden Sorumlu Komisyon Başkan Yardımcılığı görevine, Ulaştırma ve Uzaydan Sorumlu Komisyon Üyeliğini layık gördüğü İkinci Dönem Barroso Komisyonu'nun Kurumlar Arası İlişkiler ve Yönetimden Sorumlu Slovak Üyesi Maroš Šefčovič'i getirdi. Juncker tarafından Komisyon'un 10 Eylül 2014 tarihinde açıklanan organizasyon şemasında, "Ulaştırma ve Uzay" başlığı altında yer alan dosyalar ayrılarak, ulaştırma Slovenya'nın yeni adayı Bulc'un; uzay boyutu ise İç Pazar dosyası kapsamında ele alınmak üzere, bu dosyanın sahibi olan Polonya Kalkınma eski Bakanı Elżbieta Bienkowska'nın sorumluluğuna verildi.

Bu son dakika değişikliği kapsamında, Šefčovič ve Bulc, Komisyon'un göreve gelme takviminin aksamaması amacıyla önceden öngörüldüğü şekilde, 22 Ekim 2014 tarihinde AP Genel Kurulu'nda onaylanabilmesi için, 20 Ekim'de gerçekleştirilen birer saatlik ek onay oturumlarında AP üyelerinin sorgusundan geçti. Šefčovič'in ve Bulc'un 21 Ekim'de AP üyelerinin onayını almasının ardından, bu engelin üstesinden gelinmiş oldu.

AP'deki oylamadan önce, Strazburg'da AP üyelerine hitap eden Jean-Claude Juncker, Komisyon'un organizasyon şemasında bazı ek değişiklikler yaptığını duyurdu. Macaristan'ın adayı Navracsics'in temel haklar konusunda tartışmalı bir profil çizen Orbán hükümetiyle bağları nedeniyle eleştirilmesi üzerine, Navracsics'in görev tanımında da bazı değişiklikler yapmak zorunda kalan Juncker, vatandaşlık dosyasını Navracsics'in sorumluluğundan alarak, Göç ve İçişlerinden Sorumlu Komisyon Üyesi olarak belirlediği Yunanistan Savunma eski Bakanı Dimitris Avramopoulos'un sorumluluğuna verdi. Böylece Avramopoulos'un sorumlu olduğu dosyaların başlığı "Göç, İçişleri ve Vatandaşlık" olarak değişirken, Navracsics'in sorumlu olduğu dosyalara spor da eklendi.

Juncker ayrıca, "sağ kolu" olarak nitelendirdiği; Komisyon Birinci Başkan Yardımcısı Hollanda Dışişleri eski Bakanı Frans

Timmermans'ın görev tanımına sürdürülebilir kalkınmayı da eklediğini açıkladı. Bunun yanında, ilaç ve ecza malzemelerinin İç Pazar yerine sağlık dosyası kapsamında ele alınacağını vurguladı ve bu konudaki politikaların Sağlık ve Gıda Güvenliğinden Sorumlu Komisyon Üyesi olarak görevlendirildiği Litvanya'nın Sağlık eski Bakanı Vytenis Andriukaitis ve İç Pazardan Sorumlu Komisyon Üyesi olarak görevlendirildiği Elżbieta Bienkowska tarafından ortaklaşa geliştirileceğini belirtti¹.

AP VE AB LİDERLERİNDEN ONAY

22 Ekim 2014 tarihinde, Strazburg'da AP Genel Kurulu'nda 699 AP üyesinin katılımıyla gerçekleştirilen oylamada, Juncker Komisyonu, 209 aleyhte oya karşılık, 423 leh-te oy ile onaylandı². 52 AP üyesinin oy kullanmadığı, 67 AP üyesinin çekimser kaldığı oylamada, AP'deki en büyük iki siyasi grup olan Avrupa Halk Partisi (EPP) ve Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı (S&D) ile son AP seçimlerinde üçüncülüğü Avrupalı Muhafazakârlar ve Demokratlar Grubu'na (ECR) kaptıran Avrupa İçin Liberaller ve Demokratlar İttifakı Grubu (ALDE) mensubu AP üyelerini oylarını Jean-Claude Juncker başkanlığındaki Komisyon'un lehinde oy kullandı. "Federalizm" karşıtı ECR grubu mensubu AP üyelerin çoğu çekimser kalmayı tercih ederken, Avrupa Birleşik Sol-Kuzey Avrupa Yeşil Sol Grubu, Yeşiller/Avrupa Hür İttifakı (Greens/EFA) ve AB'ye şüpheyle yaklaşan (euroskeptik) Avrupa Özgürlük ve Doğrudan Demokrasi Grubu (EFDD) yeni Komisyon aleyhinde oy kullandı.

İkinci Dönem Barroso Komisyonu, 2010 yılında 736 sandalyeli AP'den 137 aleyhte oy ve 72 çekimser oya karşılık, 488 leh-te oy ile onaylanmıştı. Birinci Dönem Barroso Komisyonu ise, 2004 yılında, 149 aleyhte oy ve 82 çekimser oya karşılık, 449 leh-te oy ile göreve gelmeye hak kazanmıştı³. Rakamlar incelendiğinde, Juncker başkanlığındaki Komisyon Üyeleri Heyeti'ne karşı yükselen seslerin nispeten daha fazla olduğunu söylemek mümkün. Bu karşılaştırmaları yaparken, Mayıs 2014'te gerçekleştirilen AP seçimleri sonucu göreve gelen yeni AP'nin farklı olduğunu da hatırlatmakta fayda var. Juncker'in de ifade ettiği gibi, AB'ye şüpheyle yaklaşan bazı kesimlerin de giderek daha fazla yer bulduğu mevcut AP, önceki dönemlerden farklı bir konfigürasyona sahip.

AP'den güvenoyu alan Jean-Claude Juncker liderliğindeki yeni Komisyon, 23-24 Ekim 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen AB Liderler Zirvesi'nde AB liderleri tarafından da onaylandı. Böylece, Jean-Claude Juncker liderliğindeki 7 Komisyon Başkan Yardımcısı ve 20 Komisyon Üyesinden oluşan yeni Komisyon Üyeleri Heyeti, 1 Kasım 2014 tarihinde Berlaymont'da işbaşı yapmaya hak kazandı.

Dışarıda Ukrayna krizi ve IŞİD'in ilerlemesinin ortaya koyduğu tehdit, içeride ise genç işsizliği ve ekonomik daralma riski başta olmak üzere ele alınması gereken birçok önemli konunun AB gündemindeki yerini koruduğu bir ortamda göreve gelecek ve beş yıl süreyle AB'nin yürütme organı olarak görev yapacak Juncker Komisyonu'na başarılar diliyoruz.

¹ Avrupa Komisyonu, "Setting Europe in Motion: President-elect Juncker's Main Messages from his speech before the European Parliament", 22 Ekim 2014, Strazburg, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-14-705_en.htm, Erişim Tarihi: 24 Ekim 2014.

² Avrupa Komisyonu, "European Parliament elects Juncker Commission", 22 Ekim 2014, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1192_en.htm, Erişim Tarihi: 24 Ekim 2014.

³ Valentina Pop, "EU parliament approves Juncker commission", *EU Observer*, 22 Ekim 2014, <http://euobserver.com/political/126182>, Erişim Tarihi: 24 Ekim 2014.

AB LİDERLER ZİRVESİ BRÜKSEL'DE GERÇEKLEŞTİRİLDİ

AB Liderler Zirvesi 23-24 Ekim 2014 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleşti. Zirve'de, AB 2030 Enerji ve İklim Paketi, ekonomi, Kıbrıs sorunu ve Ebola ile mücadele konuları ele alındı.

AB Liderler Zirvesi'nin en önemli gündem maddelerinden biri olan ve Avrupa Komisyonu tarafından 22 Ocak 2014 tarihinde sunulan, AB'nin 2030 Enerji ve İklim Paketi, 28 üye ülkenin hükümet ve devlet başkanları tarafından onaylandı. Buna göre, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarında yüzde 40 oranında bir azaltım hedefi ile enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanım oranının yüzde 27 olmasına onay verildi. Bilindiği gibi, AB'nin 2050 yılına ait hedefleri (emisyonlarda yüzde 80-95 oranında azaltım) bağlayıcılığını sürdürüyor ve 2030 paketi, 2050 yılı için öngörülen hedeflere ulaşılması için ara dönem strateji paketi olarak

gösteriliyor. Öte yandan, bu yılın sonunda BM Taraflar Konferansı'nın yapılacağı Peru'nun başkenti Lima'daki uluslararası toplantı öncesinde, AB'nin, 2020 sonrası döneme yönelik önemli bir mesajı beraberinde götürmesi bekleniyor.

2020 sonrası dönemde, iklim değişikliği ile mücadele çalışmaları kapsamında, AB Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS) reformlarından biri olan ve 2030 paketiyle birlikte sunulan "Piyasa İstikrar Rezervi"nin (*Market Stability Reserve*), Avrupa karbon piyasasının etkinliğini artırıcı küresel bir mekanizmaya işaret olacağı ve mekanizmanın 2021 yılında uygulamaya konulacağı, Zirve kararları arasında tekrarlandı. Ayrıca enerji izinlerinin yüzde 2'sinin, gelir düzeyi düşük

olan üye ülkelerdeki enerji yatırımlarına aktarılacağı bilgisi açıklandı.

Enerji güvenliği konusunda liderler tarafından, önümüzdeki süreçte üye ülkeler arasında bilgi aktarımının artırılması ve AB'nin Genişleme Politikası kapsamında "Enerji Topluluğu" hedefinin güçlendirilmesi kararı alındı. Kuzey-Güney Koridoru, Güney Gaz Koridoru ve Avrupa'nın güneyinde yer alan gaz kavşağının, Finlandiya ve Baltık ülkelerinin enerji güvenliğini artırıcı amaçla hazırlanan projelerle desteklenmesi gerektiği hatırlatıldı. Konunun Aralık ayında gerçekleşecek Zirve'de tekrar gündeme alınması bekleniyor.

AB ve Avro Alanı'nın ekonomik durumu Zirve'nin önceli başlıkları arasında sıralanırken, Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Komisyonu'nun 2015-2017 dönemini kapsayacak ve kamu ile özel sektörün katkısıyla oluşturulacak 300 milyar avroluk yatırım programının, ekonomik canlanma ile işsizliğin giderilmesi çalışmalarına katkı sağlayacağı belirtildi. Yatırımların enerji, sanayi ve ulaştırma gibi önemli sektörlerle aktarılacağı açıklanırken, ayrıca bankacılık sistemine yönelik olarak, Tek Denetim Mekanizması'nın 4 Kasım 2014 tarihinde başlayacak olması önemle vurgulandı.

Kıbrıs sorunu konusunda, Doğu Akdeniz'de gerilimin yeniden tırmanmasından duydukları endişeyi dile getiren ve Türkiye'ye Ada'nın karasularındaki ve münhasır ekonomik bölgesindeki egemenlik haklarına saygı göstermeye çağırın liderler, AB üyelik sürecinde üye ülkelerin tamamının tanınmasının önemine dikkati çekti. AB liderleri aynı zamanda, Ada'da çözüm için müzakerelerin başlayabilmesi amacıyla olumlu bir havanın sağlanmasının her zamankinden daha büyük bir önem taşıdığını belirtti.

AB Liderler Zirvesi sonuç bildirisinde, Rusya'dan Ukrayna'nın ulusal egemenliği ve toprak bütünlüğüne saygı duymasını bekledikleri ifade edilirken, bununla birlikte Ukrayna'da siyasi istikrarın ve ekonomik iyileşmenin sağlanmasına katkıda bulunulması gerektiği belirtildi.

AB liderleri ayrıca Ebola ile mücadele için Batı Afrika ülkelerine gönderilen yardımın 1 milyar avroya yükseltilmesi konusunda uzlaştı. Bununla birlikte, 1 Kasım 2014 tarihinde göreve başlayacak Jean-Claude Juncker başkanlığındaki yeni Avrupa Komisyonu'nun İnsani Yardımdan ve Kriz Yönetiminden Sorumlu Üyesi Hristos Stilianidis, Ebola ile Mücadele Koordinatörü olarak görevlendirildi.

Derya Kap, İKV Uzman Yardımcısı

TÜRKİYE'DE ZORUNLU DİN DERSİ UYGULAMASI

AİHM'nin 16 Eylül 2014 tarihli zorunlu din dersinin mevcut içerikle uygulanamayacağına dair hükmü, Türkiye'de din dersi tartışmalarını tekrar gündemin üst sıralarına taşıdı. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 1924 yılında yürürlüğe girmesinden bu yana, din eğitimi ve öğretimi, Türkiye'de laiklik ekseninde ele alınan önemli tartışma konularından biri. Bugün gelinen aşamada, din derslerinin içeriği ve zorunluluğu konusunda toplumun farklı kesimleri arasındaki süregelen görüş ayrılıkları, yerel mahkemeler ve AİHM nezdinde hukuki bir ihtilafa dönüşmüş durumda.

Türkiye'de Din Derslerinin Tarihçesi	
Yıllar	Din Dersleri - seçmeli/zorunlu
1924-1927: Zorunlu Din Dersi Dönemi	İlkokul, Ortaokul: Zorunlu din dersi Lise: Din Dersi yok
1927-1946: Din Derslerinin Kaldırıldığı Dönem	İlkokul, Ortaokul, Lise: Din dersleri müfredattan çıkarıldı
1948-1982: Seçmeli Din Dersi Dönemi	İlkokul, Ortaokul, Lise: Seçmeli din dersi İlkokul, Ortaokul, Lise: Zorunlu ahlak dersi
1982-2014: Zorunlu Din Dersi Dönemi	Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi Seçmeli Din Dersleri (2012)

Kaynak: "Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri: İmkânlar, Fırsatlar, Aktörler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", İlke Yayınları: 6 Araştırma Raporları: 5, İstanbul, 2013.

TÜRKİYE'DE DİN DERSLERİNİN TARİHÇESİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından itibaren laiklik ilkesi sebebiyle, en hassas tartışma konularından birini oluşturan din eğitimi ve öğretimi her zaman devletin gözetimi ve denetiminde sürdürüldü. Siyasi iktidarların laiklik anlayışını yorumlamada göstermiş oldukları değişimler, din derslerinde yaşanan dönüşümleri doğrudan etkiledi. Bu doğrultuda, 1920'li yılların sonundan 1950'li yıllara dek din dersleri müfredat programlarından tamamen çıkarılırken; 1950'lerden itibaren seçmeli din dersi uygulamasına geçildi ve son olarak 1982 Anayasası ile din dersi zorunlu hale getirildi.

Türkiye'deki din eğitimi ve öğretimine ilişkin temel düzenleme ise, Tevhid-i Tedrisat olarak bilinen yasaya dayanır. Din eğitiminin örgün eğitim kurumlarında devletin gözetim ve denetimi altında verilmesi ilkesine dayanan ve 1924 yılında çıkarılan Kanun ile medreseler kapatıldı. 1928 yılında laiklik ilkesinin Anayasa'ya eklenmesini takiben, örgün öğretim kurumlarında, Din Bilgisi dersi 1948 yılına dek ders programlarından yer almazken, din eğitimi veren bütün eğitim kurumları da kapatıldı. Bu tarihten itibaren, din eğitimi ve öğretimi, Türkiye'de önemli tartışma konularından biri haline gelirken, din derslerine ilişkin tartışmalar günümüze kadar süregeldi¹.

1948 yılından itibaren Din Bilgisi derslerine müfredatta tekrar yer verildi. 1950 ile 1981 yılları arasında ise, örgün öğretim kurumlarında seçmeli din dersi ile ilgili değişik uygulamalar hayata geçirildi. 1974'ten itibaren Din Bilgisi derslerine ilave olarak, okullarda zorunlu Ahlak Dersleri uygulamaya koyuldu. 1980 darbesinin ardından ise, 1982 Anayasası ile ilk kez din öğretimi anayasal bir güvenceye kavuştu: Anayasası'nın 24'üncü Maddesi'yle din eğitimi ve öğretimi zorunlu hale getirilerek, bugünlere gelindi.

1982 yılından bu yana örgün eğitim kurumlarında ilköğretim dördüncü sınıftan itibaren ortaöğretimin son sınıfına kadar Din Kültürü ve Ahlak bilgisi (DKAB) dersi zorunlu dersler arasında yer alıyor. 2000 sonrası dönemde ise din eğitimi alanında yeni politikalar izlendi ve ciddi bir dönüşüm geçiren DKAB dersine 2010 yılında yapılan değişiklik ile farklı inançların öğretimi de eklendi. 2012 yılında ise, 12 yıllık zorunlu eğitim uygulamasına ile birlikte, 1982'den itibaren zorunlu olarak okutulan DKAB dersi yanında, din eğitimi ile ilgili yeni dersler de dâhil edildi.

ANAYASAL BİR GEREKLİLİK OLARAK ZORUNLU DİN DERSİ

1982 Anayasası ile birlikte gündeme gelen zorunlu din dersi uygulamasının hukuki temeli, halen uygulanmakta olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun din eğitiminin örgün eğitim kurumlarında devletin gözetim ve denetimi altında verilmesi ilkesi ile 1982 Anayasası'nın 24'üncü Maddesi'nde "*Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve orta-öğ-*

¹ Mehmet Günaydın, "Zorunlu Din Öğretimi Meselesine Yaklaşımlar: Tarihi Sürece Bakış ve Değerlendirmeler", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 9 sayı: 17, Ocak-Haziran, 2011.s.173-176

² İlhan Yıldız, "Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi: Zorunlu Mu Kalmalı, Yoksa Seçmeli Mi Olmalı?", *Tünav Bilim Dergisi*, Yıl: 2009, Cilt:2, Sayı:2, Sayfa:243-256.

³ Nuran Çakmakçı, "İçerik Sünni İslam ağırlıklı, Zorunlu Din Dersi Kitapları", *Hürriyet*, 23 Eylül 2014, <http://cep.hurriyet.com.tr/detay/27256718>, Erişim Tarihi: 18 Ekim 2014.

retim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır" ifadesine dayanıyor. Bu madde, devletin din eğitimi alanındaki gözetlemeci ve denetlemeci rolünü koruduğuna ve din öğretiminin esas alınarak DKAB dersinin zorunlu olarak okutulması ilkesinin benimsendiğine işaret ediyor. DKAB dersi, 1982 yılına kadar seçmeli olarak okutulan Din Dersi ile zorunlu dersler arasında yer alan Ahlak Bilgisi Dersinin birleştirilmesiyle ortaya çıktı.

Zorunlu din dersinden muafiyet imkânı, Lozan Antlaşması'na göre, Türkiye'de yaşayan azınlıklar ve diğer Müslüman olmayan öğrencilere tanınıyor². Başka bir deyişle, DKAB Türkiye'de sadece Müslüman öğrencilerin alması gereken zorunlu bir ders niteliğini taşıyor. Tartışma ise Alevi inancına mensup öğrenciler için de bu dersin zorunlu olması noktasında alevleniyor. 4'üncü sınıftan itibaren 12'nci sınıfa kadar, 12 yıllık temel eğitimin 9 yılında okutulan ve toplam 1086 sayfadan oluşan DKAB ders kitaplarında, Alevilik-Bektaşilik inancına ayrılan say-

fa sayısının sadece 16 olduğu ifade ediliyor³. Ayrıca DKAB kitapları, ağırlıklı olarak Sünni İslam'a odaklanırken; tasavvufi yorumlar için de Alevilik- Bektaşilik'e sadece 8 sayfa ayrılıyor. Bu çerçevede, temel eğitimde 9 yıl devam eden DKAB dersleri, kimi öğrencilerin velileri tarafından yetersiz bulunuyor.

Başka bir grup veli ise, zorunlu din dersine karşı çıkararak konuyu yargı sürecine taşıyorlar. Farklı talepleri karşılamak amacıyla, 2007 yılında yayımlanan yeni müfredatla, DKAB dersinin içeriğinin "din kültürü" dersi olarak düzenlenmesi amaçlanırken, söz konusu değişiklik yerel mahkemelerde ve AİHM nezdinde yargılanıyor.

ZORUNLU DİN DERSİ KONUSUNDA AİHM'İN YORUMU

Hukuki bir ihtilafa dönüşen zorunlu din dersi konusunda AİHM'nin konuya ilişkin olarak aldığı kararlar önemli bir referans kaynağı oluşturuyor. İnsan haklarına

Toplumun büyük bir kesiminde zorunlu din dersinin sürmesi yönünde genel bir eğilimin olduğu görülüyor. AİHM hükümleri ile bu konudaki farklı yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, zorunlu din öğretiminin devamı yönündeki talepler ile buna karşı çıkanlar arasında bir uzlaşma sağlanmasının gerekliliği ortaya çıkıyor.

uygun olarak, zorunlu din dersinin nasıl olması gerektiğine dair tartışmalarda AİHM'nin DKAB dersi ile ilgili olarak aldığı iki karar bulunuyor.

AİHM, 2007 yılında *Hasan ve Eylem Zengin-Türkiye* davasında, zorunlu DKAB dersinde Türkiye'de hâkim olan dinsel çeşitliliğin dikkate alınmadığını; Alevi inancına sahip topluluğun "eğitim hakkının ihlal edildiğini" ve ihlalin sebebinin Türkiye'deki eğitim sisteminden kaynaklandığına hükmetti⁴. Bu karar doğrultusunda Türkiye, DKAB ders kitaplarında bazı değişiklikler yaptı ve "seçimlik" adı altında yeni din derslerini müfredatına ekledi. Bu değişikliklere rağmen, konuyla ilgili tartışmalar ve hukuki ihtilaf devam etti. AİHM, zorunlu din dersi konusunda *Mansur Yalçın ve Diğerleri-Türkiye* davasında ise benzer şekilde, AİHS'nin eğitim hakkıyla ilgili maddesinin ihlal edildiğine ve mevcut içerikle zorunlu din dersinin uygulanamayacağına hükmetti.

AB ÜLKELERİNDE ZORUNLU DİN DERSİ UYGULAMASI

AB'nin zorunlu din dersine ilişkin uygulamalarında, AB ülkelerinde geniş bir çeşitliliğin olduğu görülüyor. 28 AB üyesi ülkenin her birinde din dersi uygulaması, bu ülkelerin siyasal ve kültürel gelenekleri ile yakından bağlantılı⁵. AB mevzuatında din eğitimi ve öğretiminin düzenleyen ortak bir hüküm mevcut değil. Dolayısıyla, AB'de din eğitimi ve öğretiminin temel dayanağı, AİHS ve üye ülkelerin iç hukukuna göre şekilleniyor. Bazı ülkelerde din dersleri zorunlu iken; bazılarında seçmeli ya da içeriği karşılaştırmalı din eğitimi şeklinde olabiliyor⁶. Ayrıca, her ülkenin müfredatında o ülkede baskın olan dine ağırlıklı olarak yer verilebileceği, AB uygulamaları ve AİHM içtihatlarında kabul gören bir yaklaşım. Ancak bu yaklaşım, toplumdaki diğer din, mezhep ve inançların da yansıtılmasını gerektiriyor. Bu noktada vurgulanması gereken nokta, AB ülkelerinin çoğunda zorunlu din eğitimi programının uygulanıyor olması⁷. Bu nedenle, Avrupa'da özellikle ilköğretim seviyesinde din dersi müfredatının belirlenmesinde kiliseler söz sahibi olabiliyor ve okullarda dini ayinler düzenleyebiliyor.

ZORUNLU DİN DERSİ UYGULAMASININ GELECEĞİ

Türkiye'de yerel mahkemelerde açılan davalar ve AİHM nezdinde yapılan başvuruların ardından gelen mahkûmiyet kararları, zorunlu din dersi uygulamasının toplumsal talepleri karşılayamadığını ve konu hakkında değişikliğe gidilmesi gerekliliğine ilişkin tartışmaları besliyor. Bu noktada, Türkiye'de zorunlu DKAB dersi uygulamasında sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik

iki seçenek bulunuyor: zorunlu din dersinin kaldırılması ve DKAB dersinin seçimli ders olması ya da zorunlu din eğitiminin muafiyete imkân verecek şekilde müfredatta değişikliğe giderek sürmesi. Zorunlu din dersi yerine, seçimli ders uygulamasının, özgürlükler düzeni bakımından daha yerinde olacağını savunanlar olduğu gibi⁸; zorunlu din dersinin sürmesini destekleyen geniş bir kesim de mevcut. İlk görüşü savunanlara göre, Anayasa ve yasal değişikliklerle dersin seçmeli olması ya da müfredattan tamamen çıkarılması sorunu çözüme kavuşturur. Bu durumda, Anayasa'nın 24'üncü Maddesi'nde değişiklik yaparak, 1961 Anayasası'nda olduğu gibi, din derslerinin seçimli ders haline getirmek mümkün olabilir. AİHM kararlarında da belirtildiği gibi, zorunlu din dersi uygulanmasının devamı halinde, dersin Din Kültürü dersi olup, tüm dinlere ve inanma biçimlerine eşit mesafeden bakabilmesi gerektiği vurgulanıyor.

Tüm bu değerlendirmelerin sonunda geline aşamada, toplumun büyük bir kesiminde zorunlu din dersinin sürmesi yönünde genel bir eğilimin olduğu görülüyor. AİHM hükümleri ile bu konudaki farklı yaklaşımlar birlikte değerlendirildiğinde, zorunlu din öğretiminin devamı yönündeki talepler ile buna karşı çıkanlar arasında bir uzlaşma sağlanmasının gerekliliği ortaya çıkıyor. Bu uzlaşmanın sağlanamaması durumunda, zorunlu din dersi konusundaki tartışmaların sürmesi ise kaçınılmaz.

⁴ <http://www.aihmiz.org.tr/?q=tr/content/zengin-karari>

⁵ Talip Küçükcan, "Zorunlu din eğitime AB modeli", 14 Eylül 2007, <http://arsiv.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=12110&q=zorunlu-din-egitimine-ab-modeli>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2014.

⁶ "Avrupa'da, Din Standart Bir Ders", *Bugün*, 18 Eylül 2014, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2014., <http://www.bugun.com.tr/son-dakika/-avrupada-din-standart-bir-ders--haber/1263262>

⁷ "Din eğitimi" kavramı bilgilendirmeye işaret ederken; "din eğitimi" kavramı belirli bir dinin ve inanç sisteminin ibadetleri hakkında bilgi aktarımını ifade eder. Bu nedenle, "din eğitiminin" esas alınacağı bir din dersinin, isteğe bağlı olması ve belirli bir dini yansıtmaması doğal karşılanır.

⁸ Levent Köker, "Yeni Anayasa Taslağı Bağlamında Türkiye'de Din-Devlet İlişkileri", 11 Aralık 2013, <http://leventkoker.blogspot.com.tr/2013/12/yeni-anayasa-taslagi-baglaminda.html>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2014.

Doç. Dr. Çiğdem Nas, İKV Genel Sekreteri

BİR AVRUPA VİZYONERİ OLARAK JACQUES DELORS: UNUTULMAYAN KOMİSYON BAŞKANI*

"Oluşturduğumuz bu büyük piyasa, tüm vatandaşları doğrudan ilgilendirmektedir. Devrimci bir girişimdir ve mutlaka gerçekleşecektir; çünkü tam anlamıyla elzemdir ve güçlü ve birleşik bir Avrupa hedefini beraberinde getirmektedir."

Bu sözler bir diğer Avrupa vizyoneri olan Jacques Delors'a ait. Avrupa bütünleşme tarihine aşina olanlar, Jacques Delors ismini yakından bilir. Delors, 1985 ve 1995 yılları arasında o dönemki Avrupa Topluluğu (AT) Komisyonu'nun Başkanlığı'nı yapmıştır. Ancak Delors, herhangi bir Komisyon Başkanı değildir. AT'yi bir üst aşamaya geçiren, girişimci ve vizyoner bir Başkan olmuştur. Aslında Avrupa bütünleşmesinin temel dinamiği olan idealler ve soyut fikirleri, pragmatik hedefler ile harmanlayarak, tekellerle döndürmek ve tümsekler ve tepelerden aşımak yöntemini başarıyla uygulamıştır. Delors, Avrupa Tek Pazarı'nın mimarı ve dönemin AT'yi uçurumun kenarından döndüren kişidir.

1970'li yıllarda yaşanan ekonomik krizler, petrol fiyatlarındaki yükseliş, artan işsizlik ve enflasyon gibi sorunlarla karşılaşan AT'ye Komisyon Başkanı olarak yeni bir dinamizm aşılamıştır. 1980'lerin başında tıkanıklığa giren Avrupa

projesine "Tek Avrupa Pazarı" projesi ile yeni bir hedef ve anlam kazandırmıştır. 1985 yılında Delors Başkanlığındaki Komisyon'un sunduğu Beyaz Kitap Avrupa ortak pazarının hala tam olarak gerçekleştirilemediğini ve önemli engellemelerin devam ettiğini ortaya koymuş ve Tek Pazar için alınması gereken önlemleri sıralamıştır. Beyaz Kitap, Milano Zirvesi'nde AB Üyesi Devlet ve Hükümet Başkanlarından oluşan Konye tarafından onaylanmıştır. Tek Pazarı 1992 hedef tarihine kadar gerçekleştirmek için gerekli olan 300'e yakın yeni yasal düzenleme kısa bir süre içinde hayata geçirilmiştir. Bunun yanında, 1986 tarihli "Tek Avrupa Senedi", bu yasal sürecin altyapısını oluşturmuş ve kurucu Antlaşmalardaki gerekli değişiklikler yapılmıştır. Ekonomiyi birleştirme projesi, Parlamento'yu güçlendirmek ve Konye'de nitelikli çoğunluk oylamasına geçilmesini sağlamak suretiyle, Avrupa bütünleşmesini yeni bir aşamaya taşımıştır.

Jacques Delors'un Avrupası

Jacques Delors, Komisyon Başkanı olmadan önce Fransa'da Maliye Bakanlığı görevinde bulunmuştur. Ayrıntılı olarak kariyerinin ilerleyişini anlatacak olursak, 1945-62 yılları arasında Fransa Merkez Bankası'nda görev yaptığını, Genel Planlama Komitesi'nin Sosyal İşler Başkanı olduğunu, Paris-Dauphine Üniversitesi'nde Doçentlik yaptığını, Clichy Belediye Başkanlığına seçildiğini, UNESCO bünyesinde 21'inci Yüzyıl için Eğitim Komisyonu Başkanı olduğunu ve bunlara benzer birçok görevde bulunduğunu görürüz. Komisyon Başkanlığı öncesindeki 1981-1984 yılları arasında Maliye Bakanlığı yapmıştır ve Sosyalist Parti Başkanı François Mitterand'ın Maliye Bakanı olmuştur. Siyasi yelpazenin solunda yer alan Delors, buna rağmen, Maliye Bakanlığı sırasında Fransa'da giderek artan bütçe açıklarını gidermek için bütçeden önemli kesintiler yapılmasına ve o dönemin mantığı içinde liberal politikalar izlenmesine ön ayak olmuştur. Bu politikalar özellikle sendikalar ve çalışan kesimler tarafından tepkiyle karşılanırsa da, Fransa'nın 1979'da temelleri atılan Avrupa Para Sistemi'ne dahil olmasına olanak sağlamış ve 1990'lı yıllardaki Ekonomik ve Parasal birlik projesine de dayanak oluşturmuştur.

*Eurozine ve Notre Europe kaynaklarından yararlanılmıştır. <http://www.eurozine.com/articles/2011-07-01-delors-en.html> <http://www.eng.notre-europe.eu/011016-2033-Jacques-Delors.html>

“Sadece itfaiyecilere değil, mimarlara da ihtiyacımız var”

Delors'a ait bu sözler AB'nin 2008 finansal krizi sonrasındaki durumuna son derece uygun düşüyor. AB'yi 1980'lerin başında içine düştüğü çıkmazdan kurtaracak girişimin orkestra şefi olan Delors, 2010 krizi sonrasında toparlanmaya çalışan AB için de sadece yangını söndürmeye çalışmak değil, geleceği düşünerek yeni projelere imza atmak gerektiğinin altını çizmiştir. Ekonomik ve Parasal Birlik içinde parasal politikanın yanında ekonomi politikalarının koordinasyonu ve kontrolünün önemine dikkat çeken Delors, iki vitesli bir AB'nin de kaçınılmaz olarak ortaya çıkmakta olduğunu belirtmektedir.

Delors, bir İtalyan dergisine verdiği bir röportajında, “köktenci bir federalist” olmadığını belirtirken, tarih boyunca ulusların oynadığı öncü role dikkat çekmiş ve ulusal parlamentoların Avrupa sürecine dâhil edilmesinin önemini vurgulamıştır. Delors'a göre, AB'nin kaçınılmaz bir kader olduğu imajının yerini ortak hareket sonucu ekonomik ve sosyal dinamizmi sağlayan, halka birlikte hareket etmenin erdemini hissettiren pozitif bir AB konseptinin alması gereklidir. Delors AB'nin genişlemesine de olumlu bakmaktadır. AB'nin kapılarını yeni üyelere kapatmaması gerektiğini ifade eden Delors, ortaya çıkan bu geniş AB'nin ilerlemesi için özellikle Avro, Schengen ve savunma gibi politika alanlarında farklı bütünleşme hızlarının ortaya çıkmasının da kaçınılmaz olduğuna dikkat çekmiştir.

“Bir Ortak Pazar'a aşık olmazsınız. Daha fazla birşeye ihtiyaç var”

Delors kuşkusuz ki, AB fikrinin en büyük savunucularından olmuştur. Delors, bir Avrupa toplumu olduğuna ve ortak değerleri paylaştığına inanmaktadır. Yukarıdaki sözünde de, gerçek bir birlik yaratmak için ekonomik çıkarların ötesine geçilmesi ve Avrupalıların kalplerine de hitap edilmesi fikri ortaya çıkmaktadır. Delors, Avrupa toplumunun Yunan demokrasisi, Roma hukuku, Yahudi-Hristiyan geleneği, Reform gibi unsurlarda derin temelleri olan değerlere sahip olduğuna inanmaktadır. Delors bunun yanında, bu ortak değerlerin İslam'ın yüzyıllar boyunca Avrupa'ya yaptığı etkilere de çok şey borçlu olduğunu hatırlatmaktadır. Avrupa kimliğinin dayandığı bu değerlere Türkiye ve Ukrayna gibi henüz AB üyesi olmayan ülkelerde de rastlandığını söylemektedir. Olaylara bir Avrupalı gibi yaklaşmak, Avrupalı gibi düşünmek ve yapmak yöntemi olduğunu söyleyen Delors, bu kendine özgü kimliğin ortak tarihsel mirasın üzerinde oluştuğunu ifade etmektedir.

Delors bugünün AB'sini keskin bir şekilde eleştirirken, günümüz toplumlarını da analiz etmektedir:

“...entellektüel açıdan bakarsak, bugün ortak değerlerimizi gizlemiş olsak da, bir Avrupa toplumu vardır. Bu değerleri gizledik çünkü bir taraftan, küreselleşmeden

çok korkuyoruz, öteki taraftan da öyle bir bireycilik yaygınlaşıyor ki... Toplumu yaratan tüm değerler günbegün tahrip ediliyor. Eğer Avrupa'nın değerleri düşüşe geçtiyse, o zaman zarar gören Avrupa olacaktır. Eğer Avrupa'nın kendi değerlerine güveni kalmadıysa, artık bu değerleri savunamayacaktır. Avrupa Birliği bir toplum olacak mıdır? Var olan toplumlar bir bir dağılırken, Avrupa düzeyinde bir toplum yaratılabilir mi? Hükümetler bununla nasıl başa çıkacaklarını bilmiyorlar ve milliyetçilik ve kendinden memnuniyet hissini rahatlığına sığınıyorlar. Ancak, bu değerler yine de var. Olmasaydı; Schuman Deklarasyonu, Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve Almanya'nın birleşmesi gibi olaylar gerçekleşmezdi. Ancak bu durum, bizi diğerlerine üstün kılmaz. Bu akrabalık ve benzerlik duygusuna sahibiz. Bu ortak değerler bir nehre benziyor. Bugün yeraltından aksa da bu nehir hala düşüncelerimizin ve eylemlerimizin kıyılarına vuruyor. Herhangi bir deha derecesine sahip her siyasetçi, bu ortak değerler ile bağlantı kurabilir. Bu anlamda, Avrupa hala vardır. Avrupa bir değerler dizisidir. Ama bu değerler siyasetçiler veya gazeteciler tarafından algılanabilir mi, bu başka bir meseledir.”

“Avrupa'nın bir ruha ihtiyacı var”

Delors'a göre, bu ruh tarihin tüm trajedilerine rağmen Avrupalıları biraraya getiren bir anlam dünyası, dünya bakış, “İnsan”ı, insanın diğerleri ile ilişkilerini ve toplumu anlama biçimidir. Hafızası olmayan bir halkın geleceği de yoktur. Delors, günümüzde Avrupa'nın bu ruhu yeniden keşfetmesi gerektiğini ileri sürmekte, bu misyonun da Avrupalı siyasetçilere düştüğünü hatırlatmaktadır. Avrupalıları ortak çıkarların birbirine bağladığını ve bu ortak çıkarların üye devletlerin egemenlik devrine dayanan bir kurumsal yapı içinde biraraya getirildiğini hatırlatan Delors, tüm bu sistemin devamlılığı ve halk nezdinde geçerlilik kazanması için Avrupa'yı Avrupa yapan ortak değerlerin de tekrar günışığına çıkarılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Delors, günümüz siyasetçilerini kıyasıya eleştirmek ve kısa vadeli politikalara saplanıp kalmakla suçlamaktadır. Delors'a göre, siyasetçiler Avrupa'nın mimarları olmalıdır ve Avrupa'nın ortak değerleri ile Avrupa hukuku, ortak çıkarların ifade edilebilmesi için uyumlu bir şekilde örtüşürmelidir. Delors şöyle demektedir: *“Avrupa, ortak çıkarların formülasyonu yoluyla var olabilir ve kendini yenileyebilir. Ancak çıkarlar değerler olmadan bir şey ifade etmez. Ancak ortak değerlere inananlar, ortak çıkarlar doğrultusunda biraraya gelebilir.”*

Delors'a göre günümüz Avrupa'sında iki büyük eksiklik vardır: Ortak değerlerin bilinci ve Avrupa'nın üstesinden gelmesi gereken meydan okumalar ile ilgili farkındalık. Bu eksikliklerin giderilmesi ihtiyacı, Avrupa için bir ölüm kalım meselesidir ve küreselleşmenin getirdiği sorunlar karşısında zayıflamak ve içe dönük ve bölücü bir yeni milliyetçilik rüzgârına kapılmak olarak özetleyebileceğimiz bir kaderden tek kaçış noktasıdır. 89 yaşındaki Delors, hala Avrupa için fikir üretmeye ve Avrupa'nın sorunlarına doğru teşhisler koyarak, çözüm yolları göstermeye devam etmektedir.

NATO GENEL SEKRETERİ STOLTENBERG, TÜRKİYE'YE RESMİ ZİYARETTE BULUNDU

NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirdi. Ziyaretin ilk durağı, Dışişleri Bakanlığı ikinci durağı ise Genelkurmay Bakanlığı oldu.

1 Ekim 2014 tarihinde NATO Genel Sekreterliği görevini üstlenen Jens Stoltenberg, Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirdi. Stoltenberg'in ilk durağı Dışişleri Bakanlığı oldu. 9 Ekim 2014 tarihinde Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya gelen NATO Genel Sekreteri Stoltenberg, görüşmenin ardından yapılan ortak basın açıklamasında, IŞİD ve bölgedeki güvenlik sorununun çözümünde NATO'nun ve Türkiye'nin oynayacağı rolün ziyaretinin ana gündem maddesini oluşturduğunu belirtti.

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, düzenlenen ortak basın toplantısındaki konuşmasında, NATO'nun, bölgedeki güven unsurunun temini açısından büyük önem arz ettiğini dile getirdi. Görüşmede, IŞİD tehdidinin üzerinden değerlendirmelerin yapıldığını kaydeden Bakan Çavuşoğlu, konunun insani boyutunu da öne çıkardı ve Türkiye olarak bölgedeki barışın istikrarına katkıda bulunmaya her zaman hazır olduklarını belirtti.

Uluslararası kriz konularından bir diğerini oluşturan Ukrayna için, Türkiye'nin yaptığı yardımlar da, görüşme kapsamında ele alınan başlıklar arasındaydı. Bakan Çavuşoğlu konuyla ilgili olarak, bölgedeki Kırım Tatar Türklerinin güvenliğinin, Türkiye için öncelikler arasında yer aldığını ifade etti ve bu konuda NATO Genel Sekreteri Stoltenberg'e bilgi verdi. Genel Sekreter Stoltenberg ise, Türkiye'nin önemli bir müttefik olmayı sürdürdüğünü ve bölgedeki güven ortamının temini için Türkiye'ye verilen desteklerin devam edeceğini bildirdi.

Ankara temaslarının ikinci durağı olan Genelkurmay Bakanlığı karargâhında Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Özel ile bir araya gelen NATO Genel Sekreteri Stoltenberg ve heyeti, ardından Çankaya Köşkü'ne geçerek, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından kabul edildi. Görüşmeye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu da iştirak etti ve görüşmeler basına kapalı gerçekleşti.

ADALET BAKANI BEKİR BOZDAĞ, BRÜKSEL'DE ŞTEFAN FÜLE İLE BİR ARAYA GELDİ

8 Ekim 2014 tarihinde yayımlanan 2014 Türkiye İlerleme Raporu öncesinde, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ 3 Ekim 2014 tarihinde Avrupa Komisyonu'nun Genişleme ve Komşuluk Politikasından Sorumlu Üyesi Ştefan Füle'yi Brüksel'de ziyaret etti. Görüşmeler olumlu bir havada geçerken, Avrupa Komisyonu'nun özellikle Türkiye'de yargı alanındaki gelişmelere yönelik hassasiyetinin devam ettiği tekrarlandı.

Füle görüşmelerde, Türkiye'nin yargı alanında karşılaştığı sorunların giderilmesi, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi ve yolsuzlukla mücadelenin hızlandırılması gerektiği yönündeki mesajlarını dile getirdi. Ceza ve yargılama sisteminin etkinliğinin artırılması ile organize suçlarla mücadele yolunda atılması gereken adımlar olduğunun altını çizen Füle, temel haklar konusunda gerçekleştirilmesi gereken reformların olduğunu ve bu noktada Türkiye'nin AİHS ihlallerini önlemeyi amaçlayan yeni Eylem Planı'nı kabul etmesini memnuniyetle karşıladıklarını belirtti.

Toplantıda taraflar arasında, Türk yargı sistemini geliştirmek için bu alanda işbirliğini sürdürme kararı alındı. Bu bağlamda ilk adım olarak yargı ve temel haklar alanında bağımsız değerlendirme önerilerini takip etmek için ortak bir çalışma grubunun kurulmasına karar verildi.

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, Avrupa Komisyonu'nun Genişleme ve Komşuluk Politikasından Sorumlu Üyesi Ştefan Füle'yi Brüksel'de ziyaret etti.

DIŞİŞLERİ BAKANI MEVLÜT ÇAVUŞOĞLU FRANSA'YA RESMİ ZİYARETTE BULUNDU

Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande'ın Ocak 2014 tarihinde Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmi ziyareti sırasında, iki ülke arasında imzalanan "Türkiye ile Fransa Arasında İşbirliği İçin Stratejik Çerçeve Oluşturulmasına Dair Ortak Bildiri" uyarınca, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 10 Ekim 2014 tarihinde Fransa'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.

Ziyaret kapsamında Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ve Fransız mevkidaşı Laurent Fabius, Türkiye-Fransa ilişkileri ile Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerini değerlendirdi. Bu kapsamda Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, Fransa'nın, 22'nci başlık olan "Bölgesel Politikalar ve Yapısal Araçların Koordinasyonu" faslı üzerindeki siyasi blokajını kaldırmasıyla, Türkiye'nin AB müzakere sürecini yeniden canlandırılmasına önemli katkı sağladığını belirtti. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ayrıca Fransa'nın, müktesebatın bazı başlıklarını da "bloke etmeyeceği" yönünde yapacağı bir açıklamanın, AB için önemli bir mesaj olabileceğine dikkat çekti. Fransa Dışişleri Bakanı Fabius, 23'üncü başlık olan "Yargı ve Temel Haklar" ile 24'üncü başlık olan "Adalet, Özgürlük

ve Güvenlik" fasılların açılmasını, Türkiye'nin AB müzakere sürecinin ilerlemesi açısından önemli bulunduğunu kaydetti.

Görüşmenin diğer önemli gündem maddeleri arasında; terörle mücadele alanında işbirliği ve başta Orta Doğu (özellikle Suriye ve Irak) ve Ukrayna olmak üzere bölgesel ve uluslararası konular yer aldı. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu konuyla ilgili açıklamasında, Türkiye'nin terörle mücadele alanında ülke olarak üzerine düşen tüm sorumlulukları yerine getireceğini belirtti. Dışişleri Bakanı Fabius ise, Türkiye'nin, Suriye'den gelen mültecilere yönelik sağladığı yardımların ve desteklerin önemini vurguladı.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande'ye resmi bir ziyarete bulundu.

AB BAKANI BÜYÜKELÇİ VOLKAN BOZKIR'IN ALMANYA TEMASLARI

AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır, Almanya'nın AB'den sorumlu Devlet Bakanı Michael Roth ile görüştü. Taraflar, bölgesel kriz süreçleri hakkında fikir alışverişinde bulundu.

AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır, 13 Ekim 2014 tarihinde başladığı Almanya ziyareti kapsamında ilk görüşmesini, Almanya'nın AB'den sorumlu Devlet Bakanı Michael Roth ile gerçekleştirdi. Mevkidaşı ile gerçekleştirdiği görüşmede, "geçen üç yılda Türkiye-AB ilişkilerinde yaşanan durağanlığın iki tarafı da endişelendirdiğini" belirten Bakan Bozkır, tarafların birbirlerine ihtiyacı olduğu konusunda mutabakata vardıklarını ifade etti. Taraflar görüşme kapsamında, bölgesel kriz süreçleri hakkında da fikir alışverişinde bulundu. Bakan Volkan Bozkır bu kapsamda, "müzakere süreci" ilerlediğinde bölge insanının da geleceğe daha umutla ve güvenle baktığını" vurguladı.

Almanya temaslarının devamında Türk-Alman Ticaret ve Sanayi Odası'nın 10'uncu yılı vesilesiyle düzenlenen organizasyona katılan Bakan Bozkır, buradaki konuşmasında Türkiye ve Almanya arasında tarihten gelen dostluğa ve ortaklığa değindi. Bozkır, Türkiye ve Almanya'nın ortak geçmişini hatırlattı ve önümüzdeki 10-20 seneye de birlikte bakmaya mecbur olduklarını belirtti. Konuşmasının

devamında Almanya'nın, Türkiye'nin AB sürecini engellediği yönündeki kanaatlere inanmadığının altını çizen Bozkır, Almanya'da Türklere karşı oluşan olumsuz kanaatin giderilmesi gerektiğini ifade etti.

Temasları çerçevesinde Bakan Bozkır, Friedrich Ebert Vakfı tarafından düzenlenen "Türkiye-AB: İkili İlişkiler ve Müzakere Süreci" başlıklı konferansta da bir konuşma gerçekleştirdi. Bakan Volkan Bozkır konuşmasında, hükümetin yeni dönemde AB sürecine ağırlık vereceğini önemle vurguladı. Konuşmasında ayrıca "*Kopenhag Kriterlerini yeterli oranda karşıladığımız için müzakerelere başlamıştık. Dolayısıyla sıfırdan başlamıyoruz. Şimdi, Kopenhag Kriterlerini tümüyle karşılamak yönünde açığımızı kapatmak istiyoruz*" şeklindeki sözlerine yer veren Bakan Bozkır, bu açığın kapatılması doğrultusunda, yeni dönemde tüm bakanlıkların yeni yasal düzenlemeleri hazırlarken öncelikle AB Bakanlığı'ndan görüş alacağını altını çizdi.

Türkiye'nin AB yolundaki iletişim stratejisi de konferans kapsamında tartışılan konular arasında yer aldı. AB ilişkileri Komisyonu'nun Sosyal Demokrat Parti'den Üyesi Dorothee Schlegel, "iki ülke arasında daha çok iletişime geçildiğinde Türkiye'nin AB üyeliğine karşı endişelerin azalacağına inandığını" belirtti. Schlegel, sivil toplum örgütlerinin reform sürecine dahil edilmesi gerektiğinin altını çizdi. AB Bakanı Volkan Bozkır ise konuya dair olarak, Avrupa ve Türkiye kamuoylarına sürecin doğru şekilde anlatılabilmesi amacıyla hazırlanan AB İletişim Stratejisi'ne değindi. Bu strateji ile birlikte Türkiye'de AB sürecini destekleyenlerin oranının gelecek aylarda yüzde 55'ten yüzde 70 düzeyine çıkacağına inandığını vurguladı. Yapıcı müzakerelerin önemine ve sürecin canlanması gerektiğine dikkat çekilen temaslarda iyi niyet mesajları ön planda yer aldı.

GKRY, KIBRIS BARIŞ GÖRÜŞMELERİNDEN ÇEKİLDİ

GKRY, çekilme kararının gerekçesini Türkiye'nin sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenlik haklarını ihlali" olarak açıkladı.

iki yıllık aranın ardından tekrar başlayan Kıbrıs barış müzakereleri, GKRY'nin görüşmelerden çekilmesi ile sekteye uğradı. 7 Ekim 2014 tarihinde GKRY tarafından alınan müzakerelere katılmama kararının gerekçesi, Türkiye'nin sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenlik haklarını ihlali" olarak açıklandı.

Ada çevresinde sürdürdüğü doğalgaz arama faaliyetlerine Türkiye tarafından müdahale edildiği iddiasıyla barış görüşmelerini askıya alan GKRY'nin bu kararı, Avrupa Komisyonu'nun 2014 yılı Türkiye İlerleme Raporu'nun açıklanmasından bir gün öncesine rastladı. Bu nedenle İlerleme Raporu'nun Kıbrıs ile ilgili bölümlerinde "AB'ye üye tüm ülkelerin, uluslararası hukuk zemininde kendi doğal kaynaklarından istifade etme ve sözleşme yapma hakkı" bulunduğu ifadeleri yer aldı. Raporda ayrıca, AB'ye üye tüm ülkelerin egemenlik haklarına saygı duyulması gerektiğinin altı çizilerek, Türkiye'ye AB üyesi ülkeler karşısında, kara sularındaki egemenlik haklarıyla ilgili herhangi bir tehditten kaçınması çağrısında bulunuldu.

Hatırlanacağı üzere, Kıbrıs barış müzakereleri, KKTC ve GKRY'nin iki toplumlu federal bir oluşum altında Ada'nın birleşmesini öngören belgeyi kabul etmesiyle, 11 Şubat 2014 tarihinde BM arabuluculuğunda yeniden başlamıştı. Geline aşamada, GKRY Başkanı Nikos Anastasiadis ve KKTC Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu'nun 9 Ekim 2014 tarihinde bir araya gelmesi ve müzakerelerde ilerleme sağlanması umuluyordu. Bununla birlikte, doğal kaynakların paylaşımı ve yerlerinden edilmiş insanlar dâhil olmak üzere pek çok konuda iki taraf arasında uzlaşma sağlanamamıştı.

Türkiye'nin 2014 yılının sonuna dek GKRY ile aynı bölgede doğalgaz arayacak olmasını "kışkırtıcı ve saldırgan" olarak nitelendiren Kıbrıs Rum Yönetimi, Türkiye'nin "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi" içerisinde olduğunu iddia ettiği faaliyetlerinin, "Kıbrıs'ın egemenlik haklarını ve BM'nin Deniz Hukuku'nun ilgili hükümlerini çiğnendiğini" savunuyor.

Buna karşın, KKTC ve garantör ülke olan Türkiye, GKRY'nin Ada'daki iki toplumun ortaklığı ve hakça paylaşımı yerine, Ada kaynaklarının tek sahibi gibi hareket

ettiğini iddia ediyor ve Kıbrıs Rum kesiminin "sözde Münhasır Ekonomik Bölgesi'ndeki" hidrokarbon kaynaklarının araştırılmasına yönelik çalışmalarını durdurmasını talep ediyor. Türkiye, 4 Ekim 2014 tarihinde Rum tarafının tek yanlı adımlarının engellenmesi amacıyla, KKTC'nin bu kaynaklar üzerindeki asli haklarını koruması için gerekli olan sismik araştırma faaliyeti ile sondaj platformu temininde her türlü desteği sağlayacağını açıklamıştı. Konuya ilişkin olarak Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan 8 Ekim 2014 tarihli yazılı açıklamada ise, GKRY'nin doğal kaynaklar üzerinde tek yanlı tasarrufta bulunma girişimlerinin kabul edilemez olduğu vurgulanıyor. Açıklamada ayrıca, Ada'nın ortak sahibi olan iki halkın kurucu iradeleri ve siyasi eşitliği temelinde oluşturulacak yeni ortaklığa Türkiye'nin saygı göstereceği taahhüt ediliyor.

Türkiye tarafından yapılan bu açıklamalar karşısında, garantör ülkelerden bir diğeri Yunanistan ise, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Konstantinos Koutras aracılığıyla yaptığı açıklamada, Türkiye'nin "GKRY'nin kıta sahanlığı üzerindeki egemen haklarına saygı duymayan" tavrının, AB üyeliği ve Kıbrıs sorunundaki müzakere sürecinde belirleyici olacağına işaret ediyor. Yunanistan, müzakerelerin Türkiye'nin BM ve AB üyesi olan GKRY'nin egemenliğine saygı duyması halinde tekrar başlayabileceğinin mesajını veriyor.

GKRY tarafından alınan Kıbrıs barış görüşmelerine katılmama kararına ilişkin olarak bir açıklama yapan Avrupa Komisyonu'nun Genişleme ve Komşuluk Politikasından Sorumlu Üyesi Ştefan Füle, Kıbrıs'ta BM gözetiminde iki toplum lideri arasındaki müzakerelerin sürmesi gerektiğini kaydetti. Füle, Kıbrıs sorununa adil bir çözüm bulunması durumunda, Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinin yeni bir ivme kazanacağını ve hidrokarbon kaynaklarının kullanımında tüm Kıbrıslıların fayda sağlayacağı şekilde alternatif seçeneklerin gündeme geleceğine işaret etti.

Son olarak, AB Bakanı ve Başmüzakereci Volkan Bozkır, Kıbrıs Rum tarafının müzakereleri askıya alma kararının sürdürülebilir olmadığını savundu ve garantör ülkeler, AB ve ABD'nin katkılarıyla GKRY'nin müzakere masasına döneceğini umduğunu söyledi.

YENİ ABİS AÇIKLANDI

Türkiye'nin yeni AB Stratejisi'nin üçüncü ayağını oluşturan ve yaklaşık 30 sayfadan oluşan ABİS, açıklandı.

1 6 Ekim 2014 tarihinde Brüksel'de düzenlediği basın toplantısında AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır, Türkiye'nin yeni ABİS'ini açıkladı.

Türkiye'nin yeni AB Stratejisi'nin üçüncü ayağını oluşturan ve yaklaşık 30 sayfadan oluşan ABİS; temel ilkeler, amaçlar, hedef kitle, kullanılacak iletişim araçları ve yaklaşımlar üzerinde duruyor. Belgede; yurtiçi ve yurtdışına yönelik olarak iki ayrı yol izlenmesi öne çıkarılıyor. Yurtiçine yönelik yaklaşımda; "Türk kamuoyunun AB katılım sürecinin kazanımları hakkında bilgilendirilmesini sağlamak, Türkiye'nin AB üyelik sürecine ilişkin desteği, toplumsal sahiplenmeyi artırmak ve Türkiye'nin AB sürecindeki zihinsel dönüşümünü kolaylaştırmak" amaçlanıyor. Stratejinin AB kamuoyuna yönelik yaklaşımında ise hedefler, "Türkiye'nin üyeliğinin AB gündeminde daha fazla yer almasını sağlamak, AB kamuoyunun doğru resme bakmasını sağlayarak Türkiye'nin AB üyelik sürecine ilişkin desteği artırmak, "Güçlü Türkiye, Güçlü AB" vurgusuyla Türkiye'nin AB'ye sağlayacağı katkıları öne çıkarmak" şeklinde sıralanıyor.

Bakan Bozkır açıklamasında, Türkiye-AB ilişkilerinde iki tarafın birbirine olan bakış açılarını "hasar almış bir resim" olarak tanımladığını ve Türkiye'nin bir sonraki adımının bu bakış açılarını onarmaya çalışmak olacağını belirtti. Bakan Bozkır, stratejinin iki ayağında da toplumun farklı kesimlerinin beklentilerinin analiz edilip, sonuçlara bakılarak eylemlerin belirleneceğini ve uygulanacağını vurguladı. Aynı şekilde, AB İletişim Stratejisi'ni uygulanma sürecinde AB Bakanlığının, kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri, üniversiteler, iş dünyası, medya ve siyasi aktörler ile birlikte çalışacağı belirtildi. Avrupa Komisyonu'nun Genişleme ve Komşuluk Politikası'ndan Sorumlu Üyesi Ştefan Füle'nin, AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır ile Brüksel'de bir araya geldiği görüşmede, Füle, Bakan Bozkır AB müzakere

sürecini büyük bir kararlılıkla devam ettirme tutumunu memnuniyetle karşıladığını belirtti. AB'ye katılım müzakerelerinde Kıbrıs sorununa yönelik olarak, her iki tarafın menfaatine yönelik adımların atılması için, tüm paydaşların sürece katkı sağlamasını önemseydiğini belirten Füle, aynı şekilde Gümrük Birliği'nin etkinliği ve vize serbestisi konularında daha fazla işbirliğinin temini ile, sürece yönelik her iki tarafa fayda sağlanacağı inancını paylaştı.

AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır aynı gün AP Dış İlişkiler Komitesi Toplantısı'na katılarak bir konuşma gerçekleştirdi. Toplantıda, Türkiye'nin İŞİD konusundaki tutumu ele alındı ve bu konuda Bakan Bozkır, Türkiye'nin Suriye'de uçuşa yasak bölge ilan edilmesi ve güvenli bölge oluşturulması önerisine yönelik alternatif bir önerinin gündeme alınmadığını belirtti. Bozkır, ortak platformlar üzerinden çözüm önerilerinin masaya yatırılması gerektiğini ifade etti.

Toplantının bir diğer gündem maddesi olarak Kıbrıs sorunu ele alındı. Bakan Volkan Bozkır, Şubat ayında Kıbrıslı Rum ve Türklerin ortak bir müzakere bildirisi yayımladığını ve bildirinin sorunun çözümü için önemli olduğunu hatırlattı. Bakan Bozkır ayrıca Kıbrıs sorunu ve AB'ye katılım müzakerelerini birbirinden ayrı iki konu olarak değerlendirdiklerini belirtti ve Kıbrıs sorunu sebebiyle bloke olan fasılların açılması yönünde çağrıda bulundu.

YENİ ORTA VADELİ EKONOMİK PROGRAM AÇIKLANDI

Program ile Türkiye ekonomisinin, daha rekabetçi ve yenilikçi bir zeminde, 2023 hedeflerine ulaşması öngörülmüyor.

2015-2017 dönemini kapsayan Orta Vadeli Ekonomik Program (OVP) 8 Ekim 2014 tarihinde açıklandı. Türkiye ekonomisinin daha rekabetçi ve yenilikçi bir zeminde, 2023 hedeflerine ulaşması için gerekli atılımın gerçekleştirilmesi amacıyla tasarlanan OVP ile büyüme performansının artırılması, cari işlemler açığının düşürülmesi, enflasyon hedefine ulaşılması, makroekonomik ve finansal istikrarın güçlendirilmesi hedefleniyor.

2015-2017 dönemi OVP'nin temel önceliklerinin başında enflasyonla mücadelede kararlılıkla devam edilmesi geliyor. İkinci öncelik, cari açığın düşürülmesini, üçüncü öncelik ise yapısal reformlara hız verilmesini içeriyor. OVP raporunda, dünya ve Türkiye ekonomisindeki gelişmelerin değerlendirilmesinin ardından 2015-2017 döneminde Türkiye'ye ilişkin öngörülen makroekonomik hedefler ve politikalara yer veriliyor. Bu kapsamda başta büyüme olmak üzere, kamu maliyesi, enflasyon, ödemeler dengesi, istihdam gibi çeşitli makroekonomik verilere ilişkin gelecek dönem öngörülleri ortaya koyuluyor.

Programın geçerli olduğu 2015-2017 döneminde, küresel büyümenin tedrici olarak artacağı, ticaret ortaklıklarımızın ılımlı yürüyeceği, jeopolitik durumun değişmeyeceği varsayımlarının yanı sıra, ABD Merkez Bankası'nın beklenen faiz artırımı kararının ekonomi üzerindeki etkisinin sınırlı kalacağı düşünülüyor. Büyümenin finansmanında yurtdışı tasarruflarla birlikte yabancı sermaye girişinin yeterli katkısı sağlayacağı ve dış ticaret hadlerinde iyileşme olacağı da OVP'nin dayandığı diğer önemli varsayımlar.

Bu çerçevede, OVP'de Türkiye için büyümenin bu yıl

için yüzde 3,3 oranında gerçekleşeceği tahmininde bulunulurken; 2015 için yüzde 4, 2016 ve 2017 yılları için yüzde 5'lik büyüme öngörülmüyor. Yıl sonu için yüzde 9,4 olarak belirlenen enflasyon beklentisinin gelecek yıl yüzde 6,3'e düşürülmesi planlanıyor. Enflasyonda 2016 ve 2017 için ise yüzde 5 düzeyi hedefleniyor. Diğer yandan, cari açığın 2014'te 5,7 oranında gerçekleşeceği tahmininde bulunulurken; 2017 sonu itibarıyla söz konusu oranın yüzde 5,2'ye indirilmesi öngörülmüyor. İşsizlik oranının bu yıl sonunda yüzde 9,6, 2017 sonunda ise yüzde 9,1 olarak gerçekleşmesi bekleniyor.

Program döneminde; yurtdışı tasarrufların artırılması, mevcut kaynakların üretken alanlara yönlendirilmesi, ekonominin üretim kapasitesinin ve teknoloji seviyesinin yükseltilmesi, verimlilik düzeyinin ve ihracatın büyümeye katkısının artırılması temel öncelikler arasında yer alıyor. Bu çerçevede; yatırım ortamının iyileştirilmesi, mali piyasalarda ürün ve hizmet çeşitliliği ile derinliğin artırılması, kamu gelir ve harcamalarının kalitesinin yükseltilmesi ve işgücü piyasası, eğitim ve yargı sistemi, kayıt dışılık, devlet yardımları, iyi yönetim, yerel yönetimler ve bölgesel gelişme alanlarında başlatılan yapısal dönüşüm ve reformların tamamlanması önem arz ediyor. Bu doğrultuda Onuncu Kalkınma Planı'nda yer alan 25 öncelikli dönüşüm programının OVP döneminde etkin bir şekilde uygulanması hedefleniyor.

TÜRKİYE, DÜNYA BANKASI İCRA DİREKTÖRLERİ KURULU'NDA

10 Ekim 2014 tarihinde Vaşington'da imzalanan "Ülke Grubu Anlaşması" ile Türkiye, 2010 Oy Gücü Reformu kapsamında, 2014-2016 yılları arasında Dünya Bankası İcra Direktörü Vekili ve 2020-2024 yılları arasında İcra Direktörü görevini üstlenecek.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından 16 Ekim 2014 tarihinde yayımlanan yazılı açıklamada, Türkiye'nin yeni görevine ilişkin olarak, Dünya Bankası nezdinde gerçekleştirilen 2010 Oy Gücü Reformu kapsamında Türkiye'nin oy gücü yüzde 0,53'ten, yüzde 1,08'e yükseldiği ve bu doğrultuda, ülke grubu içinde birinci sırada yer alan Belçika'nın ardından ikinci sırada yer aldığı açıklandı. Açıklamada ayrıca, Dünya Bankası nezdinde İcra Direktörleri Kurulu'nda Türkiye'nin ilk defa yer alacağı bilgisi verildi.

Dünya Bankası İcra Direktörü Vekili görevini üstlenen Türkiye, Dünya Bankası nezdinde İcra Direktörleri Kurulu'nda da ilk defa yer alacak.

TÜRKİYE, KOBİ'LERE YÖNELİK COSME PROGRAMI'NA KATILDI

Türkiye, İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı'na resmen katıldı.

Türkiye ile Avrupa Komisyonu arasında 16 Ekim 2014 tarihinde imzalanan anlaşma ile Türkiye, İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı'na (COSME) resmen katıldı. Konuyla ilgili olarak açıklama yapan Avrupa Komisyonu'nun Sanayi ve İşletmelerden Sorumlu Üyesi Ferdinando Nelli Feroci, Türkiye'nin COSME Programı'na katılım kararını memnuniyetle karşılarken, bu kararın aynı zamanda ülkemizin AB hedefindeki kararlılığını ortaya koyduğunu belirtti. Türkiye'nin programa katılımının küresel rekabetin getirdiği zorluklarla yakın işbirliği içerisinde mücadele edilmesi gerektiği yönündeki anlayışı teyit ettiğini söyleyen Feroci, programın Türkiye'nin başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerinin rekabet gücünü artırmasına yardımcı olacağını vurguladı.

2014-2020 dönemini kapsayan COSME Programı, toplam 2,3 milyar avro bütçesiyle Birlik işletmelerinin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesini, girişimcilik kültürünün teşvik edilmesi aracılığıyla KOBİ'lerin kurulması ve büyümesinin desteklenmesini amaçlamaktadır. Programın dört temel hedefi, şu şekilde belirlenmiştir:

- KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin geliştirilmesi (öz sermaye ve borç finansmanı ile),
- Başta AB İç Pazarı olmak üzere küresel düzeyde pazarlara erişimin geliştirilmesi,
- AB'deki işletmelerin ve özellikle de KOBİ'lerin rekabet edebilirliğinin ve sürdürülebilirliğinin iyileştirilmesi,
- Girişimcilik ve girişimcilik kültürünün teşvik edilmesi.

BM GÜVENLİK KONSEYİ GEÇİCİ ÜYELERİ BELLİ OLDU

15 üyeden oluşan Güvenlik Konseyi, 1 Ocak 2015'te göreve başlayacak.

2015-2016 dönemi BM Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği seçimleri 16 Ekim 2014 tarihinde New York'taki BM Genel Kurulu'nda gerçekleştirildi. Genel Kurul'daki oylamalarda Geçici Üyeler; Afrika grubundan Angola, Asya Pasifik grubundan Malezya, Latin Amerika ve Karayipler grubundan Venezuela, Batı Avrupa ve Diğerleri grubundan ise Yeni Zelanda ve İspanya seçildi. 15 üyeli Güvenlik Konseyi, veto yetkisi sahibi 5 Daimi Üye (ABD, İngiltere, Rusya, Çin, Fransa) ve 5'erli gruplar halinde iki yılda bir değişen geçici üyelerden oluşuyor. 1 Ocak 2015 tarihinde göreve başlayacak olan geçici üyeler; görev süreleri dolacak olan Güney Kore, Arjantin, Avusturya, Lüksemburg ve Ruanda'nın yerine seçildi.

Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği için Avrupa ve Diğerleri grubuna ayrılan iki ülkeli kontenjana, Yeni Zelanda ve İspanya ile birlikte Türkiye de aday olmuştur. Yeni Zelanda, 145 oy ile ilk turda Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği'ne seçilirken, 3'üncü turda Türkiye'nin 60 oyuna karşı 132 oy alan İspanya, Batı Avrupa ve Diğerleri grubundan Güven-

lik Konseyi'ne seçilen ikinci Geçici Üye oldu. BM sistemine göre; bir ülkenin Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliği'ne seçilebilmesi için, Genel Kurul'da kullanılan oyların üçte ikisini alması gerekiyor. Son durumda seçimlerin ikinci turunda Türkiye veya İspanya yeterli oy sayısına ulaşamadığı için, sonucu üçüncü tur oylamaları belirledi.

GKRY'DEN TÜRKİYE'YE KARŞI ÖNLEMLER PAKETİ

GKRY Ulusal Konseyi, Türkiye'ye karşı 8 maddeden oluşan önlemler paketini kabul etti.

Türkiye'nin yüksek donanımlı sismik araştırma gemisi Barbaros Hayreddin Paşa ile Doğu Akdeniz'de sismik araştırmalar başlattığını açıklamasının ardından GKRY, misilleme olarak, Rusya ve İsrail'in desteğiyle 20 Ekim 2014 tarihinde tatbikat başlatmasıyla Doğu Akdeniz'de sular ısındı.

Türkiye'nin, GKRY'nin Kıbrıslı Türklerin haklarını yok sayarak tek yanlı olarak ilân ettiği sözde Münhasır Ekonomik Bölge'de (MEB) yer alan ve hidrokarbon kaynakları bulunan bölgelere yönelik yayımladığı seyrüsefer talimatı NAVTEX, 20 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girdi. 30 Aralık 2014 tarihine kadar yürürlükte kalacak olan ve

bölgedeki deniz trafiğini kontrol eden NAVTEX'e uyma zorunluluğu bulunuyor.

21 Ekim 2014 tarihinde, GKRY'nin en yüksek karar alma organı Ulusal Konsey, Türkiye'nin GKRY'nin sözde MEB'deki egemenlik haklarının ihlâline devam ettiği iddiasıyla 8 maddeden oluşan bir önlemler paketi kabul etti. Konsey toplantısında alınan kararları açıklayan hükümet sözcüsü Nikos Hristodulidis, önlemler kapsamında GKRY lideri Nikos Anastasiadis'in, 23-24 Ekim 2014 tarihlerinde gerçekleştirilecek AB Liderler Zirvesi'nde Türkiye'yi şikâyet edebileceğini ifade etti.

8 maddelik pakette GKRY'nin AB üyesi konumunun çeşitli uluslararası platformlarda Türkiye'ye karşı kullanılması; Türkiye'nin AB katılım müzakerelerinde yeni fasılların açılmasına onay verilmemesi ve BM Güvenlik Konseyi'ne başvurulması şeklinde birtakım önlemler yer alıyor. GKRY tarafından kabul edilen önlemler arasında ayrıca, diplomatik ve siyasi girişimlerin sürdürülmesi ve belirli ülkelerle ilişkilerin en iyi şekilde kullanılması; Türkiye'nin BM Deniz Hukuku ve Okyanuslar Bölümü ve Türkiye'nin Uluslararası Denizcilik Örgütü'ne (*International Maritime Organisation-IMO*) şikâyet edilmesi bulunuyor. Sözcü Hristodulidis, sahadaki duruma göre ek önlemlerin de kabul edilebileceğini açıkladı.

CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN, LETONYA VE ESTONYA'YA RESMİ ZİYARETLERDE BULUNDU

Ziyaretler kapsamında Türkiye'nin AB üyelik süreci, uluslararası kriz bölgeleri ve ikili ticari ilişkiler ele alındı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 22-24 Ekim 2014 tarihlerinde Letonya ve Estonya'ya resmi ziyarette bulundu.

1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla AB Dönem Başkanlığı'nı devralacak Letonya'ya yönelik ziyaretinde Cumhurbaşkanı Erdoğan, ülkenin Cumhurbaşkanı Andris Berzins ile başkent Riga'da bir görüşme gerçekleştirdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan'a ziyaretinde; AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehdi Eker, Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik eşlik etti. Düzenle-

nen ortak basın açıklamasında, Letonya'yı dost ülke olarak nitelendiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, Letonya'nın bağımsızlık mücadelesinde Türkiye'nin vermiş olduğu destek adımlarının her zaman hatırlandığını belirtti. Aynı şekilde Letonya tarafından da, Türkiye'nin AB adaylık sürecine verilen desteğin her zaman hissedildiğini ve bu desteğin aynı zamanda önümüzdeki AB Dönem Başkanlığı sırasında katılım müzakerelerine de yansıtılması gerektiğini sözlerine ekledi. Cumhurbaşkanı Berzins ise, 90 yıla sahip ikili ilişkilerin günümüzdeki önemli bir boyuta ulaştığını kaydetti. AB üyeliği için Türkiye'ye verilen

desteğin arkasında olduklarını belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan ayrıca uluslararası kriz bölgelerine yönelik Türkiye'nin tutumunun da takip edildiğini açıkladı.

Letonya ziyareti kapsamında Türkiye-Letonya İş Konseyi Toplantısı'na katılan Cumhurbaşkanı Erdoğan, iki ülke arasında 2013 yılında rakamlara yansıyan ticaret hacminin 324 milyon dolar olduğunu belirtti ve gelişme gösteren ekonomik ilişkiler boyutunun daha fazla işbirliği ortamının yaratılmasıyla teminat altına alınabileceğine işaret etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye hakkında çıkan olumsuz haberlerin dikkate alınmamasını, iş dünyasının ve yatırım ortamının, ticari ilişkilere ve özellikle Letonyalı yatırımcılara önemli fırsatlar sunabileceğini ifade etti. Ekonomik ilişkiler konusunda, Türk girişimciler ve DEİK mensupları ile beraber çalışılacağını belirten Erdoğan, iş forumlarını önemseyeceğini açıkladı. Görüşmeler öncesinde, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ve Letonya Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı arasında Niyet Mektubu ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Letonya Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı arasında Tarım Alanı'nda Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü'nün imzalandığı da açıkladı.

Görüşme sırasında, gündeme gelen Enerji faslının açılmasına ilişkin ise, Cumhurbaşkanı Erdoğan, faslın açılmasına yönelik her şeyin hazır bir durumda olduğunu hatırlattı. 23'üncü fasıl (Yargı ve Temel Haklar) ile 24'üncü faslın (Adalet, Özgürlük ve Güvenlik) müzakerelere açılması gerektiğini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu üç faslın Letonya Dönem Başkanlığı sırasında açılmasına yönelik umutlu olduklarını kaydetti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, AB üyeliğini Türkiye için stratejik bir hedef olarak gördüklerini ve Türkiye'nin de AB'ye sosyal, ekonomik ve stratejik boyutta değer katacağını belirtti.

Recep Tayyip Erdoğan Letonya ziyaretinin ardından ikinci durağı olan Estonya'da önemli ziyaretler gerçekleştirdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan ziyaret kapsamında NATO Siber Savunma Mükemmeliyet Merkezi'ni ve E-Estonia Demo Merkezi'ni ziyaret etti ve yetkililerden bilgi aldı. Estonya Cumhurbaşkanı Toomas Hendrik Ilves, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Alar Streiman, Türkiye'nin Tallin Büyükelçisi Ahmet Ülker ve Estonya'nın Ankara Büyükelçisi Miko Haljas tarafından resmi törenle karşılanan Cumhurbaşkanı Erdoğan, gerçekleştirilen basın toplantısında, iki ülke arasında diplomatik ilişkilerin 90'ncı yılının kutlandığını ve bu vesileyle ziyaretlerinin önemli bir dönemde gerçekleştiğini dile getirdi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, ilişkilerin ekonomik, sosyal, insani ve politik boyutunun iki ülke arasındaki dostluk çerçevesinde geliştirildiğini ve daha da artırılması gerektiğini belirtti.

Cumhurbaşkanı Ilves ise görüşmelerde, yakın ve olumlu seyir izleyen ikili ilişkilerin bu ziyaretle daha da artacağını, Türkiye'nin AB üyeliğini desteklediklerini ve bu üyeliğin, diğer üye ülkeler için stratejik bir öneme sahip

olduğunu kaydetti. Ticaret hacminin 2013 yılında 456 milyon dolar olduğunu belirterek, ticari ilişkiler dışında, vize uygulamasının kaldırılmasıyla güven ortamının sağlanacağını vurguladı.

Estonya ziyaretinde ikili ilişkiler dışında, uluslararası kriz bölgelerinden Ukrayna, Irak, Suriye gibi konular da ele alındı. Estonya'nın Türkiye'nin AB üyeliğine her zaman destek verdiğini hatırlatan Erdoğan, kriz bölgelerindeki son durumda çözüm önerilerinin görüşüldüğünü ekledi. Bu noktada iki NATO ülkesi konumunda yola çıkarak, küresel sorunlarda iki müttefik ülke gibi davranılmasından memnuniyet duyduğunu belirtti.

Kobani'deki olayların da değerlendirildiği görüşmede Ilves, Kobani'deki durumun küresel bir sorun olarak hem Avrupa'yı hem de NATO üyelerini tehdit edecek boyuta geldiğini belirtti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, geçiş güzergâhları konusunda Özgür Suriye Ordusu'nun, Türkiye tarafından ilgili bölgeye geçmesinde bir sakınca görülmediğini yineledi. Ukrayna'da son duruma ilişkin olarak ise Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kırım Tatarlarının durumunun siyasi baskı nedeniyle ciddiyetini koruduğunu ve bu konuda Rusya'nın atmış olduğu adımların Türkiye tarafından tanınmadığını dile getirdi. Estonya tarafından Kırım Tatarlarına verilen desteğin önemini de vurgulayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, çözüm önerilerinin diplomatik ve barışçıl yollarla olacağını belirtti. Görüşmelerin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan Estonya Parlamentosu Başkanı Eiki Nestor ile de bir görüşme gerçekleştirdi.

AB'YE KATILIM İÇİN ULUSAL EYLEM PLANI'NIN İLK AŞAMASI AÇIKLANDI

Türkiye'nin AB Stratejisi'nin hayata geçirilmesi için öngörülen yol haritasını "Ulusal Eylem Planı" ve "AB İletişim Stratejisi" oluşturuyor.

Türkiye'nin Yeni AB Stratejisi kapsamında hazırlanan, AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı'nın ilk aşaması, AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır tarafından 30 Ekim tarihinde Ankara'da açıklandı. AB Bakanı Bozkır sürece dair olarak, "Yeni AB Stratejisi'nin; reform, dönüşüm ve iletişim kavramları üzerinde yükseldiğini" ifade etti.

AB Bakanı ve Başmüzakereci Büyükelçi Volkan Bozkır basın toplantısındaki konuşmasında, AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı'nın iki aşamadan oluşacağını ve birinci aşamada, Kasım 2014 ile Haziran 2015 arasın-

daki dönemde hayata geçirilmesi öngörülen mevzuat ve kurumsal yapılanmaya dair önceliklerin yer alacağını belirtti.

Eylem Planı'nın birinci aşamasının yapısına ilişkin olarak; her bir müzakere faslı altında hangi kanunların ve hangi ikinci düzenlemelerin çıkacağını Eylem Planı'nda açık bir şekilde ortaya konulduğunu ifade eden AB Bakanı Bozkır, 2015-2019 dönemini kapsayan ikinci aşamanın Kasım ayında kamuoyu ile paylaşılacağını duyurdu.

AB Bakanı Bozkır, Eylem Planı'nda yer alan düzenlemelerin önemli bir bölümünün TBMM'ye sevk edildi-

ğini belirtti ve kalan bölümün de hazırlanıp TBMM'ye sunulacağına açıkladı. AB Bakan Bozkır bu noktada, AB mevzuatına uyum sürecinde yasa yapmaya yeni bir disiplin getireceklerini önemle vurguladı. Düzenlemeye ihtiyaç duyulan her konuda, AB standartlarının dikkate alınacağına altını çizen Volkan Bozkır, TBMM AB Uyum Komisyonu'nun etkinliğini artıracaklarını vurguladı.

AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı'nın birinci aşaması kapsamında 36 adet kanun, 142 adet ikincil mevzuat ve 39 adet kurumsal yapılanma çalışmasının gerçekleştirilmesi planlanıyor. Müzakere sürecinde üzerinde en çok tartışılan fasıllar arasında yer alan 23'üncü başlık olan "Yargı ve Temel Haklar" ile 24'üncü başlık olan "Adalet, Özgürlük ve Güvenlik" büyük öneme sahip. "Kişisel

Verilerin Korunması Kanunu", "Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kanunu", "Kolluk Gözetim Komisyonu Kurulmasına Dair Kanun" ve "İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Kanunu'nun" da, Eylem Planı'nın Birinci Aşaması kapsamında düzenlenmesi hedeflenen değişiklikler arasında yer alıyor. Öte yandan, toplumsal yaşamı ve gündelik yaşamı etkileyecek, "motorlu araçlarda kullanılan yakıt kalitesinin artırılması", "AB ile uyumlu sürücü belgelerinin oluşturulması" ve "Ulusal Piyasa Gözetimi ve Denetimi Stratejisi" gibi düzenlemeler de Eylem Planı'nın içeriğinde bulunuyor.

AB Bakanı Bozkır, yeni mevzuat çıkarmanın yeterli olmadığını, daha fazla önem arz eden hususun, mevzuatın uygulanması olduğunu konuşmasında önemle vurguladı.

UKRAYNA'DA SEÇİMLERİN GALİBİ AB YANLISI PARTİLER OLDU

Ukrayna'da 26 Ekim 2014 tarihinde yapılan erken genel seçimlerin galibi AB yanlısı partiler oldu.

Ukrayna'daki seçimler, Avrupa yanlısı Devlet Başkanı Petro Poroşenko'nun liderliğindeki blok ve Başbakan Arseniy Yatsenyuk'un liderliğindeki Halk Cephesi'nin galibiyetiyle sonuçlandı. Avrupa yanlısı başka bir partinin de üçüncü sırada yer alması ile Ukrayna Parlamentosu'nda AB yanlısı partiler çoğunluğu sağlamış oldu. Ukrayna'da bu yılın Şubat ayında Rusya yanlısı eski

Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç'in devrilmesinden sonra yapılan ilk parlamento seçimlerinde, ülkenin doğusunda Ukrayna ordusunun kontrolünde yer alan bölgelerde seçimler askerlerin koruması altında yapılırken; Rusya yanlısı ayrılıkçıların kontrolü altındaki iki bölgede ve Mart ayında Rusya'nın ilhak ettiği Kırım'da ise seçimler yapılamadı. Bu nedenle, parlamentoda 27 sandalye boş kaldı.

Çisel İleri, İKV Proje Müdürü

EKONOMİK KRİZİN YARATTIĞI AJANS: AVRUPA BANKACILIK OTORİTESİ

Merkezi Londra'da bulunan ve 1 Ocak 2011 tarihinde faaliyete başlayan Avrupa Bankacılık Otoritesi (*European Banking Authority - EBA*), 1093/2010 sayılı Parlamento ve Konsey Tüzüğü ile kuruldu. EBA, Avrupa'daki bankacılık sisteminin etkili ve tutarlı düzenlenmesi ve denetiminin sağlanması için çalışmaktadır.

Genel hedefi AB'deki mali istikrarın sürdürülmesi ve bankacılık sektörünün bütünlük içerisinde, verimli ve düzenli çalışmasının korunması olan EBA'nın temel görevi, AB çapındaki finansal kurumlar için uyumlaştırılmış basiretli tek bir kurallar dizisinin oluşturulmasını amaçlayan Avrupa Tek Kural Kitabı'na (*Single Rulebook*) katkı sağlamaktır. EBA aynı zamanda denetim uygulamalarının birbirine yakınlaştırılmasının desteklenmesinde ve AB bankacılık sektöründeki riskleri ve kırıl-

ganlıkları değerlendirmede önemli bir rol oynamaktadır. EBA'nın görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- Ulusal otoriteler tarafından AB hukukunun yetersiz ya da yanlış uygulanması iddialarını araştırmak;
- Acil durumlarda yetkili otoriteler ve finansal kurumlarla ilgili kararlar almak;
- Sınır ötesi durumlarda yetkili otoriteler arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde arabuluculuk yapmak;
- Avrupa Parlamentosu'na, AB Konseyi'ne ve Avrupa

Komisyonu'na karşı bağımsız bir danışman kurum olarak hareket etmek,

- Tüketicilere yönelik finansal ürünler pazarında ya da İç Pazar'daki hizmetlerde şeffaflığı, basitliği ve adillliği desteklemede öncü rol oynamak.

Tüm bu görevlerini yerine getirebilmek için EBA; teknik standartlar, rehberler, görüşler, düzenli veya bir defaya mahsus raporlar dâhil düzenleyici ve düzenleyici olmayan belgeler hazırlamaktadır.

EBA'nın hazırladığı belgeler içerisinde Teknik Standartlar, AB düzenlemelerinin (tüyük ya da yönerge) belirli yaklaşımlarını belirledikleri için bağlayıcıdır. Dolayısıyla EBA tarafından hazırlanan taslak Teknik Standartlar, Komisyon tarafından onaylanmakta ve yürürlüğe girmektedir.

EBA'NIN KURUMSAL YAPISI

EBA, dışarıda ve Denetimciler Kurulu'nda Yönetim Kurulu Başkanı tarafından temsil edilirken, kurumun rutin işlerinin yürütülmesinden, Yönetim Kurulu toplantılarının hazırlanmasından İdari Direktör olarak atanan kişi sorumludur. Denetimciler Kurulu kurumun ana karar alma organı olarak, kurumun tüm politika kararlarını almakta, Teknik Standartlar, rehberler, görüşler vs. gibi kurumca üretilen belgeleri onaylamaktadır. Yönetim Kurulu ise EBA'nın kendisine yüklenen misyonu taşıyabilmesini ve görevlerini yerine getirebilmesini sağlamakla yükümlüdür.

EBA, belge hazırlama sürecine teknik çalışma gruplarını ve ulusal bankacılık otoritelerinin temsilcilerinin yer aldığı daimi komiteleri dâhil ederek ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışmaya özen göstermektedir. Bunun yanında uygun durumlarda tüm paydaşların katılımının sağlanabilmesi için kamuoyuna danışma süreci de yürütülmektedir.

EBA'NIN ÇALIŞMA ALANLARI

EBA'nın faaliyetlerine ilişkin çizilen genel çerçevenin yanında kabul edilen yıllık programlarda, o yıl içerisinde

odaklanılacak alanlar belirlenmektedir. Buna göre 2014 yılında ajansın faaliyetlerinin düzenleme, gözetim ve tüketicinin korunması üzerine yoğunlaşacaktır.

Düzenleme alanında EBA, Avrupa Tek Kural Kitabı'nın oluşturulmasına, finansal kurumlar için eşit şartlar yaratılmasına, AB Tek Pazarı'nın işleyişinin ve AB'deki mali düzenlemelerin kalitesinin artırılmasına katkı sağlamaya devam etmektedir. Bunun yanında 2014 yılında, kredi ve piyasa riskleri, ekonomik toparlanma, likidite ve borç gibi alanlardaki düzenlemeler önem kazanmıştır.

Gözetim alanında, AB'deki bankacılık sektöründeki temel risklerin belirlenmesi, analiz edilmesi ve çözümlenmesine odaklanılmaktadır. Yeni standartlara uyum sağlanabilmesi için EBA sermaye düzeyini ve sermaye planlarını izlemeye devam etmektedir.

Tüketicinin korunması alanında EBA, İpotek Kredisine Yönergesi, öneri halindeki Banka Hesapları Paketi ve Ödeme Hizmetleri Yönergesi'nin gözden geçirilmesi kapsamındaki görevlerini yerine getirmektedir.

EBA'nın üstlendiği en önemli görevlerden birisi de 2009 yılından bu yana gerçekleştirilen AB çapındaki stres testlerini Avrupa Sistemik Risk Kurulu (*European Systemic Risk Board* – ESRB) ile birlikte koordine etmek ve yürütmektir. Testlerin amacı finansal kurumların piyasada meydana gelecek olumsuz gelişmelere karşı dayanıklılığını ve direncini ölçülebilmek, böylece AB finansal sisteminin genel bir değerlendirmesini yapabilmektir. Aşağıdan yukarı yöntemiyle gerçekleştirilen bu testlerdeki temel yöntem, varsayımlar ve senaryolar ESRB, Avrupa Merkez Bankası ve Komisyon işbirliği ile hazırlanmaktadır.

Birliğin ekonomik krizle mücadele döneminde ortaya çıkan ve yeni ekonomi yönetişiminin önemli bir parçası haline gelen Avrupa Bankacılık Otoritesi ile ilgili daha detaylı bilgiye, ajansın faaliyetlerine ve raporlarına kurumun resmi internet sitesinden (<http://www.eba.europa.eu/>) erişmek mümkün.

Selen Akses, İKV Kıdemli Uzmanı

YENİ STRATEJİK ORTAKLIĞA DOĞRU: JAPONYA

1991 yılında gerçekleşen ilk AB-Japonya Zirvesi'nde imzalanan ortak Lahey Bildirisi, AB ve Japonya arasındaki ilişkilerin derinleştirilmesinde önemli bir dönüm noktasını oluşturdu. Ancak o zamandan bu yana, ileri demokrasi, özgürlük, hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı ve serbest piyasa ekonomisi gibi birçok ortak ilke ve değeri paylaşan dünyanın iki lider ekonomik ve siyasi gücü arasındaki ikili ilişkilerin halen potansiyelin altında olduğu yadsınmaz. Bu gerçekten yola çıkarak, Avrupalı ve Japon liderler, 2013 yılında, Stratejik Ortaklık Anlaşması ve Serbest Ticaret Anlaşması (STA) için müzakereleri başlatma kararı aldılar.

AB VE JAPONYA ARASINDAKİ KAÇINILMAZ STRATEJİK ORTAKLIK

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kendi ekonomilerini yeniden yapılandırma sürecine giren Avrupa ülkeleri ve Japonya, Soğuk Savaş'ın bitimine kadar, aralarındaki siyasi ilişkilerin çok sınırlı düzeyde kalmasına paralel olarak, ekonomik ilişkiler kapsamında ticaret alanında da birçok anlaşmazlık yaşadılar. Ancak yıllar içinde uluslararası arenada önemli siyasi ve ekonomik güç olarak yükselen ve demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, özgürlük ve piyasa ekonomisi gibi temel değer ve ilkeleri paylaşan Japonya ve AB birçok farklı alanda işbirliğini geliştirme imkânlarını değerlendirmeye başladılar.

Bu süreç içerisinde düzenlenen ilk AB-Japonya Zirvesi'nde kabul edilen Lahey Bildirisi ile AB ve Japonya arasında çevre, sanayi politikası, bilim ve teknoloji gibi birçok alanda diyalogun başlatılmasıyla taraflar arasındaki ilişkileri yatırım ve ticaret dışına taşıma kararı resmîyet

kazandı. AB ve Japonya, bu ortak bildiri ile aralarındaki işbirliğinin geliştirilmesi yoluyla, uluslararası arenadaki konumlarını güçlendirmeyi ve küresel sorunlara karşı birlikte daha etkin bir şekilde mücadele etmeyi amaçladı. AB-Japonya ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir dönüm noktası teşkil eden bu ortak bildiri ile, Soğuk Savaş sonrasında dünya çapında istikrarın ve Asya-Pasifik bölgesinde barış, istikrar ve refahın sağlanması, çok taraflı ticaret sisteminin geliştirilmesi, gelişmekte olan ülkeler ile özellikle az gelişmiş ülkelere sürdürülebilir kalkınma, siyasi ile ekonomik alanlarda ilerleme ve insan haklarına saygının teminat altına alınması süreçlerine destek verilmesi hedeflendi.

Söz konusu ortak bildiri ile ayrıca AB ve Japonya arasında siyasi diyalogun etkin bir şekilde yürütülmesi için, taraflarca üst düzey görüşmelerin düzenli olarak gerçekleştirilmesi amacıyla bir çerçeve oluşturuldu. Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu Başkanı, AB Konseyi Başkanı ve

Japonya Başbakanının her yıl AB-Japonya Zirvelerinde bir araya gelmeleri; AB Dışişleri Bakanları ve AB'nin dış ilişkilerden sorumlu Komisyon Üyelerinin Japonya Dışişleri Bakanı ile yılda iki kez görüşmelerde bulunmaları ve AB Troykası ve Japonya'nın siyasi liderlerinin yılda iki kez üst düzey toplantılarda bir araya gelmeleri ve düzenli olarak sektörler toplantılarının düzenlenmesi öngörüldü.

AB ve Japonya arasında kabul edilen bu ortak bildiri-nin ardından, Avrupa Komisyonu, Japonya'nın bölgesel ve küresel bir aktör olarak önemini ortaya seren bir stratejik belge¹ yayımladı. Söz konusu belge esasında, Avrupa Komisyonu'nun Asya bölgesine yönelik yayımladığı ilk stratejik belge olma özelliğini taşıyor. Bu strateji belgesinde, uluslararası arenada Asya'da yeni ekonomik güçlerin kendilerini göstermeye başladığını fark eden AB'nin, Asya'daki ekonomik varlığını güçlendirmesi ve bölgedeki aktörlerle siyasi diyalogun geliştirilmesinin kaçınılmaz bir durum olduğuna dikkat çekiliyor². Bu kapsamda, bir yandan ekonomik ve siyasi güç olarak hem Asya bölgesinde hem de uluslararası platformda ağırlığını göstermeye başlayan ve öte yandan ticaret, resmi kalkınma yardımları ve yatırımlar yoluyla Doğu Asya bölgesinde ekonomik kalkınma ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunan Japonya, Avrupalı siyasetçilerin dikkatlerini kendisine çevirmeye başladı. Nitekim AB'nin uluslararası arenada daha aktif ve etkin bir rol oynama arayışı kapsamında, uluslararası arenada daha fazla yükümlülük almaya hazır olduğunu gösteren Japonya böylelikle, AB için stratejik bir ortağa dönüştü.

Küresel aktörler arasında siyasi ve ekonomik bağımlılığın giderek arttığı bir dönemde, 2001 yılında düzenlenen 10'ncu AB-Japonya Zirvesi'nde taraflar ikili işbirliğini daha ileriye taşımak amacıyla on yıllık bir eylem planı üzerine anlaşmaya vardılar. AB ve Japonya arasındaki ilişkilerin kapsamının genişletilmesini öngören bu eylem planı, dört temel hedef doğrultusunda oluşturuldu. Bu eylem planı ile barış ve güvenliğin teşvik edilmesi, küreselleşmenin dinamiklerinden faydalanarak taraflar arasındaki ekonomik ve ticari ortaklığın güçlendirilmesi, küresel ve toplumsal sorunlara karşı birlikte mücadele edilmesi ve son olarak kültürlerin ve insanların bir araya getirilmesi amaçlanıyor. Söz konusu eylem planı çerçevesinde, AB ve Japonya arasındaki işbirliğinin geliştirilebileceği 100'den fazla alan tespit edildi.

Eylem planının kabul edilmesinden bu yana, AB ve Japonya arasında cezaî konularda karşılıklı adli yardım; gümrük konularında karşılıklı idari yardım ve işbirliği; nükleer enerjinin barışçıl amaçlı kullanımı ve termonükleer füzyon gibi birçok farklı alanda anlaşmalar imzalandı. Brüksel ve Tokyo'da Sanayi İşbirliği için AB-Japonya Merkezleri de kurularak, Avrupalılar ve Japonlar için çeşitli staj ve dil eğitim imkânları sağlanmaya başlandı.

Günümüzde de, AB ve Japonya, özellikle çevre, bilgi toplumu, bilim ve araştırma ve sanayi politikası gibi alanlarda yeni işbirliği imkânlarını sürekli olarak değerlendi-

riyorlar. Örneğin, AB ve Japonya iklim değişikliğine karşı, sera gazı salınımlarını daha etkin bir şekilde azaltabilmek için yenilikçi teknolojiler geliştirilmesinde ortaklaşa çalışmalar yürütüyorlar. Ayrıca Japonya'da Fukushima nükleer santralinde yaşanan felaket sonrasında, AB ve Japonya arasındaki işbirliğinin artması beklenen bir diğer alanı nükleer enerji oluşturuyor. Bir başka örnek de, Mayıs 2014'te düzenlenen 22'nci AB-Japonya Zirvesi'nde, Avrupalı ve Japon liderlerin, güvenli ve şeffaf bir siber alanın oluşturulması amacıyla AB-Japonya Siber Diyalogunun başlatılmasına karar vermeleri oldu.

Tüm bunların yanında, AB ve Japonya arasındaki işbirliğinin güçlü olduğu alanlar arasında her iki aktörün de demokratikleşmeyi ve ekonomik kalkınmayı dünyaya yaygınlaştırma çabalarına verdikleri ortak destek öne çıkıyor. Bu iki aktör de, dünya çapında sürdürülebilir kalkınma ve yoksullukla mücadele konularına destek sağlanmasında ve özellikle çatışma sonrası bölgelerin yeniden yapılandırılmasında ve bu bölgelerde barışın yeniden inşası süreçlerinde önemli bir rol üstleniyorlar. Şöyle ki, dünya GSYİH'sinin yüzde 30'unu oluşturan AB ve Japonya, Resmi Kalkınma Yardımlarının (*Official Development Assistance* - ODA) toplam yüzde 60'ını sağlayarak, dünyanın önde gelen kalkınma yardımı donörü konumuna yükseldiler³. Japonya, başta Bosna-Hersek olmak üzere, Batı Balkan ülkelerinin yapılandırılma ve istikra kavuş-

¹ European Commission, "Towards a new Asia strategy", COM (94) 314 final, 13 Temmuz 1994.

² Elena Atanassova-Cornelis, "The EU-Japan Strategic Partnership in the 21st Century: Motivations, Constraints and Practice", *Journal of Contemporary European Research*, Volume 6, Issue 4, 2010.

³ European Parliamentary Research Service, "At a glance - EU-Japan: forging strategic ties", Plenary, 10 Nisan 2014.

turulması süreçlerinde AB'ye önemli destek sağlarken; AB de Japonya'nın Doğu Asya ülkelerine (Kamboçya ve Tayland gibi) sağladığı insani yardımlara katkıda bulundu⁴. Taraflar ayrıca, Afganistan ve Pakistan'da istikrarın sağlanmasına ve demokratikleşme sürecine önemli destek sağladılar. Japonya ve AB ayrıca, Somali kıyılarında ve Aden Körfezi'nde korsanlıkla mücadele alanında çabalarını birleştirerek önemli başarıları imza attılar. Tüm bu desteklerin yanı sıra, AB ve Japonya'nın birbirlerine karşılıklı olarak sağladıkları doğrudan destekler de göz ardı edilemeyecek ölçüde. Örneğin, Japonya Hükümeti AB üye devletlerine borç krizinden çıkmalarında katkı sağlamak amacıyla, kurtarma fonlarından alarak Avrupalılara önemli ölçüde destek verdi⁵.

Kuşkusuz 2001 yılında kabul edilen eylem planı ile, AB ve Japonya arasındaki işbirliğinde önemli ölçüde gelişme sağlandı. Buna rağmen, taraflar arasındaki ilişkilerin tüm potansiyelini açığa çıkarmadığı bir gerçek. Bu saptamadan hareketle, Avrupalı ve Japon liderler, Mart

2013'te, bir yandan siyasi, küresel ve sektörel konularda işbirliğini daha ileriye taşımak amacıyla Stratejik Ortaklık Anlaşması'na; diğer yandan da ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirmek amacıyla kapsamlı bir STA'ya yönelik müzakerelere başlama kararı aldılar.

STA İLE AB-JAPONYA TİCARİ İLİŞKİLERİNİ CANLANDIRMA ÇABALARI

1970'li ve 1990'lı yılları kapsayan döneme, AB ve Japonya arasındaki ekonomik ilişkilerdeki ticari anlaşmazlıklar damgasını vurdu. Şöyle ki, Japonya'nın sürekli olarak AB'ye karşı ticaret fazlası vermesi, Avrupalıları Japon ürünlerinin ithalatına karşı koruyucu önlemler almaya yöneltti. Bu kapsamda başta Fransa ve İtalya olmak üzere birçok AB üye ülkesi, bazı Japon ürünlerinin (özellikle otomobil) ithalatına karşı miktar kısıtlamaları ve anti-damping önlemleri uygulamaya başladı. Tüm bu gelişmeler doğrultusunda, Mart 1978'te Japon liderleri ile bir araya gelen AB temsilcileri, Japonya'nın AB'ye karşı verdiği ti-

⁴Elena Atanassova-Cornelis, "The EU-Japan Strategic Partnership in the 21st Century: Motivations, Constraints and Practice", *Journal of Contemporary European Research*, Volume 6, Issue 4, 2010.

⁵"Japan to buy EU bailout bonds to ease eurozone crisis", *The Telegraph*, 8 Ocak 2013.

Tablo: AB-Japonya Mal Ticareti (milyar avro)												
Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
İhracat	43,5	41,0	43,5	43,7	44,8	43,7	42,4	36,0	44,0	49,1	55,6	54,0
İthalat	73,8	72,6	74,9	74,4	78,4	79,3	76,5	58,4	67,4	70,6	64,8	56,6
Denge	-30,3	-31,6	-31,5	-30,7	-33,7	-35,5	-34,1	-22,5	-23,3	-21,6	-9,2	-2,5

Kaynak: Eurostat

caret fazlasının kısa bir sürede azaltılması doğrultusunda çağrıda bulundular⁶. AB ile ekonomik işbirliğini ve ticari ilişkileri geliştirmek isteyen Japonya Hükümeti, bu gergin ortamı yumuşatmak amacıyla, söz konusu ticaret denge-sizliğini azaltmaya yönelik olarak, başta otomobil olmak üzere bazı sanayi ürünlerinde gönüllü ihracat kısıtlamalarına (*voluntary restraints on exports*) gitti⁷.

Nitekim yıllar içinde, her ne kadar Japonya ticaret fazlası kaydetmeye devam etse de, ikili ticari dengenin nispeten düzelmesi ve Japonya'nın AB'ye yönelik yatırımlarını artırması sonucunda, taraflar arasında ticarete ilişkin gerginliğin azaltılması sağlandı. Ancak bir yandan, Japon para birimi yenin, avro karşısında değer kaybetmesi sonucunda Japonya'dan ithal edilen ürünlerin böylelikle daha düşük fiyata temin edilmesinin, diğer yandan Avrupa şirketlerinin Japonya pazarına erişmekte zorlanmalarının yine de Japonya'nın lehine bir tablo oluşturduğu bir gerçektir.

2013 yılı verilerine göre, AB'nin Japonya'dan ithal ettiği ürünlerin değeri 56,5 milyar avro iken, Japonya'ya yaptığı toplam mal ihracatının değeri ise 54 milyar avroya ulaştı. Japonya da, ithalatının yüzde 9,4'ünü AB'den temin ederken ihracatının yüzde 10'unu AB'ye yönelik olarak gerçekleştirdi. Günümüzde AB, Japonya'nın en önemli üçüncü ticaret ortağı olmaya devam ederken, Japonya ise son on yıl içinde AB'nin en önemli ticaret ortakları arasında dördüncü sıradan yedinci sıraya geriledi. Son birkaç yıl içerisinde, Japonya'nın AB ticaretindeki payının önemli ölçüde azaldığı yadsınamaz. Örneğin; 2003 yılında AB'nin Japonya'ya gerçekleştirdiği ihracatın toplam ihracatından aldığı pay yüzde 4,8 iken; bu oran 2013 yılında yüzde 3,1'e düştü. Aynı zaman diliminde, Japonya'nın AB'ye gerçek-

leştirdiği ithalatın payı yüzde 7,8'ten, yüzde 3,4'e düşmüş bulunuyor. Bu durumun esasında, Asya bölgesinde ve uluslararası arenada, Çin'in önemli bir ekonomik güç haline gelmesi sonucunda, hem Japonya'nın hem de AB'nin ticaret ortakları arasında üst sıralara yükselmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

AB'nin Japonya ile ticari ilişkilerinin, potansiyelin altında kaldığı da bir gerçek. Bunu doğrulayan bir başka örneği ise, iki bölge arasındaki hizmet ticaretinin 37,2 milyar avro ile sınırlı kalması oluşturuyor. Ancak ürünlerde, Japonya ticaret fazlası kaydederken, AB'nin hizmet alanında Japonya'ya karşı ticaret fazlası verdiği dikkat çekiyor. Bunun nedeni ise, AB'nin Japonya'ya önemli mali hizmetler, hava ulaştırma hizmetleri, bilgisayar ve bilgi hizmetleri sağlamasından kaynaklanıyor.

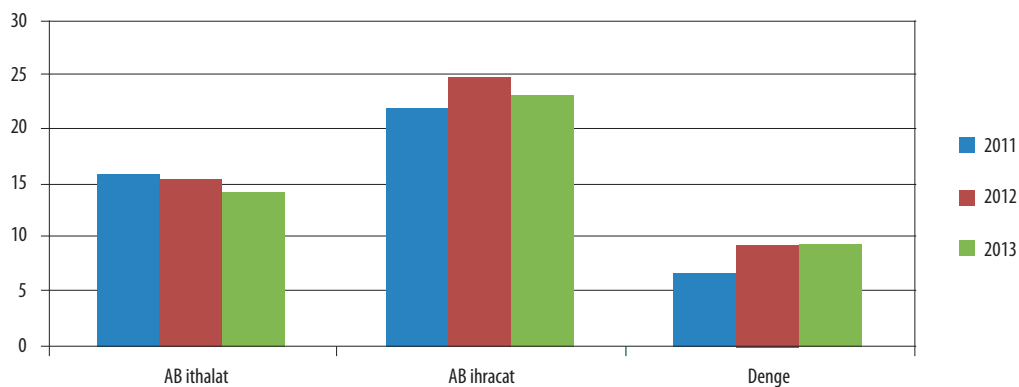
Tüm bunların yanında, AB ve Japonya arasındaki yatırım ilişkileri de incelendiğinde, bu alanda da taraflar arasında önemli bir dengesizliğin bulunduğu dikkat çekiyor. Şöyle ki, Japonya AB'de önemli bir yatırımcı konumundayken, AB, Birlik dışındaki doğrudan yabancı yatırımlarının yalnızca yüzde 3'ünü Japonya'ya gerçekleştiriyor. 2012 verilerine göre, AB'nin Japonya'ya yaptığı doğrudan yabancı yatırımlar 98,8 milyar avro değerinde iken, Japonya'nın AB'ye yaptığı doğrudan yabancı yatırımlar 161,5 milyar avro değerine ulaşmış bulunuyor.

1980'li yılların sonunda, Avrupa Tek Senedi'nin (*Single European Act*) imzalanmasıyla birlikte, AB'nin Tek Pazar oluşturma çabaları karşısında, Avrupa piyasasında rekabet gücünü kaybetme endişesi duyan Japonya, o dönemlerde AB'ye yönelik yatırımlarını artırmış bulundu. Bir bakıma, AB'de daha fazla üretmek ve böylelikle Avrupa'nın üretim zincirine dahil olarak Avrupa pazarın-

⁶ European Community, "EU urges Japan to trim its trade surplus", Press Release, [http://aei.pitt.edu/54743/1/NR_\(78\)_14.pdf](http://aei.pitt.edu/54743/1/NR_(78)_14.pdf), Erişim tarihi: 20 Ekim 2014.

⁷ Hiromasa Kubo, "A EU-Japan Free Trade Agreement: Toward More Solid Economic Relations", Center for Asian Studies, Kasım 2012.

Grafik: AB- Japonya Hizmet Ticareti (milyar avro) Kaynak: Eurostat

Kaynak: Eurostat

⁸ A.g.e

daki pozisyonunu korumaya çalıştı. Ayrıca AB'nin önemli bir tüketici pazarına dönüşeceğini anlayan Japonya, bu pazardaki konumunu güçlendirmek istedi. 2004 ve 2007 yıllarında AB'de yaşanan genişleme dalgalarını takiben, Japonya, başta Çek Cumhuriyeti, Polonya ve Macaristan olmak üzere bazı Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini cazip birer yatırım merkezi olarak değerlendirerek, bu bölgelerde ağırlıklı olarak otomobil parçaları üretmeye başladı⁸.

Durum böyle iken, Avrupa şirketlerinin Japonya pazarına erişmekte zorlanmaları nedeniyle, Avrupalı yetkililer Japonya'ya yatırım ortamını iyileştirmesi için çağrıda bulunuyorlar. Asya bölgesinin güçlenerek dünyanın birinci üreticisi ve ihracatçısı konumuna geçmesi durumu, AB'nin, Asya eksenine kayan ekonomik güç merkezinde önemli bir konumda bulunan Japonya ile ticari ilişkilerini geliştirmesi ve yatırımlarını artırmasını kaçınılmaz kılıyor.

Bu dengesiz tablo karşısında AB ve Japonya, aralarındaki ticaret ve yatırım ilişkilerini canlandırmak amacıyla Mayıs 2011'de düzenlenen AB-Japonya Zirvesi'nde STA yoluna başvurmaya karar verdiler. AB ve Japonya arasında STA'ya yönelik Mart 2013'te başlayan müzakereler çerçevesinde, bugüne kadar toplam yedi tur gerçekleştirildi. Bu anlaşma ile, bir yandan taraflar arasındaki güm-

rük vergilerinin ve tarife dışı engellerinin kaldırılması ve hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi; diğer yandan ise iş yapma ve yatırım ortamının iyileştirilerek, Japonya ve AB arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin güçlendirilmesi amaçlanıyor. Bu anlaşmada ayrıca kamu alımları, yasal düzenlemeler, rekabet ve sürdürülebilir kalkınma gibi ticarete ilişkin birçok hükme de yer veriliyor.

Söz konusu STA'ya yönelik yürütülen müzakereler kapsamında, Japonya özellikle otomotiv ve elektronik ürünlere yönelik yüksek seviyede tutulan AB tarifelerinin kaldırılmasını talep ederken, AB ise Japonya'nın özellikle ilaç ürünlerinde ve tıbbi cihazlarda uyguladığı tarife dışı engelleri kaldırması ve böylelikle karşılıklı olarak birbirlerinin pazarlarına erişimin daha kolay sağlanabilmesini istiyor. Bu bağlamda AB, Japonya'nın kamu alımları pazarını Avrupa şirketlerine de açmasını talep ediyor. AB açısından, Japonya ile kaydedilen bu ticari dengesizliğin nedeni Japonya Hükümetinin uyguladığı sertifika işlemleri ve teknik alanda bazı zorunluklar gibi çeşitli tarife dışı engellerin Avrupalı şirketler, ihracatçılar ve yatırımcıların Japonya pazarına erişimini zorlaştırmasından kaynaklanıyor. Bu nedende, Avrupalı yetkililer müzakerelere başlamadan tarife dışı engellere ilişkin bazı şartlar ortaya

koydu. Bu kapsamda, Japonya'nın bu engellerin kaldırılmasına yönelik adım atmaması halinde ve özellikle demiryolu ve kentsel ulaşım konularında hazırlanan yol haritalarının müzakerelerin başladığı tarihi takiben bir yıl içerisinde Japonya tarafından hayata geçirilemediği takdirde, AB tarafından Avrupa Komisyonu'nun müzakereleri askıya alabileceği yönünde uyarıda bulunuldu.

Japonya'nın geçen yıl içinde demiryolu sektöründe reform gerçekleştirmesi ve AB için stratejik önem taşıyan bazı sektörlerde tarife dışı engeller kaldırması, Avrupa Komisyonu tarafından olumlu karşılandı. Ancak, Avrupa Komisyonu'nun Mayıs 2014'te Ticaret Politika Komitesi'ne bu konuyla ilgili olarak sunduğu değerlendirme raporunda, özellikle "kei cars" olarak bilinen küçük arabaların tanıtımında alınan önlemler, demiryolu sektörü için uygulanan tedarik kuralları ve menşe kuralları olarak bilinen coğrafi işaretler alanlarında, Japonya'nın daha fazla ilerleme kaydetmesi gerektiği açıklandı. Bu sıkıntılara rağmen, Avrupa Komisyonu ve AB üye ülkeleri arasında yapılan yoğun görüşmeler sonucunda, Japonya ile STA müzakerelerine devam edilmesi yönünde karar alındı. Ancak bu kararlar birlikte, demiryolu sektörüne ilişkin kamu alımlarında Japonya'nın yeterince ilerleme kaydetmediği konusunda şikâyetçi olan Fransa, İspanya, İtalya ve Almanya, AB şirketlerinin Japonya'nın demiryolu pazarına verimli ve eşit şekilde erişip erişemediğini daha iyi değerlendirebilmek için en az iki yıllık izleme dönemlerinin oluşturulmasını talep ettiler.

Avrupalı yetkililerin değerlendirmelerinde, Japonya ile STA müzakerelerinin devam etmesi yönünde karar alınması, AB ve Japonya arasındaki ticari ilişkilerin canlandırılması açısından büyük önem taşıyor. Nitekim yapılan etki analizlerine göre, anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, AB'nin Japonya'ya yaptığı ihracatın yüzde 32,7 oranında; Japonya'nın AB'ye ihracatının ise yüzde 23,5 oranında artacağı tahmin ediliyor. Ayrıca anlaşma-

nın yürürlüğe girmesi sonucunda, AB GSYİH'sinde yüzde 0,6 ile 0,8 arasında bir artış kaydedileceği ve 400 bine yakın yeni istihdam imkânının yaratılacağı öngörülmüyor⁹.

Tüm bunlar bir yana, STA müzakerelerinin tamamlanması ve anlaşmanın yürürlüğe girmesi AB ve Japonya için stratejik önem taşıyor. Şöyle ki, AB ve Güney Kore arasındaki STA'nın yürürlüğe girmesiyle beş yıllık bir süre içinde kademeli olarak Kore ürünlerine uygulanan tariflerin kaldırılacak olması, özellikle Japonya otomobil sektörü temsilcilerinin, AB pazarında rekabet gücünü kaybetme endişesiyle Japon Hükümetine AB ile benzer bir anlaşma için müzakerelere başlanması doğrultusunda baskıda bulunmasına neden oluyor¹⁰. Japonya örneğinin de gösterdiği gibi, AB'nin Güney Kore ile kapsamlı bir STA imzalamış olmasının, Asya bölgesindeki diğer ülkelerde bir domino etkisi yarattığı anlaşılıyor. Diğer yandan, Japonya'nın da AB gibi ikili ve bölgesel STA odaklı bir ticaret politikası yürütmesi, Avrupalı yetkililerin dikkatini çekmiş durumda. Nitekim son on yıl içinde, Japonya; Singapur, Meksika, Malezya, Şili, Tayland, Endonezya, Brunei, ASEAN, Filipin, İsviçre, Vietnam, Hindistan ve son olarak Peru ile birer STA imzalamış bulunuyor. Ayrıca Japonya'nın, bir yandan aralarında ABD'nin de bulunduğu Trans Pasifik Ortaklığı (*Trans Pacific Partnership*) müzakerelerinde de yer alması; diğer yandan ise Çin ve Güney Kore ile üçlü STA imkânını değerlendiriyor olması, AB açısından Japonya ile bir STA imzalanmasına önem kazandırıyor. Ancak, bir yandan ABD ile Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı müzakereleri yürüten AB; diğer yandan Trans Pasifik Ortaklığı müzakereleri yürüten Japonya için AB-Japonya STA'nın taraflar için ne kadar büyük öncelik taşıdığı ise tartışma konusu.

AB ve Japonya arasında yürütülen Stratejik Ortaklık Anlaşması ve STA müzakerelerinin tamamlanması kuşkusuz, AB-ABD-Japonya üçgenindeki AB-Japonya ayağını güçlendirerek, tarafların uluslararası arenadaki ekonomik ve siyasi güçlerinin artmasına önemli katkı sağlayacaktır.

⁹ European Commission, "A Free Trade between the EU and Japan", *Memo*, 17 Haziran 2013.

¹⁰ Franz Waldenberger, "EU-Japan relations – past, present and future", <http://ffj.ehess.fr/index/article/303/eu-japan-relations-past-present-and-future.html>, Erişim tarihi: 20 Ekim 2014.

İlge Kıvılcım, İKV Uzmanı
Gökhan Kilit, İKV Uzmanı

2030 İKLİM VE ENERJİ PAKETİ'NİN AB VE TÜRKİYE'YE ETKİSİ

23-24 Ekim 2014 tarihlerinde Brüksel’de gerçekleşen AB Liderler Zirvesi’nde, 28 üye ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanları, Avrupa Komisyonu’nun 22 Ocak 2014 tarihinde sunduğu “2030 İklim ve Enerji Paketi” üzerinde anlaşmaya vardı. Resmi olarak Mart 2015 tarihindeki Zirve’de kabul edilmesi beklenen paket, pek çok açıdan AB için önemli bir sürece işaret ediyor. Paket her şeyden önce, küresel iklim değişikliği müzakerelerinde “etkisiz bir AB profilinin” çizildiğini ifade eden kesimlere yönelik, aşılması gereken önemli bir sonucu ortaya koyuyor. Öte yandan hâlihazırda üye ülkeler için bağlayıcılığı süren AB’nin 2050 hedeflerine ulaşılması için ise paket, “ara dönem” strateji planı olarak yorumlanabilir. AB ekonomisini ve enerji sistemini daha rekabetçi, güvenli ve sürdürülebilir hale getirmeyi hedefleyen AB’nin orta ve uzun vadeli hedeflerinin bir parçası olacak 2030 İklim ve Enerji Paketi’ni bu ayki köşemizde inceliyoruz.

AB’NİN 2030 HEDEFLERİ

Avrupa Komisyonu’nun 22 Ocak 2014 tarihinde sunduğu 2030 İklim ve Enerji Paketi¹, 23-24 Ekim 2014 tarihinde Brüksel’de 28 üye ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanlarının bir araya geldiği AB Liderler Zirvesi’nde onaylandı. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan yazılı açıklamada, özellikle üye ülkelerin ekonomik alandaki kırmızı çizgilerinin belirginliği sürerken, 28 üye ülkenin paket üzerinde anlaşmaya varması, pek çok açıdan AB için önemli bir sürece işaret ettiği ifade ediliyor. Paket, gerek AB’nin orta ve uzun vadeli bağlayıcı hedefleri gerekse Türkiye’nin iklim değişikliği alanında sergilediği mevcut profilinin AB ekseninden kaymaması için önemli mesajları içermektedir. AB’nin 2030 yılına kadar öngördüğü hedefleri şu şekilde:

Sera Gazı Emisyonları: AB, sera gazı emisyonlarını 2030 yılında 1990 yılındaki seviyeye oranla **yüzde 40** azaltmayı hedefliyor. Bu hedef, AB’nin 2050 yılında yüzde 80-95 oranında emisyon azaltım hedefini karşılamada, uygun maliyetli bir yol haritasının devamını sağlayacak.

Yenilenebilir Enerji: Yenilenebilir enerji; rekabetçi, güvenli ve sürdürülebilir enerji sistemine doğru geçiş sürecinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu nedenle Paket, 2030 yılında AB’nin enerji tüketiminde yenilenebilir enerji payını en az **yüzde 27** seviyesinde olmasının hedeflenmesini içermekte.

Enerji Verimliliği: Avrupa Komisyonu Enerji Verimliliği Yönergesi’nin incelemesinin ardından, enerji tasarrufunun artırılması yönünde çalışmalarına hız vermişti. Nitekim 2030 için **yüzde 27** oranında bir hedef belirlenmiş durumda. Yeni inşa edilen binalar, enerji verimliliği alanında AB’nin öncelikli maddeleri arasında gündemde olacak. Komisyon verilerine göre, 1980’li yıllarda inşa edilen yapılara oranla yüzde 50 daha az enerji kullanılmaktayken, sanayide, 2001 yılına oranla yüzde 19 enerji yoğunluğu görülmekte.

NEDEN 2030 HEDEFLERİ?

Ekonomik Kriz: 2020 hedeflerinin bağlayıcılığı sürerken, 2008 yılından itibaren ekonomik krizin neden olduğu ortamın getirisini olarak, AB’nin ekonomik kırılganlığı öne

çıkması ve bu ortamla beraber, özellikle AB ETS üzerinden karbon fiyatlarının aşırı düşmesi, piyasaya olan güveni azaltmıştır. Emisyonların 2050 yılına kadar yüzde 80-95 oranında azaltılmasının bir diğer bileşeni, karbon piyasasının etkinliğinin temini olacaktır.

Enerji Güvenliği: Enerjide daha bağımsız bir AB’nin yaratılması hedefine hız verilmesi her geçen gün artmakta ve AB’nin enerji sisteminin güvenliği büyük yatırımları zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla yatırımcıların 2020 sonrası dönemi daha iyi okuyabilmeleri için de, daha istikrarlı ve ulaşılabilir hedeflerin yakalanması zorunluluğu doğmaktadır.

Daha Etkili Yönetişim Sistemi: Rekabetçi; güvenli ve sürdürülebilir enerjiye dayalı ulusal planlar içeren yeni bir yönetim çerçevesine ihtiyaç güncelliğini korumakta. Planlar, AB düzeyinde tutarlılık sağlamak için ortak bir yaklaşım çerçevesinde Üye Devletler tarafından hazırlanacak.

¹ Zirve sonuçlarına http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/145356.pdf internet adresinden ulaşılabilir.

2015 Anlaşması: Ayrıca AB'nin 2020 yılında yürürlüğe girmesi beklenen yeni uluslararası iklim anlaşmasının müzakerelerinde aktif rol üstlenmesi, AB'ye getirilen eşitirilerin yumuşatılması açısından, 2030 hedeflerinin kabul edilmesi önemli hale gelmişti.

AB ETS REFORMLARININ GELECEĞİ

Öte yandan, paketle beraber sunulan ve doğrudan AB Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS) ile ilgili olan "Pazar İstikrarı Rezervi" (*Market Stability Reserve-MSR*) ile Komisyon, 2021 yılında faaliyete geçmesini öngördüğü bir çeşit karbon piyasa istikrar mekanizması kurma hedefindedir.

Neden MSR? Bilindiği gibi AB ETS, 2005 yılında faaliyete göstermeye başlayan ve uygulama alanı bakımından dünyadaki en büyük emisyon ticaret uygulamasıdır. Sistem dahilinde belirlenen tesisler için azami emisyon izinleri verilir ve üyeler ülkeler için belirlenen izinler yıllık olarak Avrupa Komisyonu tarafından belirlenir. Üye ülkeler de, ülke içindeki tesislere ücretsiz emisyon salım hakkı (*allowance*) verir. Sistemin temel ilkesini oluşturan kısımda, yıl sonunda bu izinleri aşmayan tesisler, aşan tesislere arta-

kalan emisyon miktarlarını satabilmektedir. Fiyatlandırma ise, o yılki arz-talebe göre değişebilmektedir.

Ancak 2008 yılı kriziyle beraber, AB ETS'de arzın artması, karbon fiyatlarını aşağıya çekmişti. Başka bir ifadeyle, karbon fiyatının düşmesiyle, işletme sahipleri kotalara uymak yerine emisyonları artırıcı seçeneklere doğru kaymıştı. Avrupa karbon piyasasındaki gittikçe artan emisyon izinleri sorunu, mevcut süreçte MSR gibi reform çalışmalarını beraberinde getirmiştir.

Brüksel gündemindeki reformlar, AB ETS'nin daha işlevsel hale getirilmesi ve karbon fiyatlarının istikrarlı seyrine tekrar kavuşması adına geliştirilen "*yapısal reformlar*" niteliğinde olacaktır.

Öte yandan önümüzdeki süreçte, toplamda yüzde 40 azaltım hedefine ulaşılabilmesi için, AB Emisyon Ticaret Sistemi'nin (AB ETS) kapsadığı sektörlerin kendi emisyonlarını 2005 yılına kıyasla yüzde 43 oranında azaltması gerekiyor. AB ETS dışındaki sektörlerin ise emisyonlarını 2005 yılı seviyesine oranla yüzde 30 azaltması gerekiyor. Tüm bu çabalar, AB Üye Devletleri arasında eşit oranda paylaşılacaktır.

2030 PAKETİNE İLİŞKİN İKV BASIN AÇIKLAMASI

PAKETİN AB İÇİN ÖNEMİ

AB ETS ekseninde, "piyasada güven" temini

Belirtilen reformlar, AB'nin, küresel boyutta emisyonların azaltılması konusundaki etkin rolünün devamı için önemli bir sınava işaret. Dolayısıyla AB ETS ekseninde, "piyasada güven" sorununun aşılması açısından Zirve'de 2030 hedeflerinin onaylanması, karbon piyasasının işlevselliğe kavuşması için oldukça önemli.

2050 hedeflerine yönelik "ara dönem strateji belgesi"

Bilindiği gibi, AB'nin 2050 hedefleri (emisyonlarda yüzde 80-95 oranında azaltım hedefi) bağlayıcılığını sürdürüyor. Ancak bu hedeflere ulaşılması için, 2020 hedeflerinin de üzerinde çıkartılmış bir revizyon çalışmasına ihtiyaç her geçen gün artmaktaydı. 2030 Paketi, 2050 hedefine ulaşılması için "ara dönem" strateji paketi olarak görülmelidir.

BM Taraflar Konferansı öncesi, "küresel mesajın tamamlanması"

Bilindiği gibi, 2015 yılı sonunda Paris'te imzalanması beklenen ve 2020 sonrası dönemi şekillendirecek bağlayıcı bir iklim değişikliği anlaşması taslağının, bu yılsonunda Peru'nun başkenti Lima'da gerçekleştirilecek BM Taraflar Konferansı'nda onaylanması bekleniyor. 2030 paketinin onaylanması, Konferans öncesinde AB'nin küresel mesajının tamamlanması açısından da önemli hale geliyor.

PAKETİN TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ

AB hedeflerine "paralel bir çerçeve"

AB'de düşük karbonlu ekonomi modeli, her politika alanında önceliğini korumakla beraber, özellikle AB ETS reformlarının ve AB'nin orta ve uzun vadeli iklim ve enerji politikası hedeflerinin Türkiye tarafından takip edilmesi, Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinin en önemli başlıklarından biri olan Çevre faslına uyumunu hızlandıracaktır.

"Ulusal emisyon azaltım hedefimiz şart"

Türkiye'nin uzun vadede sayısallaştırılmış sera gazı emisyon azaltım hedefi henüz açıklanmamıştır. Bu konu, özellikle Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan İlerleme Raporu kapsamında sunulan önemli eksikliklerden biri olarak belirtilmeye devam etmektedir.

tedir. Öte yandan, Peru'da gerçekleşecek BM Konferansı öncesinde ve Paris'te imzalanması planlanan anlaşma öncesinde, Türkiye tarafından açıklanacak ulusal emisyon azaltım hedefi, Türkiye'nin AB'ye katılım müzakereleri ve uluslararası müzakere ortamında aktif ülke profilini sergilemesi açısından kaçınılmaz bir fırsat sunacaktır. Nitekim 17 Mayıs 2014 tarihinde Resmi Gazete'de yenilenmiş hali ile yayımlanan 29003 Sayılı "Sera Gazlarının Takibi Hakkında Yönetmelik" dâhilinde uyum çalışmalarına hız verilmesi, Türkiye'nin konuya yönelik çabalarını göstermektedir.

"Ulusal karbon piyasası" hazırlıkları sürerken

Türkiye'de ulusal karbon piyasasının kurulması çalışmaları, "hazırlık" çalışmaları kapsamında tüm hızıyla sürdürülmektedir. Gönüllü Karbon Piyasasına yönelik projeler yürütülmekte olup, piyasa mekanizmalarının ülkemizde uygulanmasını kolaylaştıracak Dünya Bankası ile imzalanan Karbon Piyasasına Hazırlık Ortaklığı Programı (PMR) kapsamında önemli çalışmalar yapılmaktadır. Hâlihazırda yürütülen bu çalışmaların "uygulama" alanında etkin sonuç alınmasını ve bu konunun AB'nin iklim değişikliği politikasının can damarı olan yeni AB ETS ile uyumlu bir konumda devam ettirilmesini önemsiyoruz.

Türkiye'de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı verilerine göre, gönüllü karbon ticareti kapsamında 308 proje ile toplam 20 milyon ton karbondioksit eşdeğer oranda emisyon azaltımı sağlanmıştır. AB genelinde 2013 yılında toplam emisyon oranı ise 1895 milyon ton olarak kayda geçmiştir. Emisyon oranlarındaki bu fark, 28 üyeli AB'ye ait olmakla beraber, üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biri, emisyon değerlerinin "artış hızının" Türkiye'de ekonomik büyümeyle doğru orantılı seyridir. Nitekim Türkiye'nin 2010 yılında hesaplanan emisyon envanteri 401,9 milyon ton iken; 2012 yılında bu miktar 439,9 milyon tona yükselmiştir (Nisan 2014, TÜİK).

Tablo 1. AB'de en fazla emisyon üreten ilk üç sektör²

Sektör	Milyon ton	Yüzde (AB-28)
Enerji	3.604	79
Tarım	469	10
Sanayi	321	7

Tablo 2. Türkiye'de gönüllü karbon piyasası projelerinin sektör dağılımı³

Sektör	Yüzde
Jeotermal	42
Rüzgâr	39
Atık	15

² Avrupa Çevre Ajansı, 2014

³ Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Nisan 2014 verilerine <http://www.csb.gov.tr/projeler/iklim/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=12461> internet adresinden ulaşılabilir.

M. Haluk Nuray, İKV Brüksel Temsilcisi

“AB BİZE NE VERECEK?”

Geçtiğimiz haftalarda standart çalışma ve ilişki çemberimizin dışında bazı temaslarda bulunma ve normal zamanlarda, klasik görev akışı içinde pek fazla münasebette bulunamadığım kesimlerle bir araya gelme imkanım oldu. Önce, EUROCHAMBRES adlı kuruluşun (ki kabaca Avrupa Odalar Birliği diye düşünebiliriz) Avrupa Parlamentosu içinde düzenlediği, tüm Avrupa'dan, çoğu KOBİ temsilcisi, yaklaşık 800 işadınının katıldığı bir toplantıya iştirak ettim. Bu girişimciler, bir günlüğüne devraldıkları AP genel kurul salonunda, AB yetkililerinin de hazır olduğu bir ortamda, milletvekilleri ile aynı sıralarda, aynı usullerle, kendilerini ilgilendiren konuları tartıştılar ve bazı kararları oyladılar. İşin, gösteri, halkla ilişkiler ve reklam boyutu bir yana, katılımcıların konuları ele alış biçimi, öncelikle, benim uzun süredir savunduğum, iş dünyasının AB'ye yönelik kendi "özgün" bakış açısı olmalıdır görüşümü pekiştirdi.

Evet, günümüzde iş dünyasının, günlük siyasetten ayrı, uzun vadeli ve "mevzuatın maliyeti" esasına, yani hesaba dayalı bir AB bakış açısı olmalı. Çünkü AB, kendisine devredilen yetkilerin yarattığı ortak alanda sürekli yeni mevzuat, yeni kurallar üretiyor ve vatandaşlar ile girişimciler için uyumun mecburi olduğu bu mevzuat genellikle (öncekinden ve bizim gibi üçüncü ülkelerinkinden) "daha pahalı" bir mevzuat. İşte bu noktada "mevzuatın maliyetinin", özellikle de bu maliyeti üstlenecek olan kesimlerce hesaplanması gerek.

AB'de, mevzuatı çıkarmanın önerisine bir de "etki analizi" eklemesi mecburi. Yani, yeni mevzuatın yol açacağı değişikliklerin yaratacağı etkileri öngörmesi, önceden tahminen hesaplaması ve bunu mevzuat önerisine eklemesi gerekiyor. Ama nedense, mevzuatı hazırlayanlar tarafından hazırlanan bu etki analizlerinin tümünde, ilgili kesimlerin bu işten yararlanaacağı sonucuna varılıyor. Öte yandan, şikayetler de bir türlü bitmiyor. Gerçi bu analizler daha sonra, nispeten bağımsız (en azından hazırlayanlardan farklı) kurumlarca inceleniyor ama dediğim gibi, bu incelemeler her şey olup bittikten, atı alan Üsküdar'ı geçtikten, mevzuat hayatı etkiledikten sonra yapıyor. Sonuçtan etkilenecek kesimler tarafından yapılan analizler ise, genelde daha gerçekçi oluyor.

Bir somut örnekle anlatayım: "Açık Avrupa" (Open Europe) adlı bir İngiliz kuruluşu, AB enerji politikasının ve enerji alanındaki AB 2020 hedeflerinin İngiliz firmalarına ve tüketicilerine etkileri konulu bir çalışma yapmış ve özetle şunları hesaplamış.

İngiliz mevzuatı yerine, AB mevzuatı uygulanmaya başlanmasının üçüncü yılında, yani 2013'te, bu yeni uygulamalar nedeniyle tüketicilerin ortalama elektrik faturası 59 sterlin (yüzde 5) artmış; 2014'te bu rakam 149 sterlin (yüzde 11 artış) olacaktır. KOBİ'ler içinse durum daha da vahim. 2013'te işletmelerin ortalama enerji faturası 130.000 sterlin (yüzde 9) artarken, bu artış 2020 yılında 350.000 sterline kadar (yüzde 23 artış) çıkabilecektir. Raporda, İngiliz mevzuatının toplam maliyeti yıllık 1,3 milyar sterlin iken, AB mevzuatının yıllık maliyetinin 8,4 milyar sterlin olduğu da belirtiliyor. En ilginç bilgi de şu: AB mevzuatı

yürürlüğe girerken, 2009 yılında (mevzuatı planlayanlar tarafından) hazırlanan ön etki analizlerinde İngiltere'nin bu önlemler sonucu toplam 200 milyar avro net fayda sağlayacağı öngörülmüştü. Elimdeki rapor ise, fayda sağlamak bir yana, bugün itibarıyla 11,4 milyar avro zararda olduklarını ve böyle giderse bu ek maliyetlerin 2020 yılına dek 20,6 milyar avroya yükseleceğini söylüyor. Gerçi, ekonomilerde bir kesimin harcaması diğer kesimin geliri haline gelir ve resmin tamamına bakınca, rakamlar bir miktar oynayabilir. Üstelik *Open Europe*, AB'ye nispeten şüpheliye bakan bir kuruluş olduğu için, onun değerlendirme ve hesaplamalarında da sapma da olabilir. Bunların hepsini biliyorum, ama sonuç olarak rakamlar öyle farklı uçlarda ki, ne demek istediğimi açıkça gösteriyor. Mevzuatın maliyeti konusunda bu derece net bir örnek bulmak haliyle beni sevindirdi ve konu üzerinde daha fazla düşünmeye teşvik etti.

Raporun şu bulgusu, en azından prensip olarak doğrudur: KOBİ'lerin ve tüketicilerin cebinden, eğer AB mevzuatı uygulanmasaydı çıkmayacak olan, fazladan bir miktar para çıkmıştır. "Mevzuatın maliyeti" dediğimiz şey, işte tam da budur. Bu paranın şirketlere ve devlete gitmiş olduğu ve onların bu parayı nasıl kullandıkları sonraki hikâyevidir ve bu makro analizler, bizim mikro doğrumuzu değiştirmez. Cebinden parası alınanın bu hesapları yapmak, meşru haklıdır. Uzun vadede neler olacağını anlatıp, onu ikna etmek ise mevzuatı çıkarınların, yani makro karar alıcı dediğimiz bürokrasinin ve siyasetin görevidir.

Bu konular üzerinde kafa yorup öğrenmeye çalışırken, bana hayli değişik gelen ve -en azından adı- hoşuma giden bir uygulamayla daha tanıştım. AB yasama sürecinde rolü

giderek artan AP'nin bünyesinde yeni bir birim oluşturulmuş. Adı: "Katma Değer Birimi" (*Value Added Unit*). Bu birimdeki uzmanlar, gerek Komisyon tarafından önerilen, gerekse AP tarafından kendi inisiyatifi ile gündeme getirilen mevzuat üzerinde bir çalışma yapıyor ve bu yeni yasayla getirilen değişikliklerin, bir ilave değer yaratıp yaratmadığını ölçmeye çalışıyor. Sadece muhtemel etkiyi değil yaratılacak ek faydayı ölçtüğü için yukarıda değindiğim etki analizinden farklı bir kavram. Henüz yeni bir yaklaşım, ama yakından izlemekte ve örnek almakta fayda var diye düşünüyorum.

Dediğim gibi, "uzman" çevresinden biraz çıkıp konulara "normal" gözle bakan kişilerle konuşmak insanın zihnini zenginleştiriyor. Ne güzel, Avrupalı işadamları -olması gerektiği gibi- konulara, "*AB'den ne alacağım*" diye yaklaşıyorlar diye düşünürken, bu defa da Brüksel'in Türkçe yayın yapan tek radyo istasyonunda bir söyleşi programına katıldım.

AB'yi konuştuğumuz toplantıya bağlanan dinleyicilerden en çok hangi soru geldi dersiniz? "*AB bize ne verecek?*".

Gerçekten de soruyu tam bu kelimelerle sordular; ama uzun yıllardır AB ülkelerinde yaşayan insanlarımız AB'nin kimsenin (bireylerin) cebine nakit para koymadığını bildiklerine göre, aslında sormak istedikleri AB üyeliğinden ülkemizin ne kazanacağı, nasıl bir ilave değer elde edeceği idi. Bu, aslında benim de uzun yıllardır üzerinde çok kafa yordüğüm bir diğer konu. Acaba AB üyeliğinin bir ülkeye, bir bütün olarak katkılarını bir para birimi cinsinden hesaplamak, ifade etmek mümkün mü?

Zor bir soru. Çünkü AB, sadece ekonomik değil, aynı zamanda bir siyasi entegrasyon projesi. Siyasi gelişmelerin ekonomik etkileri olduğu gibi tam tersi de oluyor. Bu anlamda bir iç içe geçmişlik söz konusu ve bu da matematiksel bir analiz yapmayı çok güçleştiriyor. Her yeni üyenin katılım

sürecinin süre, derinlik, zamanlama ve sıralama açılarından farklı olması da haliyle sonucu etkiliyor ve hesap yapmayı zorlaştırıyor.

Bir diğer zorluk ise, dünyadaki hemen tüm ülkelerin zaman içinde zaten büyüyor olmaları. AB üyeliğinden belli bir süre sonra istatistiklere bakınca büyüme göreceğiniz kesin, ama *“acaba bu büyüme tam üyeliğe mi bağlı?”* sorusunun cevabını vermek pek kolay değil. Niçin değil? Türkiye örneği üzerinden açıklayayım: Biliyoruz ki son 12 yılda kişi başı milli gelirimiz neredeyse üç katına çıktı. Eğer 2004 yılında AB üyesi olsaydık, bugün geriye bakıp bu artışı AB üyeliğine bağlamaz mıydık? Bağlardık! Ya da, eğer AB üyesi olsaydık, acaba gelirimiz üç değil de beş katına mı çıkardı diye düşünmez miydik? Düşünürdük! İşte bu güçlükler literatüre de yansımış. Üyelerin siyasi ve sosyal yararları üzerinde yüzlerce yayın olmasına karşın, ekonomik etkileri konudaki çalışmaların sayısı son derece sınırlı ve mevcut çalışmaların tümünde, çalışmayı yapanlar sonuçlara (yukarıda değinilen zorluklar nedeniyle) çok büyük bir ihtiyat payıyla yaklaşması gerektiğinin altını çizmişler.

Gerçekten de, AB'nin yarattığı barış ve güven duygusunun önemi inkâr edilemez. Hatta, bunun yarattığı huzur ortamının ekonomik alana olumlu etkiler yaptığı da muhakkaktır ama iş hesaplamaya gelince durum değişmektedir. Daha fazla demokrasi, daha geniş bireysel haklar, daha çok eşitlik, daha serbest seyahat vb. herkesin *“evet”* deyip yararlanacağı hususlardır ama daha fazla gelir, daha çok kazanç, daha fazla refah da insanoğlunun olmazsa olmaz talepleri arasındadır. Bir noktadan sonra şu sorunun sorulması doğaldır: *“AB'ye katılan ülkeler, eğer katılmasalardı kişi başı milli gelirleri ve işgücü verimlilikleri nasıl gelişirdi? Durumları daha iyi mi olurdu daha kötü mü?”*

Literatürü tararken, bu sorulara cevap veren yeni bir çalışmaya rastladım¹. Yukarıda sıraladığım zorlukları büyük ölçüde aşmalarını sağlayan bir metotla sorumuza cevap aramış ve bulmuşlar. Detaylara girmeyeceğim, merak edenler çalışmayı bulup inceleyebilirler. Ben kısaca sonuçları sizlerle paylaşmak istiyorum. Söz konusu çalışmaya göre;

Eğer AB etrafındaki siyasi ve ekonomik entegrasyon olmasaydı, Avrupa'nın milli geliri bugün olduğundan ortalama yüzde 12 daha düşük bir seviyede olurdu. Ortalama büyüme hızları ortalama 1,2 puan daha düşük gerçekleşirdi. Ve işgücü verimliliği de daha düşük seviyede oluşurdu.

1973, 1980'ler, 1995 ve 2004'de gerçekleşen genişlemelerde AB'ye üye olan 19 ülkenin (Yunanistan hariç) tamamında (değişik oranlarda olmakla birlikte) artış kaydedilmiş. Yunanistan için ise *“eğer tam üye olmasaydı, bugün milli geliri daha yüksek olurdu”* sonucuna ulaşılmış. Tabii ki buradan *“o zaman Yunanistan bir an önce AB'den çıksın”* sonucuna zıplamamak gerek. Ancak en azından, eğer Türkiye Yunanistan'la aynı anda AB üyesi olsaydı, nasıl olurdu diye düşünenler ve konuşanlar, hamasi sloganlar yerine böylesine ciddi ve bilimsel çalışmalarla konuşsalardı acaba nasıl olurdu diye sorabiliriz.

Çalışmada her ülke ile ilgili çok güzel ve ilginç detaylar var ama tamamını buraya aktaracak yerimiz yok. Örneğin İngiltere, üyelik süreci biraz gecikmeli ve tartışmalı olsa da, üyelikten ciddi biçimde yararlanmış; en fazla da Tek Pazar'dan. Ama artık yetmiyor olmalı ki, şimdi de şansını tekrar AB dışında denemek istiyor. 2004 genişlemesi ile AB'ye katılan ülkelerde ise, ülke bazında farklı sonuçlar ortaya çıkmış olsa bile, olumlu etkiler resmi katılım tarihinden bir kaç sene önce gerçekleşmeye başlamış.

¹ Nauro Campos, Fabrizio Coricelli and Luigi Moretti, *Economic Growth and Political Integration: Estimating the Benefits from Membership in the European Union Using the Synthetic Counterfactuals Method*, April 2014, IZA Discussion Paper No: 8162.

Büyümedeki ilave artış genelde, ticaret serbestleşmesi ile tetiklenen sermaye ve yatırım patlamasının yanı sıra, fikirlerin dolaşımı ile tetiklenen inovasyon patlamasına da bağlanıyor. Yine de şu soruyu sormamak mümkün değil: *“Neden bazı ülkeler üyelikten daha fazla yararlanırken bazıları daha az yararlanıyor?”*. Ben bu sorunun cevabının bizim için özellikle önemli olduğunu düşünüyorum. Üyelik için yapılan hazırlıklar, yapısal reformlar, kurumsal kalite, finansal gelişmişlik düzeyi, ticari entegrasyon, siyasi entegrasyon, global entegrasyon (yatırım, finansman, bankacılık, enerji gibi alanlardaki ulusal ağlara nüfuz etme düzeyi), o an gündemde ön sıralarda olan AB politikasının (Tek Para, Tek Pazar, Bölgesel Politika, her ne ise) üye olacak ülkenin ihtiyaçları ile uyumlu olması, global gelişmeler... Bunların hepsi ülkenin üyelikten yararlanma seviyesini etkileyen faktörler. Keşke bu konuda ülkemizin

durumunu tespit etmemize yarayacak ciddi bilimsel çalışmalar yapılsa... Üniversitelerimizde doktora tezi konusu arayan öğrencilerimize duyurmuş olalım.

Aslında yazıyı sadece ekonomik konulara hasredip burada durmam gerekiyordu ama siz bu satırları okurken çalışmaya başlamış olacak yeni Avrupa Komisyonu ile ilgili bir kaç söz etmekten kendimi alıkoyamadım. Daha doğrusu birkaç önemli eksikliğine dikkat çekmekten. Birincisi, neden Komisyon'da kadın ve erkek üye sayısı eşit değil, hadi olmadı neden kadın üyelerin sayısı bir önceki Komisyon'dan daha fazla değil anlayamadım. İkincisi de şu: Halen 28 AB ülkesinde milyonlarca farklı etnik kökenden, dinden insan yaşıyor. Acaba neden koca Komisyon'da onları temsil edecek bir kişi bile yok? Bunlar, yarattığı tüm umutlara rağmen benim gözümde yeni Komisyon'u temsil açısından “eksikli” kılıyor.

İKV'DEN YENİ YAYIN

